

ประมวลกฎหมายแม่บททางการศึกษาไทย :
จากโครงการศึกษา พ.ศ. ๒๔๔๑ ถึง
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒

สำนักพัฒนากฎหมายการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

๓๗๐.๒๕ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
สิ ๖๙๑ ป ประมวลกฎหมายแม่บททางการศึกษาไทย : จากโครงการศึกษา
พ.ศ. ๒๕๔๑ ถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒
--กรุงเทพฯ : ๒๕๔๕
๑๕๔ หน้า
ISBN : ๙๗๔-๒๕๑-๕๖๘-๔
๑. กฎหมายการศึกษาไทย ๒. การศึกษาไทย-ประวัติ ๓. ชื่อเรื่อง

**ประมวลกฎหมายแม่บททางการศึกษาไทย : จากโครงการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๑
ถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒**

พิมพ์ครั้งที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๕
สิ่งพิมพ์ สกศ. อันดับที่ ๒๓๑/๒๕๔๕
จำนวนพิมพ์ ๒,๐๐๐ เล่ม
สงวนลิขสิทธิ์ ตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ ปีพุทธศักราช ๒๕๔๑
จัดพิมพ์เผยแพร่โดย สำนักพัฒนานโยบายการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ถนนสุขโยทัย เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
โทร. ๐-๒๖๖๘-๗๑๒๓ ต่อ ๑๒๑๔
โทรสาร : ๐-๒๒๔๓-๐๐๘๕
E-mail : edlaw@onec.go.th
Web site : <http://www.onec.go.th>
พิมพ์ที่ บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด
๒๐๘/๕ ซอยสาเก ถนนตะนาว
เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
โทร. ๐-๒๒๒๖-๒๐๖๒ โทรสาร : ๐-๒๒๒๖-๒๐๖๓

คำนำ

การศึกษาของประเทศไทยในสมัยเริ่มแรก ดำเนินการโดย บ้าน วัด และวังเป็นหลัก แนวจัดการศึกษาขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมและความจำเป็นในสังคมแต่ละยุคแต่ละสมัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงทีละเล็กละน้อย จึงไม่มีการกำหนดรูปแบบหรือแผนหลักในการจัดการศึกษาดังที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้

แนวคิดในการจัดการศึกษาสมัยใหม่เริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ เมื่อจักรวรรดินิยมตะวันตก เริ่มคุกคามประเทศในเอเชียอาคเนย์ และทวีความรุนแรงมากขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ พระองค์ทรงตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องปฏิวัติการศึกษา ได้ทรงรับสั่งให้เอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสศึกษาแบบแผนการจัดการศึกษาของประเทศทั้งสอง เพื่อนำมาเป็นแนวการจัดการศึกษาในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดและเพื่อปรับปรุงประเทศให้ทันสมัย การศึกษาไทยจึงเริ่มมีการจัดอย่างเป็นระบบและเป็นกระบวนการขึ้นด้วยการจัดให้มีโครงการศึกษา ซึ่งต่อมาได้ปรับปรุงเป็นแผนการศึกษาชาติ และเป็นแผนการศึกษาแห่งชาติตามลำดับ โดยมีฐานะเป็นแม่บทหลักในการจัดการศึกษาของประเทศ

ปัจจุบันเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อทุกประเทศทั่วโลก กอปรกับระบบเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วยิ่ง ทำให้นานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูปการศึกษาอีกครั้งหนึ่ง จึงได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทยและเป็นกฎหมายที่มีข้อบัญญัติเพื่อการปฏิรูปการศึกษาอย่างเบ็ดเสร็จในทุกด้าน

สำนักพัฒนากฎหมายการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงเห็นสมควรรวบรวมแม่บทหลักในการจัดการศึกษาของประเทศไทยตั้งแต่ฉบับแรก จนถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ขึ้น เพื่อเป็นเอกสารอ้างอิง และเป็นประโยชน์ต่อการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการศึกษาของประเทศไทย

ช. และ —
๖ —
(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

ตุลาคม ๒๕๔๕

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
โครงการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๑	๑ - ๓๐
โครงการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๕	๓๑ - ๕๑
แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๑	
แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๒	
โครงการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๖	๕๒ - ๕๘
แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๘	
โครงการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๔	๕๙ - ๖๘
แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๗๕	๖๙ - ๗๕
แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๗๙	๗๖ - ๗๙
แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๙๔	๘๐ - ๘๕
แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓	๘๖ - ๙๓
แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๐	๙๔ - ๑๐๗
แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕	๑๐๘ - ๑๒๕
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒	๑๒๖ - ๑๕๒

โครงการศึกษา W.ศ. ๒๕๕๑

โครงการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๑

ภาค ๑

ว่าด้วยการศึกษาในกรุงเทพฯ

หมวด ๑

ว่าด้วยแผนการศึกษา และลำดับชั้นโรงเรียน

การศึกษา ๒ ชนิด

๑. การเล่าเรียนศึกษาที่ได้จัดอยู่แบ่งเป็น ๒ ชนิด คือ การเล่าเรียนสามัญชนิดหนึ่ง การเล่าเรียนพิเศษชนิดหนึ่ง

ลำดับชั้นการศึกษาสามัญ

ในชนิดระเบียบการเล่าเรียนสามัญแบ่งลำดับชั้นเป็น

๑. การเล่าเรียนเบื้องต้นแรก (มูลศึกษา)
๒. การเล่าเรียนเบื้องต้น (ประถมศึกษา)
๓. การเล่าเรียนเบื้องต้นกลาง (มัธยมศึกษา)
๔. การเล่าเรียนเบื้องต้นสูงสุด (อุดมศึกษา)

การศึกษาพิเศษ

ชนิดการเล่าเรียนพิเศษนั้น เป็นการเรียนวิชาจำเพาะสิ่ง หรือความรู้จำเพาะอย่างให้ชำนาญดี เป็นต้นว่า

๑. ฝึกหัดผู้เป็นครูอาจารย์ ผู้รับราชการฝ่ายพลเรือน และผู้รับวัดทำแผนที่
๒. ศึกษาศิลปะ กฎหมาย การแพทย์ ฯลฯ
๓. ศึกษาในการช่าง ทัศนกรรม ต้นกล อินเอร์เนียร์
๔. เรียนการค้า การเพาะปลูก ฯลฯ
๕. การสั่งสอนในวิชา และความรู้พิเศษอื่น ๆ

ลำดับชั้นโรงเรียน

๒. การศีกษา (ทั้งสามัญและพิเศษ) จะต้องจัดโรงเรียนเป็นลำดับชั้นให้ได้แบบแผนดังต่อไปนี้ คือ

๑. โรงเรียนมูลและประถมศีกษาเบื้องต้นและเบื้องต้น แบ่งเป็น

(ก) โรงเรียน ก ข นโม และกินเดอกาเตน เป็นโรงเรียนเบื้องต้น

(ข) โรงเรียนไทยเบื้องต้นขั้นต่ำ

(ค) โรงเรียนไทยเบื้องต้นขั้นสูง

๒. โรงเรียนมัธยมศีกษาไทยเบื้องต้น

๓. โรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องต้น

๔. โรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องต้น

๕. วิทยาลัย หรือสากลวิทยาลัย หรือสถานที่เรียนขั้นสูงสุด

๖. โรงเรียน หรือวิทยาลัยพิเศษ

ลำดับชั้นโรงเรียนต่อไปนี้แสดงให้เห็นกติกการเรียนต่างๆ เป็นที่ชัดเจนโดยลำดับดังนี้

โรงเรียนมูลศึกษาเบื้องต้นแรก แบ่งเป็น
กินเดอคาเตน โรงเรียนบูรพบท อายุภายใน ๗ ขวบ โรงเรียน ก ข นโม

ไม่กำหนดอายุ

โรงเรียนไทยเบื้องต้น ประถมศึกษาชั้นต่ำ นับเป็นประโยค ๑ อายุภายใน ๑๐ ขวบ

กำหนดเวลาเรียน ๓ ปี

โรงเรียนประถมศึกษาเบื้องต้นชั้นสูง นับเป็นประโยค ๒ อายุภายใน ๑๓ ขวบ

กำหนดเวลาเรียน ๓ ปี

โรงเรียนไทยเบื้องต้น
นับเป็นประโยค ๓
อายุตั้งแต่ ๑๔ ปี ถึง ๑๗ ปี

โรงเรียนอังกฤษเบื้องต้น
๔ หลักสูตร
อายุภายใน ๑๔ ปี

โรงเรียนพิเศษ

โรงเรียนอังกฤษเบื้องต้น

โรงเรียนพิเศษ

๔ หลักสูตร

อายุภายใน ๒-๑๔ ปี

สากลวิทยาลัย
อายุตั้งแต่ ๑๔ ปี ถึง ๒๒ ปี

การศึกษาพิเศษ
ไม่มีกำหนดอายุ

โรงเรียนบูรพบท

๓. โรงเรียนบูรพบทมูลศึกษานั้นจัดเป็นโรงเรียนต่างหาก หรือเป็นสาขาของโรงเรียนประถมศึกษา

คติการเล่าเรียนในโรงเรียนบูรพบทนั้น สำหรับฝึกสอนนักเรียนให้มีความรู้ที่จะเข้าโรงเรียนชั้นสูงขึ้นไป คือประถมศึกษา โรงเรียนบูรพบทนี้จะได้แทรกอยู่ในโรงเรียนเบื้องต้น แบ่งเป็นชั้นตามการที่มีครูจะสอนได้บ้าง ตั้งเป็นโรงเรียนบ้างตามแต่เวลาที่จะจัดขึ้นได้ ในเวลาปัจจุบันนี้ยังกำหนดอายุรับนักเรียนที่จะเข้าในชั้นโรงเรียนเหล่านี้ยังไม่ได้

โรงเรียน ก ข นโม ตามวัด

๔. โรงเรียน ก ข นโม เป็นมูลศึกษาคติการเรียน มีเขียน อ่าน และคิดคำนวณเลขบ้าง ซึ่งสอนอยู่ตามวัดตามบ้าน ตามวิธีเรียนอย่างเก่า โรงเรียนชนิดนี้สำหรับคนทั่วไปไม่กำหนดอายุเมื่อเรียนรู้ไตรภาค เขียน อ่าน คิดเลขได้แล้วจะได้เข้าเรียนในโรงเรียนเบื้องต้นประถมศึกษาเป็นลำดับขึ้นไป เวลานั้นโรงเรียนชนิดนี้สอนแต่อ่านกับเขียนโดยมาก ที่สอนการคำนวณนับวิชาเลขนั้นน้อยนัก ต่อไปกรมศึกษาธิการจะแนะนำให้สอนเลขวิธี ๔ บท และภูมิศาสตร์ย่อด้วย

คดีสำหรับโรงเรียนไทยเบื้องต้นชั้นต่ำ

๕. คติการเล่าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาชั้นต่ำ กำหนด ๓ ปี รวมคติการเล่าเรียนการเขียน อ่าน เขียนตามคำบอก วิชาเลข ซึ่งได้รวมกำหนดไว้ใน (เขต) ใหม่ของกรมศึกษาธิการแบ่งเป็น ๓ ชั้น นับเป็นประโยค ๑ และในปีต่อไปจะได้เพิ่มหลักสูตรวิชาเรียน คือ ภูมิศาสตร์ แบบแผนสิ่งของ การวาดเขียน และการหัดร่างกาย นักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนชั้นต่ำนี้แล้วจะได้เลื่อนไปเรียนในชั้นสูง หรือไปเรียนในโรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องต้น อายุเด็กที่จะเรียนภายใน ๑๐ ขวบ แต่ในปัจจุบันนี้ยังไม่กำหนดอายุ

คดีสำหรับโรงเรียนไทยเบื้องต้นชั้นสูง

๖. คติการเล่าเรียนในโรงเรียนไทยเบื้องต้นชั้นสูง กำหนด ๓ ปี รวมรายการที่จะเรียนตาม (เขต) ใหม่ของกรมศึกษาธิการ จัดเป็น ๓ ชั้น รวมนับเป็นประโยค ๒ ในเขตใหม่ของกรมศึกษา ในเขตนี้จะได้เพิ่มหลักสูตรวิชาที่จะสอนในปีต่อไป

ภูมิศาสตร์ แบบแผนสิ่งของมูลวิทยา การวาด การฝึกหัดร่างกาย และการสอนพิเศษอื่นๆ อีกตามกาลที่จะทำแบบตำราขึ้นให้สอนได้อายุนักเรียนภายใน ๑๓ ขวบ แต่เวลานี้ยังไม่กำหนดอายุก่อน เว้นแต่ผู้ที่จะสมัครเข้าเรียนในโรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องต้นต่อไป จึงต้องกำหนดอายุที่จะเข้าในโรงเรียนนั้นให้ได้กำหนดอายุเพื่อจะส่งไปต่างประเทศ

รวมประถมศึกษาไทย

๗. โรงเรียนบูรพบท หรือ ก ข นโม โรงเรียนประถมศึกษาเบื้องต้นชั้นต่ำ และชั้นสูงเหล่านี้รวมเป็นประถมศึกษาในภาษาไทย

โรงเรียนไทยเบื้องต้น

๘. คติการเล่าเรียนโรงเรียนไทยเบื้องต้น มัธยมศึกษา มีกำหนด ๔ ปี รวมการเรียน อ่าน เขียน เขียนตามคำบอก ไวยากรณ์ เรียงความ คณิตวิทยา พงศาวดาร ภูมิศาสตร์ วิทยา การวาด การฝึกหัดร่างกาย และเรื่องพิเศษอื่นๆ จะได้กำหนดไว้เป็นพิเศษจำเพาะเรื่องที่ต้องเรียนเพิ่มเติมขึ้นด้วย กับภาษาหนึ่งในภาษาต่อไปนี้ คือ มลายู บาลี หรือสันสกฤต แต่ในการที่นักเรียนผู้หนึ่งผู้ใดคิดจะเข้าเรียนในโรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องต้นต่อไปแล้ว ภาษาอังกฤษต้องบังคับให้เรียนด้วย

คติโรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องต้น

๙. คติการเล่าเรียนในโรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องต้น กำหนด ๔ ปี ในภาษาอังกฤษเรื่องที่ต้องเรียน คือ แปลอังกฤษเป็นไทย ไทยเป็นอังกฤษ อ่าน เขียน เขียนตามคำบอก ลายมือ ไวยากรณ์ และเรียงความในสวนไทย เลขวิธี เรียงความในสวนไทย เลขวิธี เรียงความ วิชาภูมิศาสตร์ พงศาวดาร และการวาด ฯลฯ

จะไม่ยอมให้เด็กนักเรียนเข้าเรียนในโรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องต้นนี้ ถ้าผู้ที่มีได้มีความรู้ภาษาไทยจะทำการเล่าเรียนได้ดีแล้ว

โรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องต้น

๑๐. คติการเล่าเรียนโรงเรียนภาษาอังกฤษไทยเบื้องต้น กำหนด ๔ ปี รวมการเรียนในคณิตวิทยา อ่าน และแปลจากหนังสืออังกฤษที่กวีได้แต่งไว้เป็นหลัก ไวยากรณ์และเรียงความ ภูมิศาสตร์ วิทยา พงศาวดาร การวาดและภาษาหนึ่งเป็น

อย่างน้อยในภาษาต่อไปนี้ คือ มลายู บาลี สันสกฤต ฝรั่งเศส เยอรมัน หรือลาติน แบ่งเป็น ๔ หลักสูตร นักเรียนได้เรียนตามคดีเหล่านี้ได้ดีแล้ว ต้องสามารถที่จะเข้าสอบได้ในยูนิเวิลโคอลเอกซามิเนชั่นของยูนิเวอร์ซิตี้ออกสเฟ็ดและเคมบริดจ์ได้

สากลวิทยาลัยสำหรับกรุงเทพฯ

๑๑. เมื่อโรงเรียนเบื้องต้นประถมศึกษา และเบื้องต้นมัธยมศึกษา ได้จัดตั้งขึ้นเป็นแบบแผนสำเร็จดีแล้ว ก็เป็นทางที่จะเป็นไปได้ ในการตั้งสากลวิทยาลัยขึ้นในกรุงเทพฯ เพื่อการอุดหนุนการศึกษาต่ออย่างสูงสุด และสำหรับให้เด็กเรียนในอิทธิการต่าง ๆ แห่งศิลปวิทยาศาสตร์ แพทย์ ฯลฯ แต่สากลวิทยาลัยนั้นจะจัดยังไม่ได้จนกว่าจะจัดตั้งโรงเรียนฝึกสอนความรู้วิชาขั้นต่ำและชั้นกลางมั่นคงแล้วจึงจะตั้งได้

หมายเหตุ:- ได้หวังใจไว้ในปีสุวรรณาภิเษก ถ้าจะเป็นไปได้จะได้รวมมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นส่วนวิทยาลัยสำหรับวินัยและศาสตร์ มหาธาตุวิทยาลัยเป็นวิทยาลัยสำหรับกฎหมาย โรงเรียนแพทยากรเป็นวิทยาลัยสำหรับแพทย์ และตั้งโรงเรียนเป็นวิทยาลัย สำหรับวิชา และมีหอสากลขึ้นแห่งหนึ่ง รวมวิทยาลัยต่าง ๆ เหล่านี้เข้าเป็นรัตนโกสินทร์สากลวิทยาลัย

ศึกษสถานพิเศษ

๑๒. โรงเรียนหรือวิทยาลัยพิเศษ ควรจะได้ตั้งขึ้นจำเพาะวิชา จำเพาะความรู้ตามที่ต้องการดังนี้

- (๑) โรงเรียนสำหรับฝึกหัดครูอาจารย์
- (๒) โรงเรียนฝึกหัดราชการพลเรือน
- (๓) โรงเรียนกฎหมาย
- (๔) โรงเรียนแพทย์
- (๕) โรงเรียนต้นกลอินแยอร์เนียร์
- (๖) โรงเรียนตรวจรังวัดทำแผนที่
- (๗) โรงเรียนการเพาะปลูก
- (๘) โรงเรียนการค้า
- (๙) โรงเรียนศิลปะ (Fine Art School)
- (๑๐) โรงเรียนช่างและหัตถกรรม
- (๑๑) โรงเรียนอื่นๆ สำหรับศิลปการพิเศษจำเพาะอย่างที่ต้องการ

หมวด ๒

ว่าด้วยการสอบไล่

ประโยชน์แห่งหลักสูตรการสอบไล่

๑๓. หลักสูตรการสอบไล่จะได้อำหนดไว้สำหรับคดีการเล่าเรียนตามลำดับชั้นวิชาและศึกษาศาสนาในหมวด ๑ นั้น คือ

(๑) เพื่อที่จะได้ตั้งแบบแผนคดีแห่งการสั่งสอนในโรงเรียนหลวงทั้งปวง

(๒) เพื่อที่จะได้ให้ผู้จัดการ และครูอาจารย์โรงเรียนทั้งหลายเป็นที่พอใจว่านักเรียนของตนได้เรียนดำเนินดีขั้นอย่างไร

(๓) เพื่อที่จะได้รู้ว่า ในหมู่ผู้เล่าเรียนจะได้รับความศึกษาสมควรสำหรับที่จะได้เข้ารับราชการ หรือรับการของเอกชนอื่นได้ดี

ลำดับชนิดการสอบไล่

๑๔. วิธีการสอบไล่ที่จะตั้งขึ้นนั้น ส่วนสามัญศึกษาคือตามโรงเรียน หรือมีกำหนดสถานที่ในจังหวัดเรียน เพื่อที่นักเรียนจะได้มาสอบไล่ตามกำหนดชั้นลำดับชั้นตามหลักสูตรของการศึกษา

(๑) การเล่าเรียนเบื้องต้นและเบื้องกลาง จะได้สอบไล่ตามโรงเรียน หรือมีกำหนดสถานที่ในจังหวัดเรียน เพื่อที่นักเรียนจะได้มาสอบไล่ตามกำหนดชั้นตามลำดับชั้นตามหลักสูตรของการศึกษา

(๒) การสอบไล่ชั้นแข่ง สำหรับนักเรียนที่จะเข้าสอบไล่เอารางวัลทุนเล่าเรียนที่เป็นของทานผู้ทำการกุศลได้ให้ไว้และรับประกาศนียบัตรของกระทรวงธรรมการ

(๓) การสอบไล่ชั้นแข่งรับทุนเล่าเรียนของหลวง เพื่อที่จะได้ไปศึกษาวิชาการต่างประเทศ

(๔) การสอบไล่ชั้นแข่ง เพื่อผู้ที่จะเข้ารับราชการพลเรือน ซึ่งจะมีข้าหลวงสำหรับการสอบไล่นี้ต่างหาก

(๕) การสอบไล่ให้ประกาศนียบัตรครูอาจารย์ที่จะได้ออกสอนตามโรงเรียน

- (๖) การสอบไล่พระปริยัติธรรมซึ่งพระสงฆ์จะได้เป็นเปรียญหลวง
- (๗) การสอบไล่พิเศษอื่นๆ ในทางที่จะเข้าวิทยาลัยหรือโรงเรียนพิเศษ เป็นต้น

หมายเหตุ:- การสอบไล่ชั้นแข่งขันนั้น จะต้องตั้งแบบเรียกค่าธรรมเนียมเข้าสอบไล่ และจะคืนให้เมื่อผู้สอบไล่ได้คะแนนถึง ๑๐๐ ละ ๕๐ ขึ้นไป เพื่อจะกันผู้ที่มีความรู้ยังไม่ถึงแก่หลักของการสอบไล่ จะได้ไม่ส่งเข้าสอบไล่ได้ซ้ำๆ

หมวด ๓

ว่าด้วยประมาณจำนวนเด็ก ในอายุที่โรงเรียนมณฑลกรุงเทพฯ และจำนวนโรงเรียนที่ทางการจะให้เพียงพอแก่การศึกษาของเด็กนั้น

ในมณฑลกรุงเทพฯ เด็กผู้ชายในอายุเล่าเรียนประมาณ ๔๐,๐๐๐ คน

๑๕. เมื่อได้ตรวจสอบและอาศัยด้วยสารบรรณบัญชีที่ควรเชื่อถือได้ในบางประเทศที่ทำสำมะโนครัว มีญี่ปุ่น อังกฤษ เยอรมัน ฝรั่งเศส และอเมริกัน เป็นต้น เอาเป็นหลักคะแนนแล้วเด็กที่อยู่ในอายุเล่าเรียนในประเทศเหล่านั้น มีจำนวน ๑ ใน ๖ ของพลเมือง เพราะฉะนั้นคะเนว่า ไฟร์ฟ้าข้ามแผ่นดินที่ในกรุงเทพฯ และเมืองในมณฑลของกรุงเทพฯ นั้นรวมประมาณเกือบ ๕๐๐,๐๐๐ คน อย่างน้อยต้องมีเด็กอายุเล่าเรียน ๑ ใน ๖ ทั้งหมดทั้งชาย ๔๐,๐๐๐ คน ยกเป็นผู้หญิงเสียครึ่งหนึ่งคงแต่เด็กผู้ชายในอายุเล่าเรียน ๑ ใน ๑๒ ของพลเมืองเป็น ๔๐,๐๐๐ คน ซึ่งควรจะเข้าโรงเรียน

เด็กผู้ชายที่เข้าโรงเรียน ๓๐,๐๐๐ คน

๑๖. คะเนว่า เด็กที่จำเพาะได้มาเรียนจริง ๆ คิดเป็นมัธยม ประมาณเพียง ๗๕ ใน ๑๐๐ ขาดเสีย ๒๕ ใน ๑๐๐ ไม่ได้มาเรียน มีกิจและป่วยไข้ และลูกหลานทาส และชานาอายุในกำหนดเล่าเรียน นายไข่เสียบ้าง บิดามารดาไข้ให้เลี้ยงน้อง เลี้ยงสัตว์บ้าง ไม่ได้ให้มาเรียน ควรจะต้องจัดที่เป็นโรงเรียนให้พอแก่เด็กที่จะเข้าเรียนได้ เมื่อการเล่าเรียนเจริญเต็มที่แล้ว ที่สำหรับโรงเรียนก็ต้องมีพอแก่เด็กผู้ชาย ประมาณ ๓๐,๐๐๐ คน

นักเรียนโรงเรียนเบื้องต้น ๒๘,๐๐๐ คน

๑๗. ในเด็ก ๓๐,๐๐๐ คนนี้ ควรจะแบ่งเป็นส่วนที่ใกล้ชิดดังนี้

(๑) ในโรงเรียนเบื้องต้นแรกและเบื้องต้น คิดเฉพาะแต่ที่มาโรงเรียน เป็นมัธยมประมาณ ๒๘,๐๐๐ คน

โรงเรียนเบื้องต้นกลางเบื้องต้นสูง ๒,๐๐๐ คน

(๒) โรงเรียนชั้นสูงชั้นกลาง คิดเฉพาะแต่ที่มาโรงเรียนเป็นมัธยม ประมาณ ๒,๐๐๐ คน

จำนวนนักเรียนที่ในโรงเรียนเดี๋ยวนี้

๑๘. ในเวลาปัจจุบันที่เล่าเรียนอยู่

(๑) ในโรงเรียนเบื้องต้นในกรุงเทพฯ โรงเรียนหลวง ๖ โรงเรียน นักเรียน ๗๔๙ คน โรงเรียนเขลยศักดิ์มาจดทะเบียนสอนตามแบบกรมศึกษาธิการ ๓๙ โรงเรียน นักเรียน ๑,๘๖๐ คน โรงเรียนไทยสาขาของมหามกุฏราชวิทยาลัย ๔ โรงเรียน นักเรียนประมาณ ๔๕๐ คน รวม ๓,๐๕๗ คน

(๒) ในโรงเรียนที่สอนภาษาอังกฤษด้วยนับเป็นโรงเรียนเบื้องต้น ๖ โรงเรียน นักเรียน ๔๑๑ คน เพราะฉะนั้นจึงเห็นชัดได้ว่า โรงเรียนในปัจจุบันนี้ จุไม่พอแก่เด็กในอายุเล่าเรียนที่เดียว ซึ่งควรจะจัดที่เรียนเพิ่มเติมขึ้นอีก

โรงเรียน ๓ ชนิด

๑๙. ศึกษาสถานควรจัดเป็น ๓ ชนิดของโรงเรียน คือ

(๑) โรงเรียนหลวง

(๒) โรงเรียนเขลยศักดิ์ในบ้ำรุง

(๓) โรงเรียนเขลยศักดิ์นอกบ้ำรุง

อธิบายชนิดโรงเรียน

๒๐. ชนิดโรงเรียนนั้นบรรยายดังนี้

โรงเรียนหลวง

(๑) โรงเรียนหลวงนั้น เป็นโรงเรียนซึ่งได้รับบรรดการอุดหนุนในการ ทั้งปวงจากรัฐบาล และอยู่ในบังคับบัญชาของกรมศึกษาธิการทั้งสิ้น

โรงเรียนเขลยศักดิ์ในบ้ำรุง

(๒) โรงเรียนเขลยศักดิ์ในบ้ำรุงนั้น คือโรงเรียนเขลยศักดิ์ซึ่งได้รับความบ้ำรุงอุดหนุนจากรัฐบาลเป็นส่วน นอกนั้นได้รับความอุดหนุนและทุนมาจากบุคคล แต่กรมศึกษาธิการต้องตรวจการเล่าเรียนนั้น และอนุญาตเงินที่จะช่วยอุดหนุนนั้น แล้วแต่อาการของโรงเรียนที่ได้จัดการสอนเพียงไร

โรงเรียนเขลยศักดิ์นอกบ้ำรุง

(๓) โรงเรียนเขลยศักดิ์นอกบ้ำรุงนั้น เป็นโรงเรียนไปรเวต ซึ่งไม่ได้รับความบ้ำรุงอุดหนุนจากรัฐบาล และกรมศึกษาธิการไม่ได้เกี่ยวในการบังคับปกครองแต่อย่างหนึ่งอย่างใด

โรงเรียนเขลยศักดิ์แก่เด็กที่จะเรียนและโรงเรียนหลวงแก่เด็กที่จะเรียน

๒๑. คณะนว่า โรงเรียนเขลยศักดิ์ในบ้ำรุงทั้งโรงเรียนเขลยศักดิ์นอกบ้ำรุง เมื่อการศึกษาเจริญขึ้นแล้ว สามารถที่จะมีที่เป็นโรงเรียนให้เด็กเรียนจุได้ ๑๐,๐๐๐ คน เป็นมัธยมประมาณ ก็เป็นธรรมดาที่รัฐบาลควรจะต้องจัดโรงเรียนหลวงให้มีเพียงพอ อย่างน้อยจุพอเด็กที่มาเรียนเป็นมัธยมประมาณ ๒๐,๐๐๐ คน ดังได้กล่าวมาแล้วในข้อ ๑๖ ว่าควรจะมีเด็ก ๓๐,๐๐๐ คนเข้าโรงเรียนนั้น

จำนวนโรงเรียนหลวงที่ต้องการ

๒๒. ควรจะให้มโรงเรียนหลวงอยู่อย่างน้อย คือ

(๑) โรงเรียนหลวงไทยเบื้องต้นประถมศีกษา ๑๒๐ โรงเรียน มีที่จุเพียงพอกับเด็กประมาณ ๑๘,๐๐๐ คน (จะได้แบ่งแผนทีกรุงเทพฯ ออกเป็นจังหวัดโรงเรียนตามหมู่คนที่ตั้งโรงเรียนขึ้นได้)

(๒) โรงเรียนหลวงไทยเบื้องต้นมัธยมศีกษา ๘ โรงเรียน มีที่จุเพียงพอกับเด็กประมาณ ๑,๐๐๐ คน

(๓) โรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องต้น ประถมศีกษา ๕ โรงเรียน มีที่จุเพียงพอกับเด็กประมาณ ๖๐๐ คน

(๔) โรงเรียนอังกฤษเบื้องต้นกลางมัธยมศีกษา ๒ โรงเรียน มีที่จุเพียงพอกับเด็กประมาณ ๒๐๐ คน

หมวด ๔

ว่าด้วยการที่จะให้โรงเรียนมากขึ้น

โรงเรียนใหม่

๒๓. รัฐบาลควรจะสร้างหรือซ่อมแซมแก้ไขจัดตั้งเป็นโรงเรียนขึ้นใหม่ปีหนึ่งอย่างน้อย ๖ โรงเรียน โรงเรียนไทยเบื้องต้นโรงเรียน ๑ ให้จุเด็กประมาณ ๑๕๐ คน ๖ โรงเรียน เด็กเข้าเรียนใหม่ปีหนึ่งประมาณ ๙๐๐ คน

บำรุงอุดหนุนโรงเรียนเฉลยศักดิ์

๒๔. รัฐบาลควรบำรุงบรรดาโรงเรียนเฉลยศักดิ์ซึ่งเลือกที่จะมาจดทะเบียนและอยู่ในการตรวจของกรมศึกษาธิการ การที่จะบำรุงนี้มีอยู่ ๒ ทาง คือ

(๑) โดยอุดหนุนให้เงินแล้วแต่จำนวนนักเรียนจำเพาะที่มาเรียน คิดตามมัธยมประมาณที่ได้จัดบัญชีรายวันไว้

(๒) โดยช่วยให้ครู หรือเครื่องเล่นเรียนใช้สอย ฯลฯ สำหรับใช้ทำการในโรงเรียนนั้น

โรงเรียนไทยเมืองกลางใหม่นับเป็นที่หนึ่ง

๒๕. โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบส่วนภาษาไทยนั้น ควรจะแบ่งเป็นชั้นสูงและชั้นต่ำ ส่วนโรงเรียนชั้นสูงนั้น จะได้จัดทำให้เป็นโรงเรียนไทยเมืองกลาง นับเป็นที่หนึ่งในกรุงเทพฯ ในปีต่อไปกรมศึกษาธิการจะได้ตั้งโรงเรียนไทยชั้นกลางใหม่ขึ้นอีกเป็นที่ ๒ ที่ ๓ แล้วแต่ความจำเป็นที่ต้องการให้พอแก่จำนวนนักเรียนที่ได้เรียนจากโรงเรียนเบื้องต้นได้เต็มหลักสูตรแล้ว ส่งมาเรียนวิชาสูงขึ้นในโรงเรียนเมืองกลาง

โรงเรียนอังกฤษเบื้องต้นและเมืองกลางใหม่

๒๖. โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบฝ่ายอังกฤษก็อย่างเดียวกัน ควรจะแบ่งเป็นส่วนโรงเรียนชั้นต่ำ และชั้นสูง ส่วนชั้นสูงนั้นจัดเป็นโรงเรียนอังกฤษเบื้องต้น และส่วนชั้นต่ำนั้นเป็นโรงเรียนอังกฤษเบื้องต้น ในปีต่อไปจะได้ตั้งโรงเรียนอังกฤษ

ทั้งเบื้องต้นและเบื้องกลางขึ้นใหม่แล้วแต่ความต้องการ นักเรียนในโรงเรียน
เบื้องต้นเรียนได้เต็มหลักสูตรจะได้ขยับเรียนในเบื้องกลางต่อไป

โรงเรียนเบื้องต้นเรียนได้เปล่า

๒๗. ในบรรดาโรงเรียนหลวงที่เป็นชั้นประถมศึกษา นักเรียนมาเป็นเวลา การ
ศึกษาควรจะให้เรียนได้เปล่า ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน และเมื่อโรงเรียนเบื้องต้น
ประถมศึกษาได้จัดมากขึ้นแล้ว ควรมีข้อพระราชบัญญัติบังคับให้เด็กในอายุ
เล่าเรียนต้องมาเรียนในโรงเรียนเบื้องต้น

โรงเรียนชั้นกลางชั้นสูงควรเรียกค่าเรียน แต่มีทุนเล่าเรียนหลวง

๒๘. ในโรงเรียน ชั้นกลาง ชั้นสูง ควรจะต้องเรียกค่าเรียน แต่ควรจะต้องเปิดช่อง
ไว้ในส่วนเด็กนักเรียนที่จนแต่ฉลาดเฉลียว ไม่มีทุนรอนสามารถจะเสียค่าเรียน
ในชั้นกลางชั้นสูงได้ ก็ให้สอปลไโดยทางเป็นนักเรียนหลวง เป็นทุนเล่าเรียนที่จะไม่
ต้องเสียค่าเรียนในโรงเรียนชั้นกลางชั้นสูง

ค่าเรียนเรียกได้จ่ายในการศึกษา

๒๙. ค่าเรียนที่นักเรียนได้เสียในโรงเรียนชั้นกลางและชั้นสูงเหล่านี้ จะได้มา
เป็นทุนช่วยการใช้จ่ายเงินแผ่นดินในการศึกษาให้เบาลง

หมวด ๕

ว่าด้วยการที่จะให้ครูอาจารย์สอนแก่โรงเรียน

จำเป็นต้องฝึกหัดครูอาจารย์

๓๐. ในเวลาที่กรมศึกษาธิการได้ตั้งจำนวนโรงเรียนเพิ่มเติมขึ้นเท่าไร ใน
เวลานั้นต้องจัดโดยความจำเป็นแท้ที่จะฝึกหัดครูอาจารย์ให้ได้ส่วนจำนวนเพียงพอ
สำหรับทำการในโรงเรียนนั้นๆ

โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ใหม่

๓๑. เพื่อการที่ต้องสร้างโรงเรียนหรือวิทยาลัยสำหรับฝึกหัดอาจารย์เป็นนักเรียนอยู่ประจำที่โรงเรียน จุเพียงพอแก่นักเรียนอย่างน้อย ๘๐ คนก่อน นักเรียนเหล่านี้จะได้ฝึกหัดสำหรับทำการในโรงเรียนต่างๆ (รายละเอียดที่ว่าด้วยโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์นี้ว่าไว้ในหมวด ๘ โรงเรียนพิเศษแล้ว)

ครูอาจารย์ฝึกหัดออกรับการปีละ ๕๐ คน

๓๒. โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์นี้จะต้องให้นักเรียนได้รับความสั่งสอนสามารถที่จะได้นักเรียนเป็นครูอาจารย์สำหรับออกทำการในโรงเรียนไทย หรืออังกฤษ หรือสำหรับการพิเศษทั้งในกรุงเทพฯ และหัวเมือง ปีละ ๕๐ คน หรือมากกว่า

อัตราเงินเดือน

๓๓. ควรจะต้องกำหนดอัตราเงินเดือนสำหรับครูอาจารย์ในโรงเรียนหลวงดังต่อไปนี้

- (๑) ครูอาจารย์ที่ได้ฝึกหัดแล้ว และได้รับประกาศนียบัตร
 - (ก) ในโรงเรียนไทยเบื้องต้นชั้นที่ ๑ ตั้งแต่เดือนละ ๕๐ บาท ขึ้นปีละ ๕ บาท จนถึงเดือนละ ๘๐ บาทเป็นอย่างสูง ชั้นที่ ๒ ตั้งแต่เดือนละ ๔๐ บาท ขึ้นปีละ ๕ บาท จนถึงเดือนละ ๖๐ บาทเป็นอย่างสูง
 - (ข) โรงเรียนไทยเบื้องกลาง ชั้นที่ ๑ ตั้งแต่เดือนละ ๖๐ บาท ขึ้นปีละ ๕ บาท จนถึง ๑๐๐ บาทเป็นอย่างสูง ชั้นที่ ๒ ตั้งแต่เดือนละ ๕๐ บาทขึ้นปีละ ๕ บาทจนถึง ๘๐ บาทเป็นอย่างสูง
 - (ค) โรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องต้นชั้นที่ ๑ ตั้งแต่เดือนละ ๖๕ บาท ขึ้นปีละ ๑๐ บาท จนถึง ๑๒๕ บาทเป็นอย่างสูง ชั้นที่ ๒ ตั้งแต่เดือนละ ๕๕ บาท ขึ้นปีละ ๑๐ บาท จนถึง ๑๐๕ บาทเป็นอย่างสูง
- (๒) อาจารย์ใหญ่และครูผู้ช่วยในโรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องกลาง จะได้เงินเดือนแล้วแต่ควรกับกาลและเทศะ ที่จะตั้งโรงเรียนนั้นขึ้น
- (๓) ครูอาจารย์ผู้ที่มีแก่นถึงว่าไม่ได้ฝึกหัด แต่ได้รับประกาศนียบัตรสำหรับครูอาจารย์แล้ว จะได้รับเงินเดือนน้อยกว่าครูอาจารย์ที่ได้ฝึกหัดรับประกาศนียบัตร เดือนละ ๕ บาท

(๔) ครูอาจารย์ที่ไม่ได้ฝึกหัดและไม่ได้รับประกาศนียบัตร แต่คงเป็นครูอยู่ ถ้าสารวัตรใหญ่การศึกษาได้ตรวจ และแนะนำควรรีให้คงสอนอยู่แล้ว อัตราเงินเดือนที่จะได้รับน้อยกว่าครูอาจารย์ที่ได้ฝึกหัดชั้นที่ ๑ เดือนละ ๑๕ บาท

(๕) นักเรียนเป็นครูในโรงเรียนไทยเบื้องต้น จะได้รับเงินเดือนฯ หนึ่ง ตั้งแต่ ๑๐ บาท ถึง ๒๐ บาทเป็นอย่างสูง นักเรียนเป็นอาจารย์ในโรงเรียนไทย อังกฤษชั้นต่ำ จะได้รับเงินเดือน เดือนละ ๑๕ บาท ถึง ๒๕ บาทเป็นอย่างสูง

(๖) บรรดาเงินเดือนที่เพิ่มขึ้นนั้นแล้วแต่รายงานของสารวัตรใหญ่ที่ครูอาจารย์นั้นได้ทำการสอนดีหรือคงอยู่หรือเลวทราม เอาการขอที่ได้สอนดีเป็นประมาณ

(๗) ครูอาจารย์ที่ได้ฝึกหัดรับประกาศนียบัตรชั้นที่ ๒ ได้ทำการเป็นครูโดยอย่างประเสริฐ ๓ ปีแล้ว ควรจะตำแหน่งขึ้นเสมอครูอาจารย์ที่ได้รับประกาศนียบัตรชั้นที่ ๑

หมวด ๖

ว่าด้วยการตรวจ

การตรวจนี้เป็นสิ่งสำคัญต่อการสอน กองตรวจควรมี ๑. สารวัตรใหญ่
๒. สารวัตร ๓. สารวัตรรอง

สารวัตรใหญ่

๓๔. สารวัตรใหญ่จะได้บังคับบัญชาของสารวัตรโดยเต็มทั้งสิ้น

สารวัตร

๓๕. ควรจะตั้งสารวัตรหนึ่งสำหรับทุก ๕๐ โรงเรียน

สารวัตรรอง

๓๖. สารวัตรหนึ่งมีสารวัตรรองอยู่ใต้บังคับ ๕ คน สารวัตรรองคนหนึ่งมีหน้าที่ตรวจ ๑๐ โรงเรียน

สารวัตรเลือกจากผู้มีคุณวุฒิเป็นอาจารย์ได้

๓๗. บรรดาสารวัตรและสารวัตรรอง ถ้าเป็นไปได้ จะต้องเป็นคนที่ได้เคย
สั่งสอนเป็นครูอาจารย์แล้ว และเลือกเอาจำเพาะสำหรับที่มีความสามารถและคุณวุฒิ
ทั้งความดีความชอบ

อัตราเงินเดือนสารวัตร

๓๘. อัตราเงินเดือนสารวัตร ดังต่อไปนี้

- (๑) สารวัตรเดือนหนึ่ง ๑๖๐ บาท และขึ้นทุกปี โดยเดือนละ ๑๕ บาท จนถึง ๒๕๐ บาทเป็นอย่างสูง
- (๒) สารวัตรรองเดือนหนึ่งตั้งแต่ ๘๐ บาท และขึ้นทุกปี โดยเดือนละ ๑๐ บาท จนถึง ๑๖๐ บาทเป็นอย่างสูง

หมวด ๗

ว่าด้วยสมุคตำราเรียน

กรรมการสำหรับสมุคตำราเรียน

๓๙. ควรจะตั้งกรรมการพิเศษสำหรับแบบเรียนในทันที เพื่อที่จะได้ตรวจสอบ
แบบเรียนที่แต่งไว้แล้ว และที่จะแต่งต่อไป หรือผู้แต่งมาขายกรรมสิทธิ์ให้ก็ดี และ
ตระเตรียมเรียบเรียงสมุคตำราเรียนสำหรับใช้ในโรงเรียนต่างๆ ทั้งปวง

จำนวนผู้ที่เป็นกรรมการ

๔๐. กรรมการสมุคแบบตำราเรียนนี้ควรมีจำนวนดังนี้

- (๑) เสนาบดีกระทรวงธรรมการ โดยตำแหน่ง
- (๒) อธิบดีกรมศึกษาธิการ โดยตำแหน่ง
- (๓) สารวัตรใหญ่การศึกษา โดยตำแหน่ง
- (๔) ครูใหญ่โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ โดยตำแหน่ง
- (๕) และผู้อื่นอีก ๙ นายเป็นอย่างน้อย ในจำนวน ๙ นายนี้ต้องเป็น
ครูอาจารย์ที่เคยสั่งสอนอย่างน้อยเพียง ๒ คน สมาชิกมา ๕ คนเป็นองค์ประชุม

ผู้เป็นประธาน

๔๑. อธิบดีกรมศึกษาธิการเป็นประธานในกรรมการโดยตำแหน่ง

ผู้เป็นประธานเลือกผู้เป็นกรรมการถวายให้ทรงตั้ง

๔๒. การเลือกสมาชิกในกรรมการนั้น ผู้เป็นประธานเป็นผู้เลือก และเมื่อทูลเกล้าฯ ถวายจำนวนชื่อ ทรงเห็นชอบหรือแก้ไขพระราชทานผู้ที่ควรจะเป็นใหม่เสร็จแล้ว นามของผู้เป็นกรรมการนั้นจะได้ลงในราชกิจจานุเบกษาเป็นสำคัญ

หน้าที่กรรมการ

๔๓. หน้าที่ทั่วไปของกรรมการนั้นจะได้เลือก หรือถ้าเป็นการจำเป็นจะได้เตรียมและเรียบเรียง เลือกคัดแบบตำราเรียน กับทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษสำหรับใช้ในโรงเรียนทั้งปวง

ผู้เรียบเรียง

๔๔. จะต้องตั้งผู้รวบรวม (เอดิเตอร์) ผู้หนึ่ง สำหรับรวบรวมตรวจพิมพ์ตำราเรียนมีกำหนดเงินเดือนและอยู่ในบังคับของนายก

หน้าที่ผู้รวบรวมต้องพิจารณาตรวจสอบก่อน

๔๕. สมุดแบบตำราทุกเล่มได้ส่งมาเพื่อจะให้พิจารณาตรวจนั้น ผู้รวบรวมต้องรับตรวจก่อน แล้วทำรายงานเสนอต่ออธิบดีกรมศึกษาธิการ และตำรานั้นผู้รวบรวมได้ตรวจเห็นว่าสมควรจะใช้ในกรมศึกษาธิการหรือไม่

รายงานของผู้รวบรวมส่งกรรมการปรึกษา

๔๖. รายงานของผู้รวบรวมนั้น จะได้ส่งให้กรรมการตรวจปรึกษา ถ้ากรรมการเห็นว่าต้องพิจารณาตรวจอีกแล้ว ก็ต้องตั้งผู้พิจารณา จะเป็นสมาชิกในกรรมการหรือผู้อื่นก็ได้ ส่งรายงานของผู้รวบรวมนั้นให้ผู้พิจารณาตรวจโดยละเอียด

ผู้เป็นประธานเลือกผู้พิจารณา

๔๗. ผู้เป็นประธานเลือกตั้งผู้พิจารณาทุกเรื่อง และปรึกษาพร้อมด้วยกรรมการกำหนดค่าธรรมเนียมที่จะให้แก่ผู้พิจารณา และกำหนดเวลาให้ยื่นรายงานที่พิจารณานั้น

รายงานกรรมการชี้ขาดในรายงานของผู้พิจารณา

๔๘. รายงานของผู้พิจารณานั้นจะได้เสนอยังกรรมการ ให้ประชุมชี้ขาดว่า สมุดนั้นควรจะใช้หรือไม่ควรจะใช้ ในก่อนเวลาที่กรรมการจะตัดสินนั้น กรรมการจะตั้งอนุกรรมการ หรือมอบให้พวกในกรรมการ จะเป็นผู้หนึ่งหลายคนตรวจสอบสมุดนั้นที่จะได้ประกอบกับการชี้ขาดเหมือนกัน

กรรมการยอมรับตำราแล้วต้องพิมพ์ ถ้าพิมพ์อยู่แล้วรับซื้อ

๔๙. ถ้าสมุดนั้นกรรมการยอมรับให้ใช้แล้ว แต่สมุดนั้นได้ประกาศตีพิมพ์เสียก่อนแล้ว อธิบดีกรมศึกษาธิการจะรับซื้อมากน้อยก็บังคับตามควรก็ได้ ถ้าสมุดนั้นยังไม่ได้พิมพ์ นายกต้องจัดการให้พิมพ์และประกาศให้ใช้ ส่วนค่าต่างๆ ที่ต้องเสียไปต้องตั้งในราคาสมุดที่พิมพ์สำหรับจะใช้ในโรงเรียนนั้นด้วย รัฐบาลจะถือฉันทกรรมสิทธิ์ไว้จนกว่าจะได้คืนค่าที่ออกทุนไป และไม่เกินกว่าที่ได้กำหนดทุนไว้ในงบประมาณ

ซื้อฉบับกรรมสิทธิ์

๕๐. ในการบางเรื่องที่เป็นพิเศษ กรรมการจะซื้อฉบับกรรมสิทธิ์ไว้เป็นของรัฐบาลก็ได้ ถ้าทุนในงบประมาณนั้นมีอยู่เพียงพอแล้ว

รางวัลแก่ผู้รวบรวม ผู้แต่ง ผู้แปล

๕๑. ถ้าตกลงว่าจะต้องการต้นฉบับเดิมนั้น จะเป็นเรื่องแปลก็ดี เรื่องที่เลือกคัดมาก็ดี หรือเรื่องที่แต่งใหม่ก็ดี กรรมการมีอำนาจที่จะให้รางวัลแก่ผู้แต่งสมุดตำราเรียนที่เห็นชอบแล้วนั้นทุกเรื่อง รางวัลจะสมควรเท่าไร กรรมการจะกำหนดให้

ผู้รวบรวมรับผิดชอบในการเรื่องพิมพ์

๕๒. ผู้รวบรวม (เอดิเตอร์) ต้องรับผิดชอบในการเรียบเรียง และตรวจพิมพ์ในแห่งต่างๆ เรื่อง ซึ่งกรรมการได้มีคำสั่งให้พิมพ์ขึ้นนั้น

เรื่องแบบเรียนที่ต้องการเป็นการด่วน

๕๓. อธิบดีกรมศึกษาธิการ ซึ่งเป็นประธานในกรรมการ จะได้ปรึกษากรรมการ

เป็นคราวๆ ตามเวลาที่ควรที่จะได้ตัดสินว่าสมุดตำราแบบเรียนเรื่องอะไรที่ต้องการ และเรื่องใดที่เป็นการด่วน แล้วอธิบดีจะได้บังคับการทำของผู้รวบรวมเร่งรัดตามที่ตกลงกันนั้น

ส่งฉบับเป็นตัวอย่างไปตามมณฑล

๕๔. สมุดแบบตำราเรียนที่ได้พิมพ์ตามคำสั่งของกรรมการแล้ว เสนาบดีกระทรวงกรรมการจะได้ส่งไปตามข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลละ 4 ฉบับ เพื่อที่จะได้ตรวจดูและรับใช้ในโรงเรียนตามหัวเมืองในมณฑลนั้น เรื่องใดเท่าใดจะได้มารับไปจำหน่ายตามโรงเรียนในมณฑลนั้นๆ

แตงนักเรียนออกไปเรียนวิชาที่ต้องการเข้ามาแตงตำรา

๕๕. ถ้าเป็นการจำเป็นจะต้องแตงนักเรียนผู้มีความสามารถให้ออกไปต่างประเทศศึกษาเรื่องวิชาการพิเศษสำหรับเมื่อกลับมาจะได้แตงเรียบเรียงสมุดตำราเรียนในเรื่องและวิชาที่ได้ให้ไปเรียนนั้นเป็นการพิเศษ

สมุดตำราเรียนจำหน่ายเท่าทุน

๕๖. สมุดที่กรรมการได้ตรวจและให้พิมพ์ขึ้น คิดตำราค่าต่างๆ เสร็จแล้วจะได้จ่ายเท่าทุนเพื่อจะให้ราคาถูกที่สุด

ทุนสำหรับแบบเรียนตำราเรียน

๕๗. ถ้ากระทรวงพระคลังจะยอมให้เงินล่วงหน้าสำหรับพิมพ์หนังสือเล่าเรียนเงินอนุญาตเช่นนี้จะได้อำนาจเมื่อจำหน่ายแบบเรียนได้

หมายเหตุ :- เงินใช้สอยค่าพิมพ์แบบตำราเรียนในศก ๑๑๗ (พ.ศ. ๒๔๔๑) นี้ ไม่มีงบประมาณ เพราะได้ตกลงว่าจะยอมให้เอกชนรับไปพิมพ์จำหน่าย ราคากรมศึกษาจะกำหนดให้ ก็มีผู้รับพิมพ์ในแบบเรียนที่ขาดมือลงอยู่แล้ว

หมวด ๘

ว่าด้วยโรงเรียนพิเศษ

โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์

๕๘. โรงเรียนพิเศษในที่แรกที่จะตั้ง ซึ่งเป็นความต้องการอันใหญ่ในการศึกษาคือโรงเรียนหรือวิทยาลัยสำหรับฝึกหัดครูอาจารย์นี้เป็นสิ่งสำคัญในเวลาปัจจุบันที่มีอยู่แล้วก็เป็นแต่อาศัยที่โรงเรียนเด็ก เพราะว่ามีโรงเรียนเบื้องต้นอยู่ด้วยที่นักเรียนได้แบ่งเวลาออกจากศึกษา ก็ได้ฝึกซ้อมในการสอนเด็กในโรงเรียนนั้นก็จะให้ชำนาญด้วย แต่ว่าโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ที่ได้ตั้งขึ้นและเรียนอยู่เดี๋ยวนี้ เป็นโรงเรียนที่นักเรียนได้มาเรียนเป็นเวลา หาใช่โรงเรียนที่นักเรียนอยู่ประจำไม่มีนักเรียนอยู่ ๓๐ คน การเรียนก็ต้องซักว่าที่นักเรียนได้เรียนอยู่ประจำ นักเรียนออกเป็นครูอาจารย์ตามโรงเรียนอื่นไม่ทันแก่ความต้องการ เพราะฉะนั้นต้องขอตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูอาจารย์ดังต่อไปนี้

๑. โรงเรียนที่จะตั้งนี้ต้องเป็นโรงเรียนอยู่ประจำ ให้นักเรียนได้ฝึกหัด ดังนี้

- (ก) ฝึกหัดนักเรียนเป็นครูอาจารย์สำหรับโรงเรียนไทยเบื้องต้น
- (ข) ฝึกหัดนักเรียนเป็นครูอาจารย์สำหรับโรงเรียนไทยเบื้องต้น

กลาง

- (ค) ฝึกหัดนักเรียนเป็นครูอาจารย์สำหรับโรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องต้น
- (ง) ฝึกหัดนักเรียนเป็นครูอาจารย์สำหรับโรงเรียนอังกฤษไทยเบื้องต้น
- (จ) ฝึกหัดเป็นสารวัตรสำหรับตรวจโรงเรียน
- (ฉ) ฝึกหัดคนสำหรับการพิเศษที่จำเพาะเกี่ยวแก่ศึกษาที่จะได้

ใช้ในการศึกษาทั่วไป

๒. นักเรียนฝึกหัดสำหรับทำการในโรงเรียนไทยเบื้องต้น ต้องเร่งรีบให้เรียนในคดีการเรียนในปี ๑ หรือ ๒ ปี ตามความสามารถของนักเรียนนั้น ที่จะออกทำการเป็นครูได้นักเรียนฝึกหัดสำหรับทำการในโรงเรียนอังกฤษไทยและ

โรงเรียนไทยเบื้องต้นกลาง ต้องเรียนในคดีการเรียนให้ได้ใน ๒ ปี หรือ ๓ ปี ตามความสามารถของนักเรียนนั้น นักเรียนที่ฝึกหัดทำการในโรงเรียนอังกฤษเบื้องต้นกลางหรือการพิเศษนั้น จะต้องเรียนในคดีการเรียนใน ๓ ปี หรือ ๔ ปี แล้วแต่ความสามารถที่จะออกทำการได้

๓. นักเรียนที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์นี้ ต้องสอบความรู้ที่จะเข้าเรียนได้แล้ว จึงจะรับให้เข้าเรียนและรับสัญญา ถ้าสอบไล่ไม่ได้ไม่ยอมให้เป็นนักเรียน

๔. ในการศึกษาที่เกี่ยวกระบวนเรียนฝึกหัดอาจารย์นี้ ต้องมีโรงเรียนสามัญติดต่อกันอยู่ด้วย ซึ่งนักเรียนจะได้แบ่งเวลาสอนเด็กให้ชำนาญ นอกจากศึกษาคติของการเรียนสำหรับครูอาจารย์ด้วย

๕. ปลายปี ทุกศก กรมศึกษาธิการจะได้สอบไล่ที่จะให้ประกาศนียบัตรสำหรับครูอาจารย์ นักเรียนเข้าสอบไล่ได้คะแนนชั้นที่ ๑ จะได้รับประกาศนียบัตรครูชั้นที่ ๑ ถ้าสอบไล่ได้คะแนนชั้นที่ ๒ จะได้รับประกาศนียบัตรครูชั้นที่ ๒ นักเรียนถ้าเป็นครูอาจารย์โรงเรียนหลวงจะได้รับเงินเดือนเมื่อสอบไล่ได้แล้ว ก็แล้วแต่ประกาศนียบัตรที่ได้รับนั้น การสอบไล่ที่สุดนั้นแบ่งเป็น ๒ ส่วน

(ก) สอบไล่ในคดีการที่ได้ศึกษาอันตั้งกำหนดไว้ให้เรียน

(ข) สอบไล่ในวิธีข้อสอบสอนเด็กอยู่เสมอนั้นทุกปี ประมาณนักเรียนที่ได้ฝึกหัดเข้าสอบวิชาให้ได้ออกทำการในโรงเรียนต่างๆ ประมาณ ๔๐ คน

๖. สถานที่ที่จะสร้างโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ใหม่นี้จะได้สร้างในที่วัดซึ่งมีที่ลานกว้างเป็นสนามและปลูกโรงเรียนสามัญไว้ด้วย ได้ตรวจดูที่วัดไว้ที่ ๑ วัดบดินายก (ถ้าสภาพอุณาโลมแดงไม่ต้องการแล้ว) เป็นที่ดีพอเพียงแก่การที่จะขยายโรงเรียนให้ใหญ่อีกก็ได้ แต่มีการก่อสร้างที่จะทำมากเพราะมีที่เปล่าและก่อสร้างไว้ที่ ๒ วัดประยูรวงศาวาส เกาะใหญ่ทั้งเกาะ และหลังพระอุโบสถมีที่กว้างทำสนามได้และใกล้กับราชวิทยาลัย อาศัยต่อกันได้ และไม่ต้องสร้างโรงเรียนสามัญ เพราะธรรมสภามีที่อยู่แล้ว และที่เรียนซึ่งนักเรียนจะได้ศึกษาก็มี อาศัยพระธรรมาคารได้ จะต้องสร้างแต่ที่อยู่ครูอาจารย์และนักเรียน กับการรื้อกุฏิที่ชำรุดหักพังมาก ปร่าบทำพื้นที่ ส่วนพระสงฆ์ไปรวมอยู่เสียที่เกาะเล็ก มีกุฏิอยู่ทั้งเกาะ

๗. ประมาณค่าก่อสร้างและทำสถานที่โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์จะนักเรียน ๘๐ คน ถึง ๑๐๐ คนได้ ซึ่งกะไว้แล้วประมาณ ๑๑๕๐ ชั่ง โรงเรียนที่จะสร้างก็คือเพื่อที่ขยายให้กว้าง รับนักเรียนมากขึ้นต่อไปตามเวลาที่ต้องการ ในช่วง

หน้าก็จะต้องออกเงินอีกเล็กน้อยเท่านั้น แต่เพื่อที่จะไม่ให้ต้องเสียเงินแผ่นดินในการก่อสร้างโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์นี้มาก และต้องใช้เวลาในการที่ก่อสร้างด้วย ถ้าได้ที่บ้านใหญ่ๆ ซึ่งตกเป็นของหลวง มีเรือนขานอยู่แล้ว เป็นแต่ซ่อมแซมเท่านั้น ก็จะไม่เปลืองเงินในการก่อสร้าง

๘. เครื่องเฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้สำหรับโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ที่เป็นโรงเรียนประจำทุกอย่าง คิดประมาณ ๑๕๐ ชั่ง

๙. ค่าใช้สอยประจำเดือน นักเรียนอยู่ประจำเสร็จทุกอย่าง ประมาณอยู่ใน ๔๐ ชั่ง เงินเดือนครูอาจารย์และเงินให้นักเรียนก็มีอยู่ในนี้แล้ว ยกเป็นค่ารับประทานคงจะขึ้นอีกเพียงจำนวนนักเรียนที่เพิ่ม ค่าใช้สอยเบ็ดเตล็ด คนใช้และการรักษาสถานที่เท่านั้น รวมอยู่ในประมาณการจ่ายสำหรับศึกษาศก ๑๑๘ (พ.ศ. ๒๔๕๒) ในหมวด ๙ แล้ว

๑๐. การศึกษาในกรุงสยามในปัจจุบันนี้และในอนาคต ก็ต้องครูเป็นที่ตั้ง ครูดีแล้วก็ให้การเล่าเรียนศึกษาดี การใหญ่สำคัญของกรมศึกษาธิการก็คือฝึกหัดครูให้ดีแล้วเป็นทางจริงๆ ที่จะให้การศึกษาล่าเรียนในบ้านเมืองดำเนินสู่ทางเจริญ เพราะฉะนั้นในการที่จะสร้าง และตั้งโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์นี้เป็นที่แรก และเป็นการสำคัญของกรมศึกษาธิการที่จะทำการนี้

โรงเรียนฝึกหัดราชการฝ่ายพลเรือน

๕๙. โรงเรียนฝึกหัดราชการฝ่ายพลเรือน ซึ่งต้องการคนเข้ารับราชการให้เร็วกว่าที่เรียนตามหลักสูตรซึ่งจะวิชาเบื้องกลางนั้น สกิมการตั้งโรงเรียนฝึกหัดราชการกรมศึกษาธิการได้ทูลเกล้าฯ ถวายได้แต่ศก ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๔๓๙) โปรดเกล้าฯ แล้วแต่ส่งมาที่ประชุมเสนาบดีฯ มีความเห็นไม่ตกลงในหลักสูตรของการที่จะเรียนนั้น ในที่สุดให้เจ้าพระยาอภัยราชาฯ ไปตรวจแก้ไข และปรึกษากับเสนาบดีกระทรวงธรรมการและอธิบดีกรมศึกษาธิการแต่ศก ๑๑๖ (พ.ศ. ๒๔๔๐) ได้เดือน ก็ยังไม่ได้ปรึกษา เพราะมีราชการอื่นมาก เป็นอันเข้าตุนั่งอยู่ แต่โรงเรียนฝึกหัดราชการนี้ควรจะตั้ง เมื่อสกิมที่ได้ทูลเกล้าฯ ถวายนั้น สิ่งใดที่ยังไม่เป็นที่เพียงพอหรือมากเกินไป ก็ควรจะแก้ไขให้เป็นอันตกลงที่จะได้ตั้งขึ้นตามต้องการ โรงเรียนนี้จัดอยู่ในส่วนพิเศษ ถึงจะไม่อยู่ในกรมศึกษา จะอยู่ในกรมอื่นตั้งโรงเรียนตรวจทำแผนที่และโรงเรียนกฎหมายก็ดี

โรงเรียนแพทย์

๖๐. โรงเรียนแพทย์มีอยู่แล้วในกรมพยาบาล ควรจะจัดริฟอรั่มให้ดีขึ้นทันแก่ความต้องการ จะได้ทำลัทธิมูลเกล้าฯ ถวายเป็นส่วนพิเศษต่อภายหลัง

โรงเรียนกฎหมาย

๖๑. โรงเรียนกฎหมายมีอยู่แล้วในกระทรวงยุติธรรม

โรงเรียนรังวัดทำแผนที่

๖๒. โรงเรียนตรวจรังวัดทำแผนที่มีอยู่ในกรมแผนที่ กระทรวงพระคลังแล้ว

โรงเรียนสุศิลป์

๖๓. โรงเรียนสุศิลป์ได้ตั้งขึ้นคราว ๑ แล้ว ขึ้นในพระเจ้าน้องยาเธอ กรมหมื่นสรานุลาสตรีศุกิจ

โรงเรียนหัตถกรรม

๖๔. โรงเรียนหัตถกรรมการช่าง ลัทธิที่จะจัดยังติดขัด ด้วยความสับสนได้ส่วนยังไม่ตลอด

หมวด ๙

ว่าด้วยการใช้ภายในการศึกษา

ค่าโรงเรียนขึ้นใหม่

๖๕. ในการที่จะจัดการศึกษาให้ได้ระเบียบแผนอันกล่าวชี้แจงมาแล้วนี้ จำเป็นจะต้องขึ้นเงินค่าใช้จ่ายอีกมาก เป็นต้นว่า ปีหน้า ร.ศ. ๑๑๘ (พ.ศ. ๒๔๔๒) จะต้องสร้างทำ

(๑) โรงเรียนไทยเบื้องต้นขึ้นใหม่ ๖ โรง คิดทั้งค่าปลูกหรือซ่อมแซม และเครื่องใช้พร้อม ๗๒๐ ชั่ง

(๒) โรงเรียนหรือวิทยาลัยสำหรับฝึกหัดอาจารย์ใหม่เป็นโรงเรียนนักเรียนอยู่ประจำ คิดทั้งค่าก่อสร้างเครื่องใช้พร้อม ๑๓๐๐ ชั่ง

(๓) สร้างโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบใหม่ ทั้งส่วนโรงเรียนไทยและโรงเรียนอังกฤษ ๒ แห่งประมาณ ๑๐๐๐ ชั่ง

คำบำรุงอุดหนุนโรงเรียนเขลยศักดิ์

๖๖. บำรุงโรงเรียนเขลยศักดิ์ ที่ได้มาจดทะเบียนไว้ในกรมศึกษาธิการ เพื่อรัฐบาลจะได้ตรวจนั้น คิดจำเพาะแต่จำนวนนักเรียนที่ได้มาเรียน คิดมัธยมประมาณนักเรียน ๖ เดือนละ ๒ สลึง ปีหนึ่งคนละ ๖ บาท ในศก ๑๑๘ (พ.ศ. ๒๔๕๒) คำนวณไว้ว่าจะมีนักเรียนประมาณ ๓,๐๐๐ คน ที่มาเรียนเป็นมัธยมประมาณในโรงเรียนที่ได้บำรุง เพราะฉะนั้นเงินคำบำรุงที่จะอุดหนุนให้ให้เป็นสิ่งของเครื่องเรียนหรือเป็นเงินกะไว้ ๒๒๕ ชั่ง

เงินขึ้นในปีต่อไป

๖๗. ในปีต่อไปต้องขึ้นเงินอีก เพื่อ

- (๑) สำหรับสร้างโรงเรียนใหม่
- (๒) สำหรับบำรุงอุดหนุนโรงเรียนเขลยศักดิ์ที่ตั้งขึ้นใหม่อีก
- (๓) สำหรับบำรุงให้เงินเดือนครูอาจารย์ สारว้ตร ฯลฯ

เงินให้สำหรับตั้งโรงเรียนใหม่กำหนดประจำปี

๖๘. ทุกๆ ปี (ใน ๒๐ ปีข้างหน้า) ต้องสร้างโรงเรียนใหม่ ๖ โรงเรียนตามที่กำหนดไว้เป็นเงิน ๗๒๐ ชั่ง และถ้าจะยอมให้ประมาณค่าใช้จ่าย สำหรับสร้างโรงเรียนเบื้องกลาง เบื้องสูง ในเวลาที่จะสร้างขึ้นใหม่ เงินยอมให้ไว้เพียงปีละ ๒๘๐ ชั่ง คงเป็นเงินขึ้นสำหรับจัดและก่อสร้างโรงเรียนขึ้นใหม่ปีละ ๑,๐๐๐ ชั่ง

เงินขึ้นสำหรับครูอาจารย์ สारว้ตร ฯลฯ

๖๙. จะต้องขึ้นทุกปี สำหรับครูอาจารย์ใหญ่ สारว้ตร ฯลฯ ตรวจโรงเรียนเป็นเงินเดือนขึ้นปีละ ๔๗๕ ชั่ง

เงินขึ้นการบำรุงอุดหนุนโรงเรียนเขลยศักดิ์

๗๐. จะต้องขึ้นเงินสำหรับบำรุงโรงเรียนเขลยศักดิ์ใน ๗ ปีข้างหน้าปีละ ๗๕ ชั่ง คະเนว่าเด็กจะเข้าเรียนจำเพาะมาเรียนเป็นมัธยมประมาณขึ้นทุกปี ประมาณ ๑,๐๐๐ คน

เงินค่าใช้จ่ายรวมขึ้นปีละ

๗๑. ค่าใช้สอยเบ็ดเตล็ดประมาณขึ้นปีละ ๑๐๐ ชั่ง

๗๒. เพราะฉะนั้นการใช้จ่ายในงบประมาณ ต้องขึ้นประมาณปีละ ๖๕๐ ชั่ง

การใช้จ่ายที่ใกล้ชิดใน ๕ ปี

๗๓. การใช้จ่ายที่ใกล้ชิด ในการศึกษามณฑลกรุงเทพฯ ใน ๕ ปี ข้างหน้า ประมาณดังต่อไปนี้

ร.ศ. ๑๑๘ (พ.ศ. ๒๔๔๒) ๕,๖๕๐ ชั่ง

ร.ศ. ๑๑๙ (พ.ศ. ๒๔๔๓) ๔,๑๕๐ ชั่ง

ร.ศ. ๑๒๐ (พ.ศ. ๒๔๔๔) ๔,๘๐๐ ชั่ง

ร.ศ. ๑๒๑ (พ.ศ. ๒๔๔๕) ๕,๔๕๐ ชั่ง

ร.ศ. ๑๒๒ (พ.ศ. ๒๔๔๖) ๖,๑๐๐ ชั่ง

หมายเหตุ:- (๑) ประมาณการจ่ายนี้ ไม่ได้รวมเงินที่ได้อนุญาตสำหรับนักเรียนในต่างประเทศด้วย
(๒) ประมาณสำหรับศก ๑๑๘ (พ.ศ.๒๔๔๒) รวมเงินการจรสำหรับสร้างโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ ๑,๓๐๐ ชั่ง โรงเรียนสวนกุหลาบ ๑,๐๐๐ชั่ง อยู่ในนี้ด้วย

การที่จะได้เงินมาจ่าย

๗๔. การใช้จ่ายนี้ในทางที่จะได้เงินนั้นมาใช้โดย

(๑) อนุญาตจากพระคลัง หรือ

(๒) อนุญาตจากพระคลัง กับทั้งอกรการศึกษาที่ควรจะต้องตั้งขึ้นเก็บ

เพื่อการเล่าเรียนในกรุงเทพฯ มาจ่ายในการศึกษาด้วย

หมวด ๑๐

ว่าด้วยการศึกษาลำหรับเด็กหญิง

การศึกษาส่วนเด็กหญิง เมื่อถึงเวลาจัดอนุวัตตามเด็กชาย

๗๕. การเล่าเรียนศึกษาส่วนเพศหญิงนั้น เมื่อถึงเวลาที่จะต้องจัดอนุวัตตามเด็กชายคือมีโรงเรียนบูรพาบทและโรงเรียนเบื้องต้น เบื้องกลาง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และเพิ่มหลักเรียนในการเย็บปักถักร้อย และการรักษาเหี่ยวเรือนตามสมัยที่ต้องการซึ่งจะจัดขึ้นได้

ฝึกหัดครูผู้หญิงเตรียมไว้

๗๖. ในสิ่งที่สำคัญของการเล่าเรียนส่วนสตรี ก็ต้องการครูอาจารย์ผู้ที่จะสอนเป็นอย่างดี เพราะฉะนั้นโรงเรียนสตรีที่ได้ตั้งขึ้นคือสุนันทาลัยนั้น ควรจะให้เป็นส่วนฝึกหัดหญิงที่จะเป็นอาจารย์เตรียมไว้ด้วย เมื่อถึงเวลาที่จะตั้งโรงเรียนสตรีให้แพร่หลายจะได้หาครูได้โดยทันที เมื่อศก ๑๑๖ (พ.ศ. ๒๔๕๐) กรมศึกษาธิการได้นำความเห็นกราบบังคมทูลสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ เมื่อทรงสำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์ ก็ทรงพระกรุณาโปรดแล้ว จะจัดหญิงปีละ ๖ คน ฝึกหัดเป็นครูอาจารย์ และได้ตกลงกันกับครูใหญ่โรงเรียนนั้นแล้ว คิดให้ค่าเบี้ยเลี้ยงและใช้สอยในเวลาที่เรียนอยู่เดือนละ ๒๐ บาท กำหนด ๓ ปี ออกเป็นครูได้ ครั้นว่างบประมาณได้จัดเสียไม่ให้จึงไม่ได้จัดขึ้น ถ้าได้จัดแล้วใน ๓ ปีข้างหน้าคงได้เด็กหญิงที่ได้ฝึกหัดเป็นอาจารย์ปีละ ๖ คน ก็จะเพียงพอกับโรงเรียนสตรีที่จะเกิดขึ้นปีละ ๑ โรงเรียน ๒ โรงเรียน เมื่อถึงเวลาที่จะต้องจัด เพราะฉะนั้นในการที่จะริพอร์มการศึกษาไม่ควรจะลืมเรื่องฝึกหัดหญิงเป็นอาจารย์ขึ้นไว้ เงินก็เพียงปีละ ๑๒ ชั่ง เพราะการฝึกหัดต้องอาศัยเวลาขอรับพระราชทานจัดการที่จะฝึกหัดผู้หญิงเป็นครูไว้ด้วย

๗๗. รวมใจความตามหมวด ๑ ถึง ๑๐ นี้ แสดงให้เห็นโดยชัดว่า กรมศึกษาธิการต้องทำการใน ๒ ปี ๓ ปี ข้างหน้านั้น

(๑) จัดแบบแผนให้สมควร และลำดับชั้นในการศึกษาให้เป็น
ธรรมเนียมขึ้น

- (๒) ก่อสร้างและจัดตั้งโรงเรียนขึ้นใหม่ ทั้งบำรุงอุดหนุนโรงเรียนที่มีอยู่แล้วและจะให้ดีขึ้นอีกพอแก่เด็กชายในอายุเล่าเรียนจะได้เรียนมากขึ้นโดยลำดับ
- (๓) ฝึกหัดครูอาจารย์และसारวัตร เพื่อจะได้สั่งสอนและตรวจการเล่าเรียนตามโรงเรียนที่ขึ้นใหม่ และการเล่าเรียนให้ได้ผลดี
- (๔) เติรมยจัดทำสมุดแบบตำราเรียนให้เป็นแบบเรียนโดยลำดับชั้น
- (๕) ตั้งแบบแผนวิธีการสอบไล่ เลือกคัดนักเรียนที่จะได้ให้เข้าเรียนตามชั้นมีความรู้ได้หลักสูตรโดยลำดับที่จะออกทำราชการ หรือทำการของเอกชนตามความต้องการ

ภาค ๓

ว่าด้วยการศึกษาในหัวเมือง

คะเนพลเมืองและที่เรียนซึ่งมีอยู่

๑. การศึกษาในหัวเมืองนั้น คะเนว่าพลเมืองที่เป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน มีอยู่ ๕๐๐,๐๐๐ คน เด็กทั้งหญิงทั้งชายในอายุเล่าเรียน ๑ ใน ๖ ของพลเมือง เป็นเด็กประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ คน แบ่งเป็นเด็กหญิงเสียกึ่งหนึ่ง คงเด็กผู้ชาย ๑ ใน ๑๒ ของพลเมือง เป็นเด็กผู้ชาย ๔๕๐,๐๐๐ คน คะเนว่าไม่ได้มาโรงเรียนเสียด้วยเหตุต่างๆ อีกครึ่งหนึ่ง คงเด็กผู้ชาย ๒๒๕,๐๐๐ คนที่ควรมาเรียน เป็นมัธยมประมาณในเวลาที่มีอยู่แล้ว โรงเรียนเขลยศักดิ์ ๓๔ โรงเรียน นักเรียน ๑,๒๑๔ คน ที่ได้มาขอจดทะเบียนสอนตามแบบกรมศึกษาธิการ โรงเรียนไทยสาขามหามกุฏราชวิทยาลัย ๓ โรงเรียน เด็กประมาณ ๑๕๐ คน โรงเรียน ก ข นโมตามวัดต่างๆ ที่ได้ยื่นจำนวนเมื่อศก ๑๑๖ (พ.ศ. ๒๔๐๐) เป็นจำนวนวัด ๔,๑๒๐ วัด จัดเป็นโรงเรียน ก ข นโม พระสงฆ์เป็นครูสอนหนังสือไทย ๒,๙๒๔ รูป ศิษย์วัดเรียนหนังสือไทย ๑๓,๖๒๗ คน สามเณร ๖,๗๖๔ คน รวมนักเรียนตามโรงเรียนเบื้องต้นที่ได้มาจดทะเบียนด้วย ๒๒,๙๖๙ คน ก็แลเห็นได้ว่าเด็กที่เข้าเล่าเรียนไม่เพียงพอแก่จำนวนที่จะเป็นอนุমানของพลเมืองหลายเท่านั้น ทั้งวัดที่ไม่ได้สอน ก ข นโม แก่ศิษย์วัด ก็ยังอีกส่วน ๑ ใน ๔ ส่วนควรที่จะจัดการมูลศึกษาโดยอุดหนุนวัดให้มีครูสอนหนังสือไทยขึ้น และจัดตั้งโรงเรียนเบื้องต้นเบื้องต้นกลางในชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาดังต่อไปนี้

แบ่งเป็นมณฑลใหญ่ในการตรวจ

๒. เพื่อการที่จะจัดการเล่าเรียนในหัวเมืองตลอดพระราชอาณาเขต ควรจะแบ่งออกเป็น ๖ มณฑลใหญ่ในการตรวจการเล่าเรียนดังนี้

- (๑) มณฑลกลาง รวมมณฑลกรุงเทพฯ มณฑลกรุงเก่า และมณฑลนครไชยศรี
- (๒) มณฑลเหนือ รวมมณฑลนครสวรรค์ มณฑลพิษณุโลก มณฑลลาวเฉียง
- (๓) มณฑลตะวันออก รวมมณฑลนครราชสีมา มณฑลเพชรบูรณ์มณฑลลาวพวน มณฑลลาวกาฬ
- (๔) มณฑลตะวันออกเฉียงใต้ รวมมณฑลปราจีนบุรี มณฑลเขมร มณฑลจันทบุรี
- (๕) มณฑลตะวันตกเฉียงใต้ รวมมณฑลราชบุรี มณฑลชุมพร มณฑลนครศรีธรรมราช
- (๖) มณฑลตะวันตก รวมมณฑลภูเก็ต มลายู และมณฑลไทรบุรี

๓. ในทุกมณฑลใหญ่นี้

- (๑) กรมศึกษาธิการจะได้ตั้งสารวัตรใหญ่ในการศึกษา ๑ สำหรับมณฑลนั้นที่จะได้ตรวจสอบวางแผนการเล่าเรียน ทำรายงานประจำปียื่นต่อกรมศึกษาธิการ
- (๒) ทุกมณฑลใหญ่นั้นจะได้แบ่งออกเป็นจังหวัดทุกเมือง ถ้าจะเป็นไปได้เจ้าพนักงานเทศาภิบาลในเมืองนั้น ต้องตั้งสารวัตรการศึกษาคนหนึ่งตรวจการเล่าเรียน
- (๓) ทุกจังหวัดต้องแบ่งออกเป็นอำเภอๆ หนึ่งมีจำนวนโรงเรียนตามควรแก่หมู่ประชุมชนในอำเภอนั้น เจ้าพนักงานเทศาภิบาลในเมืองนั้นต้องตั้งสารวัตรรองคนหนึ่งหรือหลายคนแล้วแต่แขวงจังหวัด อำเภอใหญ่น้อย ตรวจการเล่าเรียนในอำเภอนั้น สารวัตรสำหรับเมืองและสารวัตรรองสำหรับอำเภอ นอกจากอยู่ในบังคับเจ้าพนักงานสำหรับมณฑลนั้น จะต้องอยู่ในคำสั่งสารวัตรใหญ่เหมือนกันที่จะยื่นรายงานและตรวจสอบวิชาเล่าเรียนตามลำดับชั้น และการศึกษาเล่าเรียนทุกอย่าง

ครูอาจารย์

๔. นครที่เป็นเมืองใหญ่ของมณฑลข้าหลวงเทศาภิบาลตั้งอยู่หรือในที่กลางอันใดที่สมควรในมณฑลนั้นก็ควรต้องมีโรงเรียนเบื้องต้น และโรงเรียนฝึกหัดครูอาจารย์ด้วย เพื่อที่จะได้ฝึกหัดครูสำหรับทำการสั่งสอนตามโรงเรียนหัวเมืองในมณฑลนั้นๆ

โรงเรียน ก ข นโม และโรงเรียนเบื้องต้น

๕. โรงเรียนบูรพบท ก ข นโม ควรจะตั้งตามวัดแทบทั้งนั้น เว้นแต่ว่าหมู่บ้านพลเมืองมาก ไม่มีวัดเพียงพอจะเป็นโรงเรียนในหมู่บ้านนั้น เจ้าพนักงานเทศาภิบาลในมณฑลนั้นจะได้ตั้งโรงเรียนเบื้องต้นขึ้น นอกจากที่วัด ให้พ่อแม่เด็กเรียนในจังหวัดนั้น

หมายเหตุ:- ส่วนวัดนั้นก็คิดจัดจะให้ให้มีเจ้าคณะมณฑล เพื่อที่จะได้จัดการเล่าเรียนตามวัดในหัวเมืองมณฑลนั้น ให้มีพระสงฆ์ที่จะเป็นครูอาจารย์ บอกอักษรสมัย ก ข นโม เป็นมูลศึกษาแก่ศิษย์วัดให้แพร่หลายอยู่แล้ว

ตำบลที่มีนา แก้ววิธีเรียนให้น้อยเวลา

๖. ในแขวงจังหวัดที่ทำนา หรือในจังหวัดอื่นๆ ที่เด็กจะไม่สามารถมาเรียนได้ตลอดปี ก็ควรจัดวิธีเรียนให้ใช้ ควรแก่แขวงจังหวัดนั้น คือเป็นต้นว่า ชาวนาหน้านาแล้ว เด็กลูกหลานใช้เลี้ยงกระบือและเลี้ยงน้องเฝ้าบ้าน ก็ควรให้มีกำหนดมาเรียนแต่เวลาว่างนาปีหนึ่งเพียง ๔ เดือน

การรับผิดชอบในเทศาภิบาล

๗. บรรดาเจ้าพนักงานที่รับราชการพลเรือนอยู่ในมณฑลนั้น ตั้งแต่ผู้ใหญ่บ้านตลอดผู้รักษาเมือง หรือข้าหลวงเทศาภิบาล กับทั้งสารวัตรใหญ่ที่ตั้งไปจากกรมศึกษาธิการต้องเป็นผู้รับผิดชอบสำหรับการศึกษาในแขวงกำนันอำเภอเมืองมณฑลนั้น คือจะต้องจัดให้มีโรงเรียนเป็นที่เล่าเรียนเพียงพอแก่เด็กอายุกำหนดเล่าเรียนที่มีอยู่ และครูอาจารย์ที่จะสั่งสอนทั้งเครื่องเล่าเรียนด้วย

นักเรียนที่เจ็บแผลมจะเรียนวิชาสูง ส่งมาเรียนกรุงเทพฯ

๘. นักเรียนตามมณฑลต่างๆ ที่ฉลาดเจ็บแผลม ควรจะเรียนความรู้วิชา เบื้องสูงชั้นอุดมศึกษานั้น เจ้าพนักงานในเทศาภิบาลรับผิดชอบในการศึกษา ควร จะเลือกคัดนักเรียนที่มีความรู้ดี ฉลาดเจ็บแผลม อยากจะเล่าเรียนในอุดมศึกษา ก็ให้ส่งเข้ามาศึกษาในโรงเรียนชั้นสูง หรือวิทยาลัยในกรุงเทพฯ

ใช้จ่ายในการศึกษา

๙. การใช้จ่ายสำหรับการศึกษา ควรจะตั้งอากการเล่าเรียน เก็บเป็นเรตใน มณฑลนั้น วิธีที่จะเก็บนั้น แล้วแต่กระทรวงคลังกับข้าหลวงเทศาภิบาลในมณฑล นั้นจะตั้งวิธีเก็บสมควรกับเทศ ใช้จ่ายในการศึกษาสำหรับเมืองและมณฑลนั่นเอง และถ้าเป็นการสมควรที่จะต้องบำรุงแล้ว เงินแผ่นดินในกรุงเทพฯ จะอนุญาตให้ เป็นส่วนในการใช้จ่ายบำรุงการเล่าเรียนในหัวเมืองนั้นพอควรแก่ที่จะเป็นไปได้

วันที่ ๑๗ มิถุนายน ร.ศ. ๑๑๗ (พ.ศ. ๒๔๔๑)

โครงการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๕

แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๑

แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๓

ความเห็นที่จะจัดการศึกษา รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๑

การศึกษาในส่วนกฤษฎ

การเล่าเรียนในประเทศสยามทุกวันนี้เป็นอันแลเห็นปรากฏได้แล้วว่า ความยากอย่างหนึ่งซึ่งได้เคยมีมาแต่ก่อนเมื่อครั้งแรกตั้งกรมศึกษาธิการ คือ ยากในการที่จะชักชวนให้ราษฎรทั้งหลายนิยมยินดีในการศึกษาเล่าเรียนนั้น เป็นอันไม่ต้องรำพึงที่จะจัดการแก้ไขอีกต่อไป เหตุฉะนั้นการศึกษาที่จะจัดต่อไปแต่บัดนี้ จำจะต้องจัดระเบียบหลักการศึกษาของประเทศสยาม (National system of education of Siam) ให้เป็นรูปเป็นโครงลงไว้เสียก่อน แล้วจึงกล่อมการเข้าหารูป คือ ขยายการเล่าเรียนออกไปกว้าง และเพิ่มเติมวิชาขึ้นให้สูงเป็นใจความนั้น

หลักการการศึกษา

๑. การศึกษาทั้งปวงนั้น เห็นว่าควรที่จะจัดแยกชนิดชื่อออกเป็น ๒ ประเภท และแยกพูดทีละอย่างเพื่อให้เข้าใจง่าย คือ เรียกว่า “สามัญศึกษา” ประเภท ๑ “วิสามัญศึกษา” ประเภท ๑

(ก) สามัญศึกษา (General education) ได้แก่ การศึกษาต่างๆ ในวิชาความรู้และความฝึกหัดอย่างใด ๆ ซึ่งเป็นสิ่งสามัญอันบุคคลควรรู้ควรมี สำหรับเป็นทุนหรือเป็นหนทางที่จะประกอบการหาเลี้ยงชีพ และดำรงตนให้อยู่ในที่อันเป็นราษฎรผู้ประพฤติชอบ (to be a good citizen) และสำหรับที่จะเป็นทุนหรือเป็นหนทางที่จะดำเนินไปสู่ความรู้วิชาและศิลปศาสตร์อื่นๆ ต่อไป ถ้าหากว่าปรารถนาหรือสามารถจะเล่าเรียนความรู้ที่จะจัดเข้าเป็นพวกสามัญศึกษานี้ ได้แก่ การให้รู้หนังสือ รู้เลข รู้ภาษาพูดกันให้เข้าใจได้ดี ให้รู้การผิดและชอบ ให้ประพฤติสัมมาจริต เหล่านี้เป็นต้น อันเป็นหน้าที่ของกรมศึกษาธิการที่จะจัดให้ดำเนินไป

(ข) วิสามัญศึกษา (Special or technical education) ได้แก่ การศึกษาต่างๆ ในวิชาความรู้หรือศิลปะความฝึกหัดอย่างใด ๆ ซึ่งเป็นสิ่งไม่จำเป็นสามัญชนทุก ๆ คนจะควรรู้ จะควรเป็นทุก ๆ อย่าง แต่ถ้าหากว่าผู้ใดที่มีอุปนิสัยและความสามารถปรารถนาที่จะรู้จะฝึกหัดให้ได้ความรู้พิเศษโดยเฉพาะสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้ให้เป็นทุนเป็นเครื่องมือสำหรับประกอบการงานโดยเฉพาะหนทางอันนั้น ก็จะได้ศึกษาในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลายสิ่งสูงหรือต่ำตามกำลังความสามารถและคุณานุรูป

แห่งตน วิชาและศิลปะที่จัดเข้าเป็นพวกวิสามัญศึกษานี้ ได้แก่การเรียนเป็นช่าง เรียนเป็นแพทย์ เรียนเป็นอาจารย์ เรียนเป็นข้าราชการฝ่ายทหารพลเรือนตามกิ่ง และแผนกต่างๆ เหล่านี้ เป็นต้น อันบางอย่างซึ่งเป็นหน้าที่กรมศึกษาธิการเองจะ จัดให้ดำเนินไป และบางอย่างซึ่งกรมใดกระทรวงใดจะจัดตั้งให้มีขึ้นตามสมควรแก่ หน้าที่และทางราชการ

๒. การศึกษาทั้งปวง ควรจะแบ่งตัดตอนความรู้วิชาตามความต้องการยิ่ง และหย่อนออกเป็น ๓ ตอน คือ

(ก) การศึกษาของกรมศึกษาธิการ คือในฝ่ายสามัญศึกษานั้น ควรจะตั้ง ให้เป็นหลักองให้มั่นคงเสียก่อน และขีดเส้นตัดตอนความรู้ที่ต้องการสำหรับบุตร ทั่วไปนั้นลงให้เป็นเขต สำหรับที่ว่าการศึกษาซึ่งเป็นวิสามัญต่างๆ จะได้ยึดถือ เทียบเคียงเอาตามความประสงค์ จะแบ่งเป็นตอนดังนี้คือ

(๑) การศึกษาขั้นต้น จะเรียกว่า “ประถมศึกษา” (Primary education) การศึกษาขั้นนี้จะสอนบุตรตั้งแต่ยังไม่มีความรู้วิชาขึ้นไป จนให้มีความ รู้วิชาความรู้เพียงใดที่รัฐบาลหวังจะให้ราษฎรทั่วไปรู้ไว้เป็นพื้นฐานสำหรับตัวทุกคน กำหนดลงเป็นเขตประถมศึกษาไว้เพียงนี้เขตหนึ่ง เมื่อบุตรเรียนรู้ถึงเขตนี้แล้ว สอบไล่ความรู้ได้บริบูรณ์ก็ให้ประกาศนียบัตรประโยค ๑ ไปเป็นสำคัญ นับว่าจบ การเล่าเรียนสามัญศึกษาขั้นประถม ต่อนั้นไปยังเป็นทางที่บุตรผู้นั้นจะเลือกเอา อีก ๓ ทาง คือจะออกไปทำมาหาเลี้ยงชีพตามภูมิลำเนา ที่ทำเรื่องสวนไร่นาก็ตาม หรือมิฉะนั้นจะไปศึกษาวิชาชีพหรือศิลปะที่เป็นวิสามัญศึกษาอันเป็นกิ่งแยกตรง จากประถมศึกษาสามัญก็ตาม หรือมิฉะนั้นเมื่อปรารถนาจะเรียนวิชาสามัญขั้นสูง ไปอีกก็ได้

(๒) การศึกษาขั้นกลาง จะเรียกว่า “มัธยมศึกษา” (Secondary education) การศึกษาขั้นนี้จะสอนบุตรตั้งแต่ได้เล่าเรียนมีความรู้สอบไล่ได้ ประกาศนียบัตรประโยค ๑ แล้วขึ้นไป จนให้มีความรู้วิชาต่างๆ พอสามารถที่จะทำการ งานได้ด้วยความรู้ คือหมายความว่าวิชาความรู้อย่างใดที่เป็นวิชากลางที่ต้องการ ใช้ในที่ต่างๆ ทั่วไป คือเป็นต้นว่าวิชาหนังสือและเลขก็ให้รู้พอแก่ที่เป็นเสมียนได้ หรือทำการค้าขายได้ หรือเป็นทุนสำหรับที่จะไปเล่าเรียนวิชาความรู้อื่นๆ ได้โดย ไม่ต้องไปเล่าเรียนวิชานั้นๆ อยู่อีกเช่นนี้เป็นต้น กำหนดลงเป็นเขตมัธยมศึกษาไว้ เพียงนี้เขตหนึ่ง เมื่อบุตรเรียนรู้ถึงเขตนี้แล้วสอบไล่ความรู้ได้บริบูรณ์ก็ให้

ประกาศนียบัตรประโยค ๒ ไปเป็นสำคัญ นับว่าจบการเล่าเรียนสามัญศึกษาชั้นมัธยม
ต่อนั้นไปยังเป็นทางที่กัลบุตรผู้นั้นจะเลือกเอาอีก ๓ ทาง คือจะออกไปประกอบ
กิจการงานตามคุณานุกรม มีออกไปทำการเสมียนหรือออกไปทำการค้าขายอย่าง
หนึ่งอย่างใดก็ตาม หรือมิฉะนั้นจะไปศึกษาวิชาหรือศิลปะที่เป็นวิสามัญศึกษา
อันเป็นกิ่งแยกตรงจากมัธยมศึกษาสามัญก็ตาม หรือมิฉะนั้นเมื่อปรารถนาจะเรียน
วิชาสามัญศึกษาชั้นสูงขึ้นไปอีกก็ได้

(๓) การศึกษาชั้นสูงจะเรียกว่า “อุดมศึกษา” (High education)
การศึกษาชั้นนี้จะสอนกัลบุตรตั้งแต่เล่าเรียนสอบไล่ได้ประกาศนียบัตรประโยค ๒ แล้ว
ขึ้นไปจนให้มีความรู้วิชาชั้นสูง และสามารถที่จะทำการงานได้ด้วยภาษาตนและ
ภาษาต่างประเทศบางภาษา คือหมายความว่าต้องให้รู้ภาษาอื่น ที่ไม่ใช่ภาษาตนด้วย
อีกภาษาหนึ่งเป็นอย่างน้อย เพื่อให้เป็นทุนสำหรับที่จะทำการงานได้กว้างขวาง หรือ
ถ้าจะไปเล่าเรียนความรู้พิเศษในประเทศอื่น ก็ไม่ต้องให้ไปเสียเวลาเรียนภาษานั้น
อยู่อีกนาน กำหนดลงเป็นเขตอุดมศึกษาไว้เพียงนี้เขตหนึ่ง เป็นกัลบุตรเรียนรู้ถึง
เขตนี้แล้ว สอบไล่ความรู้ได้บริบูรณ์ ก็ให้ประกาศนียบัตรประโยค ๓ ไปเป็นสำคัญ
นับว่าจบการเล่าเรียนสามัญศึกษาชั้นอุดม ต่อไปเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะเลือกตาม
ความสามารถของกัลบุตร และจะมีอำนาจที่จะจัดให้เป็นไปอีก ๓ ทาง คือจะส่งไป
รับราชการในที่ใดที่หนึ่งตามความรู้ความสามารถก็ได้ หรือจะส่งไปเข้าเล่าเรียน
ศึกษาวิชาหรือศิลปะที่เป็นวิสามัญศึกษาอันเป็นกิ่งแยกจากมัธยมหรือแยกตรงจาก
อุดมศึกษาสามัญในกรุงเทพฯ ก็ได้ หรือมิฉะนั้นเมื่อเห็นสมควรจะจัดให้ไปเล่าเรียน
วิชาพิเศษอย่างใดอย่างหนึ่งในประเทศอื่นก็ส่งไป

(ข) การศึกษาฝ่ายวิสามัญศึกษาต่างๆ นั้น ย่อมเป็นวิชาและศิลปะ
ต่างๆ กันง่ายและยากไม่เสมอกัน และความต้องการพื้นความรู้แห่งวิสามัญศึกษาที่
จะให้มิไปเป็นทุนสำหรับที่จะเรียนวิชาสามัญศึกษานั้นๆ ก็ต้องการไม่เสมอกัน
เพราะฉะนั้น ต้องแล้วแต่เจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษาวิสามัญนั้นๆ ว่า จะประสงค์
กัลบุตรที่ได้มีความรู้สามัญศึกษาเพียงขั้นใดเป็นพอประสงค์ของโรงเรียนนั้น
ก็เลือกตัดตอนเอาไปจากขั้นใดขั้นหนึ่งใน ๓ ขั้นนั้น แต่ความเห็นที่พอจะกะเทียบ
ให้ลงเป็นเค้าได้นั้น พอจะกะเทียบกันได้ดังนี้

(๑) วิสามัญศึกษาขั้นต้น จะเรียกว่า “ประถมศึกษาพิเศษ” การ
ศึกษาขั้นนี้มีสอนการช่าง การเพาะปลูก การพิมพ์หนังสือเป็นต้น ผู้ที่จะเข้าเรียน
เอาประกาศนียบัตรเมื่อสอบไล่ได้แล้วนั้น ต้องให้มีประกาศนียบัตรประโยค ๑ มาก่อน

จึงจะให้ประกาศนียบัตรประถมศึกษาพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใดในขั้นนี้ได้ แต่ผู้ที่ไม่ได้ประกาศนียบัตรประโยค ๑ ก่อนแล้วจะมาเรียนก็ควรรับให้เรียน แต่ถ้าเมื่อเรียนรู้วิชาสิ่งใดไปแล้ว โรงเรียนวิสามัญศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่งในขั้นนี้ไม่ต้องที่จะให้ประกาศนียบัตร ควรยอมให้ได้ประโยชน์แต่เพียงความรู้ เฉพาะที่ได้เรียนไปเท่านั้น

(๒) วิสามัญศึกษาชั้นกลาง จะเรียกว่า “มัธยมศึกษาพิเศษ” การศึกษาชั้นนี้บางที่จะตรงกับโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนกฎหมาย โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ โรงเรียนนายร้อยทหารบก โรงเรียนนายร้อยทหารเรือ โรงเรียนนายร้อยตำรวจภูธร โรงเรียนการก่อสร้าง โรงเรียนการทำแผนที่โรงเรียนการค้าขาย โรงเรียนแพทยากร โรงเรียนเหล่านี้ประมาณว่าผู้สอบไล่ประโยค ๒ (ที่จะจัดใหม่) ได้แล้ว จะมีความรู้เข้าเป็นนักเรียนได้

(๓) วิสามัญศึกษาชั้นสูง จะเรียกว่า “อุดมศึกษาพิเศษ” การศึกษาชั้นนี้ยังไม่เห็นว่าโรงเรียนอื่นในบัดนี้ จะจำเป็นที่จะจำกัดว่า ต้องให้ได้ประโยค ๓ มาก่อน จึงจะให้เข้าเล่าเรียนวันแต่การเรียนเป็นอาจารย์ฝ่ายอังกฤษอย่างเดียวที่แลเห็นอยู่ว่าจำเป็นแท้ นอกจากนั้นก็จะได้แก่โรงเรียนที่ได้กล่าวชื่อแล้วในขั้นมัธยมศึกษาพิเศษนั่นเอง ถ้าถูกลบผู้ใดมีเวลา สามารถได้ไปเรียนประโยค ๓ เสียก่อนแล้วมาเรียนวิสามัญศึกษาในโรงเรียนนั้นๆ ครั้นสอบไล่ได้ประกาศนียบัตรที่จะให้มันย่อมควรเป็นประกาศนียบัตรอุดมศึกษาพิเศษ หรือมีจะนั้นอีกทางหนึ่งก็ส่งไปเรียนความรู้พิเศษต่างประเทศที่เดียวในส่วนแผนหนทางของการศึกษาของถูกลบที่น่าที่จะให้เป็นไปดังนี้

การขยายการศึกษาให้แพร่หลาย

ว่าถึงส่วนการที่จะจัดการศึกษาให้แพร่หลายมากออกไป กล่าวคือ ที่จะจัดการให้มีโรงเรียนสำหรับสอนความรู้วิชาเปิดเผยมามากๆ ขึ้น เพื่อให้ทั่วถึงและให้พอแก่ที่ถูกลบจะเล่าเรียนโดยที่รัฐบาลย่อมจะประสงค์อยู่ว่าต่อไปข้างหน้า ให้ราษฎรแทบทั่วทั้งพระราชอาณาเขตได้มีความรู้วิชาสำหรับตัวทุกๆ คน เพื่อที่จะให้ประชาชนทั้งปวงรู้จักประกอบกิจการงานโดยสมควรแก่ฐานะและสติปัญญา ประพฤติการทำมาหาเลี้ยงชีพโดยชอบธรรม ล้ำรวมความสงบราบคาบแก่บ้านเมือง และประกอบการค้าขายให้เจริญยิ่งขึ้นนั้น ก็เมื่อความต้องการประโยชน์มีอยู่ขณะนี้แล้ว

ทางการศึกษาที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้เพียงเท่านี้ก็ยังไม่เพียงพอที่จะประกอบประโยชน์ดังกล่าวนั้น ให้รวดเร็วสมควรแก่เวลาและทันความประสงค์ได้ไม่ เพราะฉะนั้นจึงต้องจัดแบ่งการศึกษาสามัญชั้นประถมให้เป็นหน้าที่ของพระสงฆ์จัดเป็นการวัด เพื่อที่จะแผ่ขยายความรู้ขั้นต้นออกไปแพร่หลายทั่วไป เหมือนก่อกำเนิดเป็นฐานไว้สำหรับที่จะรวบยอดขึ้นให้สูง จึงจะจัดการศึกษาชั้นมัธยมและอื่นๆ ได้สะดวก

การศึกษาซึ่งพระสงฆ์จะพึงจัด

๑. การศึกษาชั้นประถม ซึ่งพระสงฆ์จะพึงจัดนั้นยังแบ่งตัดตอนออกเป็น ๒ ตอนคือ วิชาขั้นต้นเช่นหนังสือ สอนเพียงอ่านออกเขียนได้ เลขเพียงบวกลบคูณหารสามัญได้ และธรรมจริยาเพียงให้รู้บุญบาปข้อดีที่ควรรู้ได้ง่าๆ เพียงนี้ตัดเป็นตอนหนึ่ง เรียกว่า “มูลศึกษา” วิชาต่อขึ้นไปจนถึงสอบไล่ได้ประโยค ๑ จึงเป็น “ประถมศึกษา” บริบูรณ์ การศึกษาชั้นมูลศึกษานั้นโดยปกติให้จัดสอนตามวัด การศึกษาชั้นประถมศึกษาชั้นนั้น โดยปกติให้จัดสอนตามโรงเรียน การที่ตัดตอนออกเป็นสองแผนกนี้ต่างกันอย่างไรจะอธิบายต่อไปดังนี้

๒. การที่จัดตั้งโรงเรียนแต่ก่อนมา จัดโดยเจ้าพนักงานเห็นว่าที่ใดที่หนึ่งมีกุลบุตรมากก็ไปปลูกสร้างสถานขึ้นเป็นโรงเรียน และจัดเครื่องใช้เครื่องแต่ง จัดหาครุมาสอนมีเงินเดือน ฝ่ายบรรดาประชาชนที่อยู่ในบริเวณนั้นก็ส่งบุตรหลานไปเล่าเรียนในโรงเรียน การที่ได้กระทำมาแล้วโดยวิธีนี้ บัดนี้มาประสบเหตุอันขัดข้องขึ้น ๓ ประการ คือ บรรดาเด็กที่เป็นศิษย์วัด ก็ไม่ได้เล่าเรียนศึกษาต่อพระซึ่งเป็นอาจารย์ มากลุ่มรวมกันอยู่ในโรงเรียนอันแคบเล็กจนที่นั้นต้องเยียดยัดให้เกิดโทษแก่การเล่าเรียนประการหนึ่ง ถ้ารัฐบาลจะจัดให้มีโรงเรียนขึ้นเช่นนั้นให้พอแก่เด็กและให้เป็นการทั่วถึงไปทั่วพระราชอาณาเขต เพื่อจะให้การเล่าเรียนแพร่หลาย ก็ย่อมไม่สามารถที่จะเป็นไปได้ประการหนึ่ง การที่ไปตั้งโรงเรียนสอนกุลบุตรแต่เฉพาะในโรงเรียนเช่นนั้น ทำให้เสื่อมประโยชน์สงฆ์จากประเพณีที่เคยมาแต่ก่อน คือชาวบ้านยอมส่งบุตรหลานตรงไปเข้าโรงเรียนไม่ฝักใฝ่เป็นศิษย์วัดให้พระสงฆ์ได้ใช้สอยและได้รับความเกื้อกูลจากบิดามารดาของเด็กตั้งแต่ก่อนประการหนึ่ง เหตุที่ปรากฏความขัดข้องต่อไปข้างหน้าเช่นนี้ จึงเป็นการสมควรที่จะแก้ไขตัดตอนการศึกษาออกเป็น ๒ ภาค เพื่อจะแก้ไขให้การศึกษาแพร่หลาย และดำเนินไปสู่ความเจริญในข้างหน้าต่อไป

๓. ต่อไปควรมุ่งหมายจัดการศึกษาดังนี้คือ

(ก) ในละแวกตำบลบ้านใด ถ้ายังไม่มีจำนวนเด็กซึ่งมีความรู้พื้นฐานการศึกษาไปคือหนังสือ อ่านออกเขียนได้แล้ว เลข ทำบวกลบคูณหารสามัญได้ เป็นต้น มากกว่า ๓๐ คนแล้วตำบลนั้นยังไม่ควรสร้างโรงเรียนขึ้นโดยเฉพาะ ให้การสอนทั้งชั้นมูลและประถมศึกษาชั้นต้นอยู่แก่พระสงฆ์ผู้ปกครองเด็ก

(ข) ต่อละแวกบ้านตำบลใดมีเด็กซึ่งมีความรู้พื้นฐานการศึกษาขึ้นไปกว่า ๓๐ คน จึงควรสร้างโรงเรียนขึ้นโดยเฉพาะสำหรับสอนวิชาชั้นประถมศึกษาต่อไป

๔. ย่อมเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ทั้งหลาย ซึ่งมีภาระอุปการะปกครองการพระพุทธศาสนาผู้ใหญ่ผู้น้อย ตั้งแต่เจ้าคณะมณฑลลงไปโดยลำดับ ที่จะเอาใจใส่แนะนำพระเจ้าพระสงฆ์ทั้งหลาย ซึ่งปกครองกุลบุตรที่มาเป็นศิษย์วัด ให้สั่งสอนวิชาความรู้แก่ศิษย์ของตนทั่วไปให้สมควร อย่าละเลยให้เด็กเกียจคร้าน และใช้เวลาให้เปลืองไปโดยไม่เป็นประโยชน์ คือ เทียวเล่นเป็นอาจิน หรือให้เจ้อไปในหนทางชั่ว อันจะเป็นมูลเหตุให้ก่อความชั่วร้ายเมื่อเติบโตใหญ่ มีเล่นทอยกอง ทอดลูกบาศก์อันเป็นทางฝึกหัดในการล่าทรัพย์และเป็นที่จะให้ใจแตกประพฤติกเล่เล่นเบี้ย และลักทรัพย์ เป็นต้น หรือปล่อยให้ประพฤติกะระรานอันเป็นมูลที่จะให้อัธยาศัยเกิดเป็นพาล หัวไม้ ต้องให้พระภิกษุสงฆ์ผู้ปกครองศิษย์ทั้งปวงนั้นเข้าใจว่า การที่รับกุลบุตรมาเป็นศิษย์ได้อาศัยใช้สอยปฏิบัติวัดถาก ก็เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองศิษย์จะสั่งสอนวิชาความรู้ให้แก่ศิษย์ และฝึกหัดตัดสันดานศิษย์ของตนให้เป็นสัมมาทิฐิ และมีความประพฤติตรงตามคุณแลการสอนและวิธีสอนตามวัดวาอารามทั้งหลายทั่วไป และเมื่อเห็นสามเณรและศิษย์วัดคนใดไม่เล่าเรียนในเวลาที่เหมาะสม หรือเห็นเทียวชุกชอน และประพฤติชั่วอย่างใด ก็ควรจะไต่สวนและว่ากล่าว

๕. วิธีที่จะตั้งโรงเรียนประถมศึกษาชั้นต้น คือ ต่อเมื่อตรวจตราความรู้ของเด็กในละแวกบ้านตำบลหนึ่งๆ ปรากฏว่ามีเด็กที่มีความรู้ในชั้นมูลศึกษาเกินกว่า ๓๐ คนขึ้นไปแล้วจึงควรคิดตั้งให้มีโรงเรียนประถมศึกษาได้ การที่จะตั้งนั้นควรจะจัดศาลาหรือสถานแห่งใดแห่งหนึ่ง ในวัดหนึ่งตั้งเป็นโรงเรียน และเลือกหาพระภิกษุสงฆ์ที่มีความรู้สูงพอจะสอนชั้นประถมศึกษาได้มาเป็นครูประจำโรงเรียน และรวบรวมเด็กที่มีความรู้พื้นฐานชั้นมูลศึกษามาสอนในที่นั้น พระภิกษุที่ต้องมาเป็นครูประจำสอนในโรงเรียนจำเป็นที่จะได้รับความอดทนกว่าปกติ จึงสมควรที่จะแนะนำชักชวนสัปบุรุษทายกทั้งหลายให้ออกทรัพย์เกื้อกูลอุดหนุนแก่พระภิกษุที่เป็นครุณั้น ส่วนสถานที่จะเป็นโรงเรียน ถ้าวัดใดไม่มีศาลาอาคารอันใดที่จะเป็น

โรงเรียนได้ ก็ควรที่จะบอกบุญเรียไรลัปบุรุษทายกในบริเวณนั้น ให้ได้ทุนทรัพย์มา
ก่อสร้างขึ้น ต่อการเหล่านี้จะสำเร็จด้วยกำลังลัปบุรุษทายกไม่ได้แล้ว จึงควรขอ
ความอุดหนุนจากรัฐบาลต่อภายหลัง

๖. โรงเรียนประถมศึกษาที่จะจัดขึ้นนั้น ควรจัดให้จำนวนนักเรียนเป็นพิภัค
คือเป็นต้นว่าถ้าในแขวงอำเภอหนึ่งเป็นที่ประชุมชนน้อย โรงเรียนที่จะจัดตั้งขึ้นก็
ควรให้จุนักเรียนได้พอสบายเพียง ๓๐ คนเป็นอย่างน้อยที่สุด ถ้าเป็นที่ประชุมชน
มากกว่าก็จัดตั้งให้จุนักเรียน ๖๐ คน และ ๙๐ คน โดยลำดับ หรือมิฉะนั้นถ้าใน
บริเวณเมืองใหญ่จะแยกเป็น ๒ โรงเรียน ๓ โรงเรียน ๔ โรงเรียน ในระยะที่ห่างไกลกันก็ตาม
ใจความคือห้องเรียนห้องหนึ่งครูคนหนึ่งสอนนักเรียนราว ๓๐ คนเป็นประมาณ ถ้า
นักเรียน ๖๐ คน ก็ต้องเป็น ๒ ห้องและครู ๒ คน ดังนี้ขึ้นไปโดยลำดับการสอนใน
โรงเรียนจึงจะเป็นไปได้โดยสะดวก

๗. เมื่อตั้งโรงเรียนลงในที่ใดเช่นนี้ จำต้องจำกัดจำนวนนักเรียนว่า โรงเรียนใด
มีขนาดเท่าใด มีครูกี่คน และจะมีจำนวนนักเรียนเท่าใดเป็นอัตราดังกล่าวมาแล้ว
ข้างบน เมื่อนักเรียนในโรงเรียนนั้นเต็มจำนวนแล้ว ต้องไม่รับต่อไปจนกระทั่ง
จำนวนว่างเมื่อใดจึงรับใหม่หรือมิฉะนั้นเมื่อยังมีจำนวนนักเรียนที่มีความรู้สูงอีกมาก
ก็ควรที่ขยับขยายเพิ่มเติมห้องเรียนหรือก่อสร้างโรงเรียนใหม่แยกออกไปทีเดียว
ห้ามมิให้ขัดเยียดนักเรียนในโรงเรียนเกินกว่าจำนวนที่สมควร

๘. การที่จะเลือกรับนักเรียนเข้าเรียนประจำโรงเรียนนั้น ควรเลือกด้วยการ
สอบไล่วิชา คือ หยิบเอาแต่เด็กที่มีความรู้สูงพ้นชั้นมูลศึกษาแล้ว จึงให้มา
เรียนในโรงเรียนประถมศึกษาเหมือนดังว่าในโรงเรียนหนึ่งได้มีจำนวนจำกัดแต่ ๖๐
คน ถ้าในสมัยใดมีนักเรียนที่เรียนอยู่กับพระภิกษุสงฆ์ที่เป็นอาจารย์มีความรู้สูงขึ้น
พอจะเข้ามาเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาได้ นักเรียนเหล่านั้นถ้าในโรงเรียนมี
จำนวนว่างเมื่อใดก็จะได้เข้าก่อนคนอื่น ถ้ายังไม่มีที่ว่างอันจะแทรกแซงได้ก็จำเป็น
ที่จะต้องรอดต่อเมื่อว่าง หรือเมื่อมีมากด้วยกันก็ต้องเกิดเป็นปัญหาถึงการที่จะ
ก่อสร้างโรงเรียนเพิ่มเติม

๙. ส่วนทางออกของนักเรียนประถมศึกษานั้น เมื่อนักเรียนคนใดเล่าเรียน
วิชาชั้นประถมศึกษาบริบูรณ์แล้ว ต้องสอบไล่ประโยค ๑ จึงจะเป็นพยานว่าได้
เล่าเรียนจบวิชาชั้นประถมศึกษา เมื่อสอบไล่ได้ขั้นนั้นแล้วจำเป็นต้องให้ออกจาก
โรงเรียนเพื่อจะได้มีจำนวนว่างให้นักเรียนอื่นเข้าใหม่ ส่วนนักเรียนที่สอบไล่ได้ประโยค
๑ นั้นแล้ว นับว่าเป็นอันสำเร็จการศึกษาขั้นต้น ซึ่งสำหรับสามัญกุลบุตรจะพึงรู้

นักเรียนผู้นั้นจะออกไปทำไร่หรือประกอบอาชีพสถานที่ใดก็ตาม แต่ถ้าผู้นั้นยังสมัครจะเล่าเรียนวิชาต่อไปอีกก็ต้องไปเข้าโรงเรียนพิเศษหรือโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งเจ้าพนักงานฝ่ายอาณาจักรจัดอยู่ต่อไป

๑๐. เครื่องเล่าเรียนทั้งหลาย มีหนังสือเรียน กระดาษขนวน ดินสอ เป็นต้น นั้นเป็นหน้าที่ของบิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กจะจัดทำให้แก่เด็กของตน เว้นแต่ประเทศที่ใด ซึ่งยากแค้นจนจน จึงควรที่จะใช้วิธีใดบอกบุญแก่กุลบุตรเป็นการกุศล จนที่สุดต่อเมื่อเหลือกำลังแล้วควรขอความอุดหนุนต่อรัฐบาล จึงให้เจ้าหน้าที่จัดการตามสมควร และควรที่เจ้าหน้าที่ทั้งหลายจะจัดการแนะนำให้มีที่ขายข้อบรรดาเครื่องเล่าเรียนในตำบลต่างๆ ให้สมควรแก่ความสะดวกด้วย ส่วนเครื่องใช้เครื่องแต่งโรงเรียนนั้น ไม่จำเป็นที่ว่าทุกโรงเรียนจะต้องมีโต๊ะเก้าอี้และเครื่องตกแต่งพิเศษทั่วไป การเหล่านี้ให้จัดแต่ตามกำลังซึ่งสามารถจะเป็นไปได้

๑๑. การศึกษาย่อมเป็นสิ่งทีก่อประโยชน์ให้แก่ประชาชน ณ ประเทศที่นั้น ตำบลนั้นเอง หรือให้ประโยชน์แก่ตัวเด็กผู้เล่าเรียนเอง เพราะฉะนั้นจึงควรที่ราษฎรทั้งหลายจะก่อคุณอุดหนุนแก่การสิ่งนี้โดยเต็มกำลัง และยังคงจะแลเห็นว่าการก่อคุณเช่นนี้จำเป็นว่าเป็นสาธารณกุศลอย่างหนึ่ง และการที่มีผู้ใดก่อคุณแก่โรงเรียนด้วยทุนทรัพย์มาน้อยเพียงใดก็ดี ควรที่เจ้าหน้าที่ทั้งปวงจะส่งรายงานบัญชีต่อกระทรวง เพื่อที่จะได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา และประกาศความอุดหนุนเอื้อเฟื้อของสัปบุรุษทายกทั้งหลายนั้น ให้เป็นที่คนทั้งหลายเกิดความเลื่อมใสศรัทธาอนุเมตตาทั่วกัน

๑๒. การสอบไล่วิชานั้น ในส่วนมัธยมศึกษาและการศึกษาพิเศษย่อมเป็นหน้าที่ของกรมศึกษาธิการจะจัดอยู่เอง แต่การสอบไล่ชั้นประถมศึกษาคือประโยค ๑ นั้น ถ้าภายในจังหวัดกรุงเทพฯ กรมศึกษาธิการจะสอบไล่ ส่วนหัวเมืองตามมณฑลต่างๆ เป็นหน้าที่ของเจ้าคณะมณฑลจะจัดการสอบไล่ คราวที่จะสอบไล่นั้นจะสอบปีละหนหนึ่งหรือสองหนแล้วแต่ประเทศที่เจริญและยังไม่เจริญ ตามแต่เจ้าคณะมณฑลจะเห็นสมควร ส่วนแบบแผนในการสอบไล่นั้น กรมศึกษาธิการจะให้แบบและช่วยแนะนำในวิธีต่างๆ ส่วนผู้ที่สอบไล่นั้น คือเจ้าคณะมณฑล กับข้าหลวงธรรมการและผู้ใดที่สามารถจะเป็นผู้สอบไล่ได้ แล้วแต่เจ้าคณะมณฑลจะเลือกหาอีกคนหนึ่งหรือหลายคนจะเป็นบริษัตรีหรือคฤหัสถ์ที่ดีรวมเป็นกรรมการสอบไล่ แต่อย่างน้อยที่สุดที่จะลงชื่อในประกาศนียบัตรต้องไม่น้อยกว่า ๓ คน ส่วนชั้นมูลศึกษานั้นภายในจังหวัดกรุงเทพฯ นายตรวจแขวงของกรมศึกษาธิการ จะพร้อม

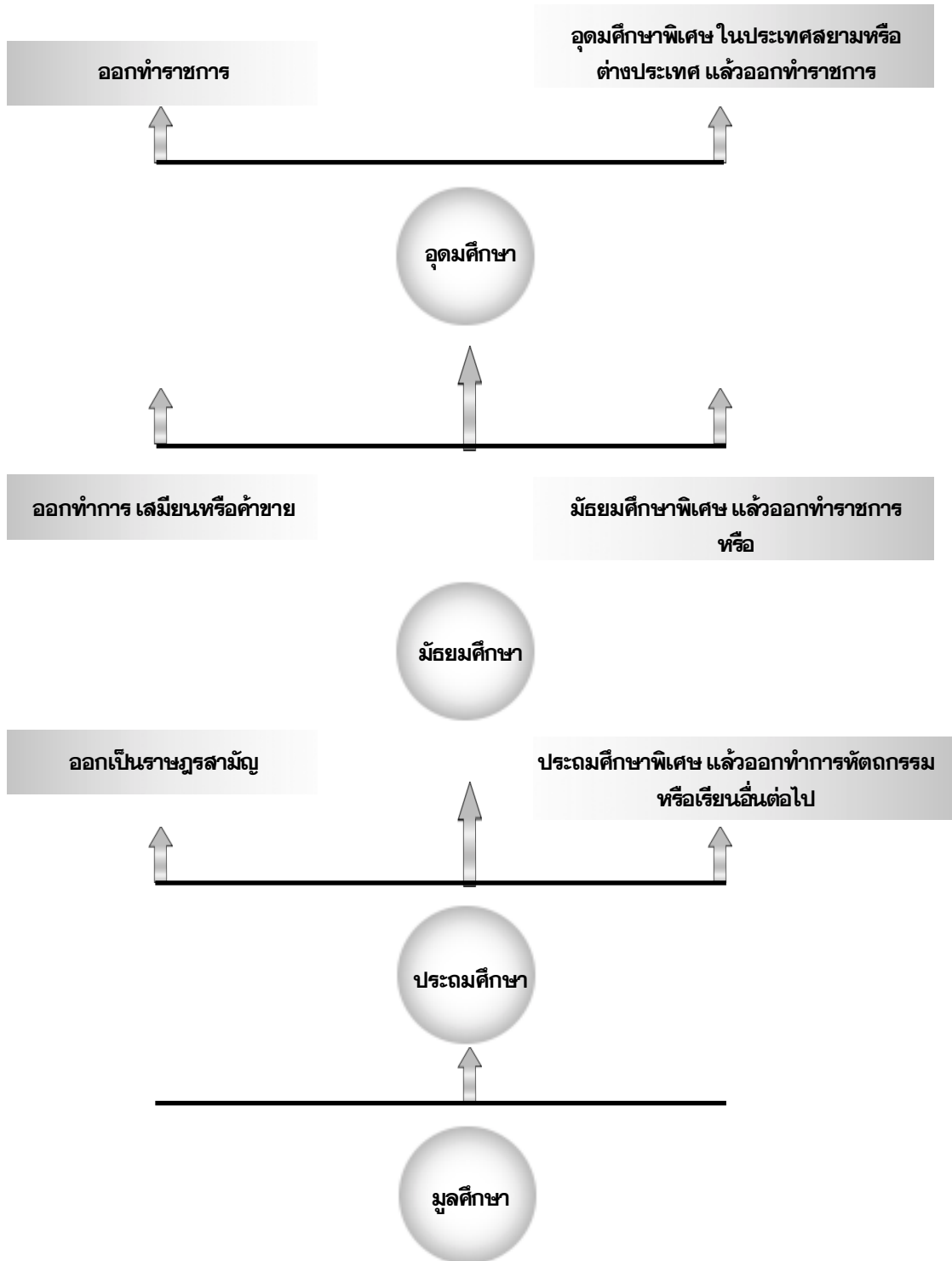
ด้วยครูโรงเรียนประถมศึกษาบางแห่งอีกไม่ต่ำกว่า ๒ นาย เป็นกรรมการไปจัดการสอบไล่ ส่วนมณฑลต่างๆ นั้นแล้วแต่เจ้าคณะมณฑลจะตั้งผู้ใดที่มีความสามารถและสมควรไม่น้อยกว่า ๓ คน เป็นกรรมการไปสอบไล่และให้ประกาศนียบัตรแก่ผู้สอบไล่ได้

๑๓. โรงเรียนชั้นสูงๆ ตลอดจนไปจนถึงโรงเรียนประถมศึกษาย่อมเป็นโรงเรียนที่มีครูประจำ ครูย่อมได้รับผลประโยชน์อยู่แล้วด้วยความอดทนแต่ลับปुरुชทายกิติ หรือแต่รัฐบาลกิติ แต่ฝ่ายอาจารย์ชั้นมูลศึกษานั้นควรรัฐบาลจะอุดหนุนเป็นการพิเศษ วิธีที่จะอุดหนุนนั้นควรจัดเป็นอัตราดังนี้ คือในเวลาสอบไล่ครั้งหนึ่ง ๆ ถ้าอาจารย์ใดสอนศิษย์ไล่ได้ประกาศนียบัตรมูลศึกษาในครั้งเดียวถึง ๓ คน อาจารย์ผู้นั้นควรได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ๘๐ บาท ถ้าถึง ๕ คน ให้ ๑๐๐ บาท ๗ คนให้ ๑๒๐ บาท ๑๐ คนให้ ๒๐๐ บาท ดังนี้เป็นอัตราสำหรับการสอบไล่ทุกๆ คราว ส่วนการที่จะรางวัลแก่ตัวเด็กเองนั้น ถ้าเด็กคนใดได้หมั่นเล่าเรียนปรากฏแน่ชัดว่าในปีหนึ่งได้เรียนไม่ต่ำกว่า ๒๐๐ วัน (คิดวันละ ๖ ชั่วโมง) แล้ว เด็กนั้นควรได้รางวัลของหลวงพระราชทานในการหมั่นเรียนทุกคน รางวัลนั้นให้จัดให้เป็นสิ่งของกิติหรือเงินกิติ คนหนึ่งๆ ไม่ต่ำกว่า ๔ สลึง กับตามโรงเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนหนึ่งๆ สอบไล่คราวหนึ่งๆ ผู้ใดสอบไล่ได้ดีเป็นที่ ๑ ให้ได้รางวัลของหลวงพระราชทานเป็นราคาหนึ่งไม่ต่ำกว่า ๔ บาท เหล่านี้เป็นรางวัลของหลวง นอกจากนั้นที่ใดควรจะมีรางวัลอย่างอื่นอีกบ้าง ถ้ามีลับปुरुชทายกิติหรืออุดหนุนก็ให้จัดเป็นรางวัลได้ตามสมควร

๑๔. มณฑลใดเมืองใด หรือแขวงใด อารามใด จัดการศึกษาให้ได้แพร่หลายถึงความประสงค์นี้ และทั้งมีผู้เล่าเรียนมีความรู้ถึงขั้นสูงมากคนด้วยกันที่นั่นนับว่าจัดการศึกษาได้เจริญเป็นอย่างดีสมพระราชประสงค์

๑๕. ส่วนมัธยมศึกษานั้น ในบัดนี้จะจัดตั้งและสอบไล่แต่ในกรุงเทพฯ แห่งเดียวเพราะเหตุว่าจะจัดการสอนที่อื่นให้ติดคงยังไม่ได้ ด้วยว่าวิธีสอนและแบบเรียนทั้งตัวผู้ที่จะเป็นครูย่อมเป็นการยากที่จะสร้างจะหาอยู่ในบัดนี้ทั้งนั้น

แผนที่การศึกษา

การขบไล่ความรู้พื้นฐาน

ส่วนการที่จะกวัดขันขบไล่ความรู้ให้กว้างขวาง และสูงขึ้นมาก ๆ ขึ้น คือว่าชั้นไหนจะสอนอะไรบ้าง ถึงไหนและจะสอบไล่เพียงใดนั้น จำเป็นที่จะต้องจัดหลักสูตรและข้อถามในการสอบไล่แก้ไขเพิ่มเติมขบขันที่ละคราวๆ จนกว่าจะลงที่ได้ จะได้อ่างแบบไว้ต่อไปโดยเฉพาะทุกๆ คราว

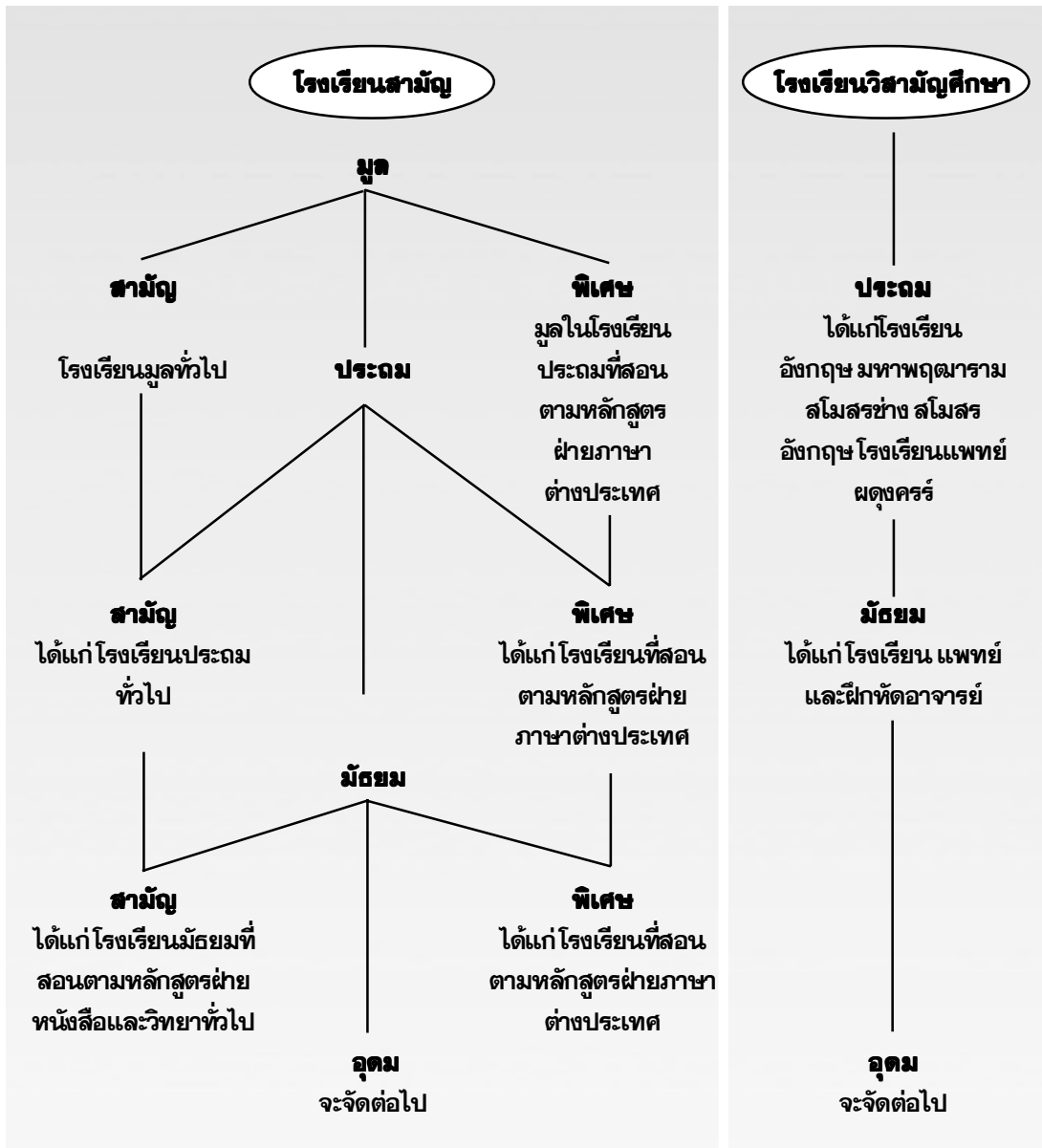
หลักสูตรสามัญ

สำหรับหลักสูตรมูล ประถมและมัธยมสามัญนั้น ได้แบ่งหลักสูตรมูลและประถมสามัญกำหนดเวลาเรียนอย่างละ ๓ ปี โรงเรียนประถมแห่งใดที่ไม่มีแผนกมุลอยู่ด้วย ก็อนุญาตให้มีชั้นเตรียมอีกชั้นหนึ่งเป็นชั้นสำหรับตระเตรียมเด็กเข้าใหม่ที่มีความรู้ยังอ่อน จะส่งเข้าเรียนชั้นประถมปีที่ ๑ ยังไม่ได้ ชั้นเตรียมนี้เทียบเสมอกับชั้นประถมมูล แต่ชั้นปีที่ ๓ ของประถมมูลมีวิชาที่ยิ่งและหย่อนกว่ากันอยู่บ้างบางอย่าง เช่น วิชาเลขให้ชั้นเตรียมประถมต่ำกว่าประถมมูลเพราะนักเรียนชั้นเตรียมจะได้เรียนวิชาเลขในชั้นประถมอยู่แล้ว ส่วนนักเรียนที่สอบไล่ได้ประถมมูลเท่านั้น โดยมากมักไม่เรียนต่อ จึงต้องเรียนวิชาเลขให้พอที่จะไปประกอบอาชีพได้ ส่วนหลักสูตรประถมสามัญนั้นได้เพิ่ม ภูมิศาสตร์ พงศาวดารและวิชาคำนวณให้มากขึ้น กับยกวิชาวาดเขียนขึ้นเป็นวิชาบังคับอีกอย่างหนึ่ง

ส่วนหลักสูตรมัธยมสามัญ ก็ได้เพิ่มภาษาอังกฤษ วิชาคำนวณ และวิทยาศาสตร์ให้มากขึ้น ทั้งให้วิชาวาดเขียนเป็นวิชาบังคับที่จำเป็นต้องเรียนด้วย ลดการเรียนไวยากรณ์และศัพท์ให้น้อยลงบ้าง เพื่อเอาเวลามาใช้ในวิชาอื่นๆ ให้เหมาะแก่ความต้องการของโรงเรียนวิสามัญต่างๆ ซึ่งรับนักเรียนที่สอบไล่ได้พ้นมัธยมแล้ว มีโรงเรียนนายร้อยทหารบก และโรงเรียนนายเรือ เป็นต้น แต่การที่เพิ่มวิชาใหม่ ๆ ขึ้นมาก เช่นนี้ทำให้ขาดครูที่จะสอน จึงต้องจัดการฝึกหัดครูขึ้นด้วย อนึ่งโรงเรียนมัธยมสามัญมีหลายแห่ง จำเป็นต้องค่อยขบขันที่ละน้อย คือจัดการสอนอย่างเต็มที่ที่โรงเรียนมัธยมราชบูรณะแห่งเดียวก่อน ต่อมาจึงได้ขยายมาจัดที่โรงเรียนมัธยมสวนกุหลาบอีกแห่งหนึ่ง โรงเรียนที่จัดการสอนได้เต็มที่เช่นนี้เรียกว่า มัธยมวิทยา ส่วนโรงเรียนมัธยมอื่นๆ ที่เพียงแต่เพิ่มวิชาใหม่ ๆ บ้างเล็กน้อยพอให้

สอนกันไปพลางๆ นั้นเรียกว่า มัธยมหนังสือ เพราะยังสอนหนังสือเป็นพื้นอยู่คล้ายๆ
อย่างเก่า เป็นแต่แก้ไขขยายเข้าหาทางใหม่บ้างเล็กน้อยเท่าที่จะทำได้ การที่เรียก
ต่างกันเช่นนี้ก็เพื่อให้เป็นที่สังเกตง่าย หลักสูตรที่มีวิชาใหม่ๆ ครบบริบูรณ์เรียกว่า
หลักสูตรมัธยมวิทยา หลักสูตรที่ยังมีวิชาใหม่ไม่เต็มตามกำหนดเรียกว่า หลักสูตร
มัธยมหนังสือ หลักสูตรมัธยมวิทยาต่างกับหลักสูตรมัธยมหนังสือ คือ มัธยมวิทยามี
ภาษาอังกฤษ วิชาคำนวณและวิทยามากกว่ามัธยมหนังสือ

ลำดับชั้นโรงเรียน พ.ศ. ๒๕๕๕

โรงเรียนประถมสาขวิสามัญ เทียบเสมอโรงเรียนมัธยมสาขสามัญ โรงเรียนมัธยมสาขวิสามัญ เทียบเสมอโรงเรียนอุดมสาขสามัญ

หลักสูตรพิเศษ

หลักสูตรประถมพิเศษอย่างเก่านั้นมุ่งสอนแต่ภาษาอังกฤษพื้นฐาน เพราะนักเรียนที่เข้าเรียนแผนกนี้ ในชั้นแรกเป็นจำนวนที่ต้องการรู้แต่ภาษาอังกฤษมาากอย่างเดียว ต่อมาความต้องการของบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไป ผู้ที่หวังทำการงานพิเศษจำต้องมีความรู้พิเศษ ไม่เพียงแต่รู้ภาษาต่างประเทศอันเป็นสะพานนำไปสู่ความรู้พิเศษอย่างเดียว แม้โรงเรียนวิสามัญของกระทรวงต่างๆ ก็กวดขันในวิชาพิเศษมากขึ้น ในการแก้ไขหลักสูตรใหม่คราวนี้ จึงวาดรูปหลักสูตรมูลและประถมพิเศษให้คล้ายกับสามัญ สอนวิชาต่างๆ ตามความต้องการด้วย แต่สอนภาษาต่างประเทศมากกว่าหลักสูตรสามัญมาก คือเริ่มสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นสุดของมูล และแทรกเข้าที่ละน้อย จนตลอดชั้นประถมสำหรับชั้นเรียนชั้นมัธยมพิเศษต่อไป หลักสูตรพิเศษนี้ให้เป็นหนทางเล่าเรียนของผู้ที่มีกำลังและโอกาสที่จะเรียนได้ดีกว่าบุคคลสามัญอันไม่มีกำลังและเวลาที่จะเล่าเรียนได้นานปีนัก โรงเรียนประถมพิเศษอย่างเก่าที่สอนแต่ภาษาต่างประเทศเป็นพื้นนั้น ให้คงเหลือไว้แต่โรงเรียนมหาพฤฒารามแห่งเดียว เพื่อผู้ที่รู้ภาษาไทยบ้างพอควรต้องการจะเป็นเสมียนตามห้างร้านของฝรั่ง หรือทำการค้าขายเล็กๆ น้อยๆ จะได้เข้าโรงเรียนเป็นทางลัดไปก่อนตามปรารถนา แต่โรงเรียนที่สอนตามหลักสูตรพิเศษที่แก้ไขใหม่ก็จัดได้เพียงที่โรงเรียนราชวิทยาลัยและโรงเรียนเทพศิรินทร์เท่านั้น จะเปิดสอนให้มากแห่งไปกว่านี้ไม่ได้ เพราะขาดครู

สำหรับชั้นมัธยมพิเศษหรือที่เรียกว่า **มัธยมภาษา** คือมีหลักสูตรสอนหนักไปข้างภาษาอังกฤษนั้น เป็นชั้นที่ได้สอนวิชาใหม่ๆ มาแล้วแต่เดิม เพราะนักเรียนประเภทนี้มีความรู้ภาษาอังกฤษพอที่จะเรียนภาษาอังกฤษได้ การแก้ไขหลักสูตรคราวนี้เป็นแต่เพียงขยายให้สูงขึ้นให้เหมาะแก่หลักสูตรมูลและประถมพิเศษที่แก้ไขใหม่เท่านั้น โดยเทียบชั้น ๔ ตามหลักสูตรเก่าเป็นชั้นปีที่ ๑ ชั้น ๖ เดิมซึ่งเคยเป็นชั้นสูงสุดเป็นชั้นปีที่ ๓ แล้วเพิ่มต่อยอดชั้นอีก ๒ ปี รวมเป็น ๕ ปีด้วยกัน ตั้งแต่ปีที่ ๑ ถึงปีที่ ๔ สอนวิชาต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษทั้งนั้น แต่ปีที่ ๕ เรียนภาษาไทยด้วยเพื่อกระชับความรู้ทั้งไทยและอังกฤษ เพราะเป็นปีสุดท้ายของการเรียนชั้นสามัญศึกษาอยู่แล้ว ชั้นที่ต่อขึ้นไปอีกเป็นชั้นอุดม เรียกว่าประโยค ๓ ซึ่งจะจัดต่อไป พ.ศ. ๒๔๕๑ เป็นปีแรกที่จัดตามหลักสูตรใหม่นี้ สอนเขยิบขึ้นไปถึงปีที่ ๔ เป็นชั้นสูงสุดและถือเป็นชั้นที่สอบ ซึ่งทุนเล่าเรียนหลวงด้วย ใครสอบไล่ได้ ถึงไม่ได้ทุนเล่าเรียน

หลวงก็ให้ประกาศนียบัตรมัธยมนักเรียนที่สอบไล่ได้ถึงขั้นนี้ เมื่อเข้าสังกัดใน
กระทรวงใดมักได้ไปศึกษาวิชาต่อ ณ ต่างประเทศเพราะมีความรู้ในชั้นสามัญศึกษา
เป็นอย่างดีอยู่แล้ว

อนึ่ง ปรากฏว่าอายุนักเรียนโดยมากยังสูงกว่าชั้นวิชาที่เรียน อันเป็น
ธรรมดาของการศึกษาที่เพิ่งแรกจัด เด็กมักเข้าเรียนเมื่อโตเกินไป อย่างไรก็ตาม อายุ
นักเรียนในชั้นต่าง ๆ ขณะนั้น คิดตัวเทียบเป็นปานกลาง ยังต่ำกว่าเมื่อ ๕-๖ ปีที่
แล้ว แสดงว่าราษฎรนิยมการเล่าเรียนมากขึ้น จึงส่งบุตรหลานเข้าเรียนแต่อายุน้อย
ๆ มากขึ้นทุกที แต่จำนวนพระสงฆ์ที่เล่าเรียนอยู่ในชั้นต่ำตามโรงเรียนทำให้อายุ
นักเรียนคิดตัวสูงขึ้นกว่าที่ควรได้มาก กรมศึกษาธิการพยายามที่จะให้อายุของ
นักเรียนเหมาะสมแก่ชั้นและวิชาที่เรียน จึงได้กำหนดวางเขตอายุไว้ดังปรากฏตาม
รายงานกระทรวงธรรมการ พ.ศ. ๒๕๕๑ ดังนี้

มูลศึกษา	ควรเรียนจบภายในเขตอายุ	๙ ปี
ประถมศึกษา	ควรเรียนจบภายในเขตอายุ	๑๒ ปี
มัธยมศึกษาสามัญ	ควรเรียนจบภายในเขตอายุ	๑๕ ปี
มัธยมพิเศษ	ควรเรียนจบภายในเขตอายุ	๑๗ ปี

หลักสูตรสำหรับสตรี

ใน พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้จัดให้มีหลักสูตรมูล ประถม และมัธยมสามัญสำหรับสตรี
ด้วย วิชาภาษาไทยเทียบเท่ากับหลักสูตรมูล ประถม และมัธยมสามัญ แต่ไม่มี
ภาษาอังกฤษ วิชาคำนวณก็ลดลงน้อยมาก ให้มีแต่เลขอย่างเดียว วิชาที่เพิ่มเติม
เข้ามาแปลกจากชั้นประถมและมัธยมชายก็คือการเรือน และวิชาที่จะใช้เป็น
ประโยชน์แก่การเรือน มีสุขวิทยา เป็นต้น วิชาจรรยาที่สอนตามความต้องการของสตรี
วิชาศิลปะ เพิ่มวิชาการฝีมือ ทอผ้า ดนตรี ขับร้อง และการครัว หลักสูตรสามัญนี้
สำหรับให้เป็นการศึกษาเล่าเรียนของกุลสตรีสามัญทั่วไป

ส่วนผู้ที่ต้องการรู้ภาษาต่างประเทศด้วยนั้น ได้จัดหลักสูตรพิเศษอีกทาง
หนึ่งต่างหากเทียบอย่างหลักสูตรมูล ประถม และมัธยมพิเศษ สำหรับชายเหมือนกัน
ความรู้ภาษาไทยและอังกฤษเท่ากับหลักสูตรชาย แต่ลดวิชาคำนวณและวิชาต่างๆ

ให้น้อยลงมาก เพิ่มสุขวิทยา การเรือน ดนตรี ขับร้อง การฝีมือ และการครัว
ทำนองหลักสูตรสามัญ

ใน พ.ศ. ๒๔๕๒ มีครูได้เล่าเรียนวิชาใหม่ๆ ที่สามัคยาจารย์สโมสรสถาน มีความรู้ดีขึ้น จึงให้พยายามสอนตามหลักสูตรมัธยมวิद्या เลิกหลักสูตรมัธยมหนังสือ เปลี่ยนชื่อเรียกใหม่ว่า **มัธยมสามัญ** (คือมัธยมวิद्याเดิม) กับ **มัธยมพิเศษ** (คือมัธยมภาษาเดิม) และจัดหลักสูตรมัธยมเข้ารูปตามความมุ่งหมายนี้ปี ๒ อย่าง คือ หลักสูตรมัธยมสามัญ กับหลักสูตรมัธยมพิเศษ

อนึ่ง ตามที่กำหนดหลักสูตรมัธยมพิเศษเป็น ๕ ปีนั้น ถ้าเทียบกับหลักสูตรมัธยมสามัญ ซึ่งควรเป็นหลักสูตรวิद्याเดียวกัน จะเห็นว่าหลักสูตรมัธยมพิเศษสูงมากเกินไปจึงได้ลดลง ๒ ปี คงไว้แต่ ๓ ปี ให้เท่ากับมัธยมสามัญ ถึงกระนั้นวิชาสามัญ เช่น ภาษาอังกฤษในหลักสูตรมัธยมพิเศษก็ยังสูงกว่าในหลักสูตรมัธยมสามัญอยู่นั่นเอง ต่อไปนี้การสอบไล่มัธยมพิเศษจะสอนแต่เพียงจบหลักสูตรปีที่ ๓ เท่านั้น แต่เมื่อลดหลักสูตรมัธยมพิเศษลง ๒ ปี เป็นการบั่นทอนวิชาชั้นสูงอยู่บ้างจึงได้ตั้งหลักสูตรขึ้นใหม่ ให้สูงกว่ามัธยมพิเศษขึ้นไปอีก ๓ ปี เทียบให้เข้ากับการสอบไล่ชั้นต้นของมหาวิทยาลัยต่างๆ ในประเทศอังกฤษได้ทีเดียวเรียกว่า **มัธยมสูง** นักเรียนที่เรียนจบชั้นมัธยมสูงแล้ว โดยมากไปเรียนต่อในประเทศยุโรปได้โดยไม่ต้องเสียเวลาเตรียมที่จะไปเข้ามหาวิทยาลัยอีก ตามที่ได้ตกลงกันแล้วนั้น นักเรียนที่สอบไล่ได้ชั้นสูงสุดในวิชาสามัญของเราเมื่อจะเข้ามหาวิทยาลัย มีมหาวิทยาลัยลอนดอน เป็นต้น ได้รับยกเว้นการสอบไล่ชั้นต้น เพียงแต่เจ้าหน้าที่สอบไล่เฉพาะวิชาคำนวณและภาษาอังกฤษกับสัมภาษณวิद्याบางอย่างเท่านั้น เมื่อเห็นสมควรก็ยอมให้เข้าเรียนสำหรับสอบไล่วิชาชั้นที่ ๒ ต่อไปได้ที่เดียว ตั้งนั้นจะเห็นได้ว่า วิชาซึ่งแต่ก่อนเคยเรียนในประเทศอังกฤษกินเวลาดัง ๒-๓ ปีนั้น เราสามารถจัดสอนได้ในเมืองไทยเป็นการทุ่นค่าใช้จ่ายได้มาก

สำหรับกำหนดอายุของนักเรียนเทียบเข้าชั้นศึกษาตามรายงานกระทรวงธรรมการ พ.ศ. ๒๔๕๑ นั้น หาได้เทียบอายุเข้ากับหลักสูตรทุกๆ ชั้นไม่ เห็นว่าถึงเวลาที่จะเทียบเข้าได้ทุกๆ ชั้นแล้ว จึงได้วางกำหนดอายุเล่าเรียนในพ.ศ. ๒๔๕๒ ไว้ดังนี้

มูลศึกษา ๓ ปี	พอเหมาะแก่อายุ	๙ ปีเต็ม
ประถมศึกษา ๓ ปี	พอเหมาะแก่อายุ	๑๒ ปีเต็ม

มัธยมศึกษา ๓ ปี พอเหมาะแก่อายุ ๑๕ ปีเต็ม

มัธยมศึกษา ๓ ปี พอเหมาะแก่อายุ ๑๘ ปีเต็ม

ตามกำหนดนี้ นักเรียนที่เรียนจบสามัญศึกษาเมื่ออายุ ๑๘ ปี ย่อมเหมาะแก่
เขตที่จะเข้ามหาวิทยาลัยต่างประเทศ

การจัดการศึกษาขั้นต้นของทวยราษฎร์

ใน พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้มีการประชุมเทศบาลที่เกี่ยวกับกิจการศึกษาเป็นครั้งที่ ๑ ต่อเนื่องมาจากครั้งที่ ๑ และใน พ.ศ. ๒๕๕๒ ได้มีการประชุมเป็นครั้งที่ ๓ ในการประชุมทั้ง ๓ คราวนี้ มีข้อตกลงว่า กระทรวงธรรมการมอบให้ข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษาตามมณฑล ให้ข้าหลวงธรรมการซึ่งกระทรวงธรรมการแต่งตั้งออกไปเป็นผู้จัดการศึกษาขึ้นอยู่ในความบังคับบัญชาของข้าหลวงเทศาภิบาลโดยตรง บางมณฑลการศึกษาเจริญขึ้น การงานทวีมากขึ้น กระทรวงธรรมการได้ตั้งตำแหน่งผู้ช่วยธรรมการประจำหัวเมือง ทำการในตำแหน่งธรรมการเมืองซึ่งภายหลังเปลี่ยนเรียกว่า ธรรมการจังหวัด แต่ได้ตั้งเฉพาะมณฑลและจังหวัดที่จำเป็นก่อน กระทรวงมหาดไทยรับเป็นผู้จัดการศึกษาเบื้องต้นให้ทวยราษฎร์ได้เล่าเรียนทั่วทุกคนตลอดราชอาณาจักร ส่วนการศึกษาชั้นสูงกว่านี้ขึ้นไปนับแต่ชั้นประถมศึกษา ซึ่งสามารถเรียนได้เฉพาะราษฎรบางจำพวกบางชั้นให้เป็นหน้าที่ของกระทรวงธรรมการเป็นผู้จัดการที่ต้องให้กระทรวงมหาดไทยเป็นธุระในส่วนพื้นการศึกษาของทวยราษฎร์นี้ ก็เพราะกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ปกครองท้องที่มีเจ้าพนักงานประจำหน้าที่ตลอดทั่วทุกตำบลแล้ว ย่อมจะจัดการได้สะดวก กระทรวงมหาดไทยรับจะลงมือจัดในต้น พ.ศ. ๒๕๕๓

การศึกษาเบื้องต้นสำหรับทวยราษฎร์ ตามที่กระทรวงมหาดไทยจะจัดนั้นไม่เท่ากัน วิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมูลศึกษาของกรมศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทยเพียงแต่จัดการสอนให้นักเรียนอ่านหนังสือไทยออกเท่านั้นก่อน วิธีจัดนั้นคือ ตั้งกรรมการตำบลขึ้นทุกตำบล กรรมการนั้นมีกำนันนายตำบลคนหนึ่ง แพทย์ประจำตำบลคนหนึ่งกับเจ้าอธิการวัดสำคัญในท้องที่รูปหนึ่งรวม ๓ คนนี้เป็นกรรมการจัดการศึกษาเบื้องต้นในขั้นแรกกระทรวงมหาดไทยจัดเพียงเท่านี้ก่อนคือเด็กที่มีอายุควรเรียนให้ได้เล่าเรียนทั้งหมด เมื่อมีเวลาสำรวจสำมะโนครัว ก็ให้เด็ก

ลองอ่านหนังสือดู เด็กชายอายุ ๑๓ ปีถ้าอ่านหนังสือไทยออกก็เป็นอันใช้ได้ ส่วนแพทย์ประจำตำบลนั้นเป็นผู้จำหน่ายยาโอสถสภาและปลูกใช้ทรัพย์สินด้วย

เรื่องจัดการศึกษาประชาชน ในหน้าที่กระทรวงธรรมการ และกระทรวงนครบาล

เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ.๒๕๔๕ ได้มีการประชุมที่ศาลว่าการกระทรวงธรรมการหารือกันด้วยเรื่องจัดการศึกษาในมณฑลกรุงเทพฯ ซึ่งจะได้ตั้งต้นจัดพร้อมด้วยกระทรวงนครบาล เพื่อวางระเบียบทำความเข้าใจกันในเรื่องที่การอันนี้ ซึ่งจะได้ช่วยกันจัดตามหน้าที่ ข้อความที่ได้ปรึกษากันมีแจ้งอยู่ดังต่อไปนี้

ระเบียบการศึกษาสำหรับประเทศสยาม

การจัดการศึกษาของบ้านเมืองที่จะให้แพร่หลาย ให้ราษฎรในพระราชอาณาเขตทุกเลวักบ้านได้เล่าเรียนมีความรู้ความประพฤติดี ให้เป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินที่ดีตามพระราชประสงค์นั้น เป็นหน้าที่ของกระทรวงธรรมการและกระทรวงซึ่งปกครองท้องที่ คือกระทรวงนครบาลและกระทรวงมหาดไทย จะต้องช่วยเหลือกันให้พร้อมมือ

๑. โรงเรียนจำแนกโดยลำดับชั้นวิชา

การศึกษาของบ้านเมือง เมื่อแยกโดยลำดับชั้นวิชาสูงต่ำก็แบ่งได้เป็น ๒ อย่าง คือ การศึกษาขั้นต้นซึ่งเป็นหน้าที่ของราษฎรทุกคนจะต้องเรียนให้รู้ ไม่ว่าจะชายและหญิง (ในเวลาอันกำหนดว่าไม่สูงกว่ามูลศึกษาตามหลักสูตรหลวง) นั้นอย่างหนึ่งกับการศึกษาขั้นสูงๆ ขึ้นไป นับแต่ประถมมัธยมตลอดจนอุดมทั้งฝ่ายสามัญและวิสามัญศึกษา สำหรับให้ราษฎรบางหมู่บางจำพวกเลือกเรียนได้ตามกำลังทรัพย์กำลังปัญญาเป็นพิเศษนั้นอีกอย่างหนึ่ง

สำหรับการศึกษาระดับต้น จำต้องมีที่เรียนอยู่ทุกตำบลทุกละแวกบ้านให้พอแก่จำนวนเด็กชายและเด็กหญิงที่มีอายุในระหว่างเล่าเรียนที่พระราชอาณาเขต และสำหรับการศึกษาระดับสูงๆ ขึ้นไป ก็ให้มีโรงเรียนตั้งขึ้นในที่ประชุมชนเป็นแห่งๆ มากและน้อยตามสมควรแก่ความต้องการของท้องถิ่น ถ้าจะเทียบไว้พอเป็นเค้าก็คืออำเภอใหญ่ๆ ควรจะมีโรงเรียนประถมได้ เมืองใหญ่ หรือมณฑลควรจะมีโรงเรียนมัธยมได้ นครใหญ่ๆ หรือพระมหานครควรจะมีโรงเรียนอุดมได้ ที่ว่านี้รวมทั้งโรงเรียนวิสามัญซึ่งสอนประเภทวิชาการหาเลี้ยงชีพด้วย

๒. โรงเรียนจำแนกโดยประเภทเงินที่ใช้สอย

โรงเรียนถ้าจำแนกโดยประเภทเงินที่ใช้สอยบำรุงโรงเรียนก็แบ่งได้เป็น ๒ ชนิด คือ

- (ก) โรงเรียนที่ใช้เงินเบิกตรงต่อกระทรวงพระคลังมหาสมบัติในงบประมาณของกรมศึกษาธิการ เรียกว่า โรงเรียนรัฐบาล
- (ข) โรงเรียนที่อาณาประชาราษฎร์จัดตั้งขึ้น และบำรุงด้วยพิภักดีภาษีอากรเงินส่วยหรือเงินใดๆ ตามแต่จะหาได้ เรียกว่า โรงเรียนประชาบาล
- (ค) โรงเรียนที่บุคคลหรือหมู่คณะตั้งขึ้นด้วยทุนของเขา และมีจำกัดประโยชน์ใดๆ เฉพาะหมู่คณะใดๆ ไม่ทั่วไป เรียกว่า โรงเรียนบุคคล

โรงเรียนรัฐบาล โดยมากย่อมเป็นโรงเรียนชั้นสูง และตั้งไว้แต่ในที่จำเป็นสำหรับให้เป็นตัวอย่าง หรือตั้งขึ้นในที่และในชนิดซึ่งยังไม่มีผู้อื่นจะสามารถจัดตั้งขึ้นได้เท่านั้น โรงเรียนนอกนั้นรัฐบาลจะเป็นแต่แบ่งเงินไว้จำนวนหนึ่ง ในงบประมาณกรมศึกษาธิการ เรียกว่า “เงินบำรุงการศึกษา” สำหรับจะได้อุดหนุนแจกจ่ายบ้างตามสมควร

บรรดาโรงเรียนรัฐบาล กระทรวงธรรมการเป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบทั้งสิ้น กระทรวงปกครองท้องถิ่น มีหน้าที่จัดตั้งโรงเรียนประชาบาล ชักนำเด็กให้เข้าเรียนหาครูสอน หาเงินเลี้ยงโรงเรียน บำรุงโรงเรียนที่ได้ตั้งขึ้นแล้ว รับโรงเรียนบุคคลขึ้นทะเบียนและเป็นเจ้าของปกครองโรงเรียนสองจำพวกนี้ตลอดไป จัดการให้ให้มีที่เล่าเรียนเพียงพอแก่จำนวนเด็กที่อายุสมควรเข้าเล่าเรียนทั้งชายและหญิงทั่วทุกตำบล

กระทรวงธรรมการมีหน้าที่วางหลักสูตรและระเบียบการต่างๆ ตรวจสอบตราให้การฝึกสอนของโรงเรียนนั้นๆ เป็นไปโดยถูกต้องตามระเบียบ และความ

ประสงค์ของบ้านเมืองที่จะให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองดี เฉลี่ยแบ่งเงินบำรุงการศึกษาให้มากและน้อยตามสมควรแก่คุณประโยชน์ที่เกิดแต่โรงเรียนนั้นๆ เพื่อเป็นเครื่องอุดหนุนและบำรุงการศึกษาและสอบไล่วิชาด้วย

เจ้าพระยาอมราช (ปั้น ลุขุม) เสนาบดีกระทรวงนครบาลได้ออกประกาศว่าด้วยการจัดมูลศึกษาของทวยราษฎรในหน้าที่กระทรวงนครบาล เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ ดังนี้

“ด้วยมีพระบรมราชโองการในพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระมฤงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสั่งว่า ทรงพระราชดำริพียงโดยพระราชจริยานุวัตรจะทำนุบำรุงให้เหล่าตรุณกุมารกุมารีทั้งหลายในพระราชอาณาจักรได้เล่าเรียนให้รู้หนังสืออันจะเป็นทางที่จะประกอบกิจการงานทั้งปวงตามชาติภูมิในภายหน้าให้ทั่วถึงกัน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดขยายการศึกษาสำหรับให้ตรุณกุมารกุมารีทั้งหลายได้มีที่เล่าเรียนศึกษาวิชาในชั้นต้นนี้ขึ้นทั่วทุกตำบล เพื่อให้เป็นการสะดวกแก่ประชาชนราษฎรทั้งปวงที่จะได้ส่งบุตรหลานเข้าเล่าเรียนได้ในที่ใกล้บ้านเรือนทั่วไป จะได้จัดตั้งกรรมการตำบลขึ้นไว้ทุก ๆ ตำบลละ ๓ นาย คือ กำนันหรือหัวหน้าตำบลนั้นคน ๑ กับอธิการวัดใดวัดหนึ่งในตำบลนั้นรูป ๑ กับแพทย์ประจำท้องที่ตำบลนั้น ซึ่งจะเลือกขึ้นไว้เป็นผู้ช่วยสำหรับรักษาพยาบาลในเวลาป่วยไข้ขึ้นอีกนาย ๑ รวม ๓ นาย เป็นเจ้าหน้าที่จัดการศึกษาวิชาขั้นต้นของทวยราษฎรทั้งปวง

เพราะฉะนั้นให้ผู้ปกครองเด็กทั้งปวงส่งเด็กทั้งหญิงและชาย ซึ่งมีอายุย่างเข้า ๘ ปี แล้วอันสมควรจะเล่าเรียนให้ได้เข้าเรียนจนจบทุกคนในสถานโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งตามความพอใจ”

โครงการศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๖

แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๕๘

“เสนาบดีกระทรวงธรรมการรับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า การศึกษาเล่าเรียนของประชาชนชาวสยามในทุกวันนี้กว้างขวางขึ้นกว่าแต่ก่อน และยังจะจัดเพิ่มเติมขึ้นไปข้างหน้าอีกหลายกึ่งหลายแผนก ชั้นของการศึกษาเล่าเรียนตามที่กระทรวงธรรมการได้จัดมาแต่ก่อนซึ่งมีชื่อเรียกว่า ชั้นมูล ประถม มัธยม และอุดม และแยกเป็นสามัญเป็นพิเศษนั้น มาถึงสมัยนี้สมควรที่จะแก้ไขใหม่ให้เหมาะแก่การงานที่เจริญขึ้นโดยลำดับ กับอีกประการหนึ่งตามที่ได้สังเกตเห็นมาแล้ว ปรากฏว่านักเรียนผู้ชายที่ได้เข้าเล่าเรียนวิชาพอถึงชั้นมัธยมได้ครั้ง ๆ กลาง ๆ ยังมีทันจะจบก็พากันออกหากการทำงานในทางเสมียนเสียมาก โดยไม่รู้ลึกรู้ลึกว่าวิชาที่ได้เล่าเรียนเพียงเท่านั้นยังเป็นแต่วิชากลางๆ และหาเป็นวิชาเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างที่จะให้มีความสามารถทำการงานต่างๆ ให้ดีได้ไม่แม้การเสมียนนั้นเองก็ยังไม่ได้เล่าเรียน ลักแต่ว่ารู้หนังสือแล้วก็อาสาไปทำการเสมียนซึ่งจะทำดีและถูกต้องสมควรแก่หน้าที่เสมียนก็ยังไม่ได้ ความนิยมอันท่วมท้นไปในทางเดียวเช่นนี้เป็นความเข้าใจผิดของประชาชน จนผู้คนไปล้นเหลืออยู่ในหน้าที่เสมียน ผู้ที่ไม่มีความสามารถพอก็ไม่มีใครรับไว้ใช้ คนเหล่านั้นก็ยอมขาดประโยชน์ โดยหาทำการไม่ได้ ทั้งการหาเลี้ยงชีพที่เหล่าตระกูลของตนเคยทำมาแต่ก่อนก็ละทิ้งเสีย จะกลับไปทำก็ต่อไม่ติด จึงเกิดความลำบากขึ้น ความเข้าใจผิดอันนี้ยอมเป็นเครื่องพาไปในทางอันเสื่อมเสียประโยชน์แก่ตนเองอันหารู้สึกไม่แท้จริงการงานในบ้านเมืองที่จะพึงหาทำเลี้ยงชีพอันยังไม่มีผู้ทำเพียงพอนั้น ยังมีอย่างอื่นอยู่เป็นอันมาก ไซ้จะมีแต่งานเสมียนอย่างเดียว ยกตัวอย่างมาชี้ได้ง่ายๆ ว่าเช่นการเพาะปลูกนั้น ที่ดินก็ยังมีอยู่ล้นเหลือกว่าที่คนจะทำ ถ้าจะว่าข้างวิชาต่างๆ ซึ่งเป็นการพิเศษ เช่น วิชาการก่อสร้างเขี้ยวเรือนั้น ก็ยังต้องการผู้รู้ที่จะทำอีกมาก การหัตถกรรมและพาณิชย์การต่างๆ ก็ยังมีเป็นอเนกประการ วิชาต่างๆ อย่างที่ว่านี้ถ้าใครรู้จริงทำจริงแล้วก็อาจจะมีลาภผล และให้เกิดสุขประโยชน์แก่ตนได้ทั้งสิ้นหาควรที่จะพากันนิยมไปแต่ในทางการเสมียนอย่างเดียวไม่ และแม้แต่การเป็นเสมียนถ้าสมัครทำจริงแล้วก็ควรที่จะเล่าเรียนให้รอบรู้ในทางนั้นจริงๆ ไซ้ว่ารู้หนังสือเพียงครั้ง ๆ กลางๆ แล้วก็ไปสมัครเป็นเสมียน จะเป็นอันเพียงพอก็หาไม่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชี้แจงตักเตือนไว้ ในที่นี้เพื่อให้ประชาชนทั้งหลายได้รู้สึกระลึกที่จะเลือกหาวิชาความรู้ใส่ตัวโดยรอบคอบ กว้างขวาง อย่าให้เข้าใจว่ารู้อะไรแต่ครั้ง ๆ กลางๆ ก็พอแล้ว และอย่าให้ลุ่มหลงไปในทางเดียว จักได้เฉลี่ยการงานให้มีผู้ทำทุกๆ อย่างทั่วกันและจักสำเร็จประโยชน์และได้ความสุขทั่วๆ กันไป

อย่าให้คับคั่งอัดแอ่งกันอยู่ในทางเดียวและเว้นว่างทางอื่นๆ เสีย และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้วางรูปโครงการศึกษาลงไว้ให้เหมาะสมแก่เวลาและการทำงานให้เป็นที่เข้าใจกันทั่ว ดังต่อไปนี้

๑. การศึกษาทั้งปวงให้กำหนดชื่อเป็น ๒ ประเภท คือ

สามัญศึกษา ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนความรู้ใดๆ อันเป็นความรู้สามัญซึ่งคนควรจะรู้จักทุกคน ตัวอย่างเช่น วิชาหนังสือ วิชาเลข จรรยา คือสอนกริยาวาจาใจให้ประพฤติดีละเว้นที่ชั่ว เป็นต้น ประเภทหนึ่ง

วิสามัญศึกษา ได้แก่ การศึกษาเล่าเรียนความรู้ใดๆ อันเป็นความรู้พิเศษซึ่งบุคคลพึงเลือกเรียนเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่าง ไม่จำเป็นต้องเรียนให้รู้ทุกอย่างทุกคน ตัวอย่างเช่น วิชาครู วิชาแพทย์ วิชากฎหมาย วิชาช่างต่างๆ เป็นต้น ประเภทหนึ่ง

การศึกษาทั้ง ๒ ประเภทนี้มีตั้งแต่ขั้นต่ำขึ้นไปจนขั้นสูงโดยลำดับ แต่วิชาบางอย่างอาจเข้าอยู่ได้ทั้งในประเทศสามัญศึกษา และวิสามัญศึกษา เป็นต้นว่า การวาดเขียน อาจกำหนดเอาการวาดเขียน แต่พอรู้หลักรู้ส่วนเป็นรูปเป็นร่างให้เป็นสามัญศึกษา โดยประสงค์ว่าควรจะต้องวาดเขียนขั้นเบื้องต้นให้รู้ไว้ทุกคน ชีตกำหนดในวิชาเช่นนั้นจะวางไว้ในหลักสูตรสามัญเพียงใด เพียงนั้นก็อยู่ในสามัญศึกษา ความรู้อย่างเดียวกันที่เหนือขั้นนั้นขึ้นไปก็เป็นวิสามัญ เพราะที่ไม่ถือว่าจำเป็นทุกคนจะต้องรู้สูงถึงเพียงนั้น ชื่อนี้แล้วแต่หลักสูตรที่จะได้กำหนดลงไว้เป็นครั้งคราว

๒. การศึกษาทั้งปวงให้กำหนดโดยประโยชน์แห่งผู้ที่จะได้เรียนเป็น ๒ ภาค คือ

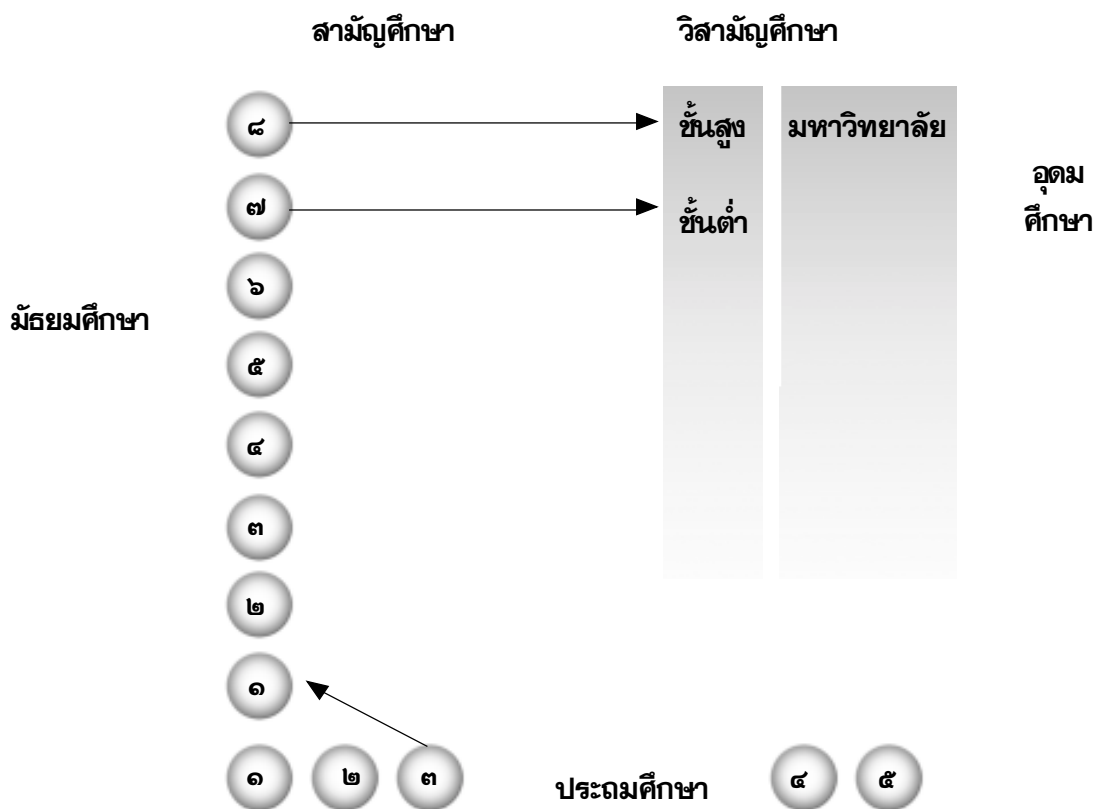
ภาคศึกษาบังคับ ได้แก่ ความรู้ทั้งฝ่ายสามัญศึกษาและวิสามัญศึกษาเพียงใด ซึ่งสมควรจะให้ราษฎรมีความรู้เป็นพื้นไว้ทุกคน พอให้รู้ผิดชอบชั่วดี รู้ยากกลางๆ ไว้สำหรับให้พอแก่ที่จะต้องใช้อยู่ทุกวัน รู้จักทางที่จะรักษาตัวทั้งส่วนชีวิตร่างกาย ทรัพย์สินสมบัติและชื่อเสียง ให้พอครองตนเป็นพลเมืองดีได้คนหนึ่งๆ กับให้รู้จักทำการหาเลี้ยงชีพตามภูมิลำเนาเหล่าตระกูลของตนรวมเรียกว่าประถมศึกษา ภาคหนึ่ง

ภาคศึกษาพิเศษ ได้แก่ ความรู้ฝ่ายสามัญศึกษาที่เหนือจากนั้นขึ้นไป อันไม่จำเป็นที่คนจะต้องรู้เสมอกันทุกคน ซึ่งเรียกว่ามัธยมศึกษา และวิสามัญศึกษาที่กว่านั้นขึ้นไป อันไม่จำเป็นที่คนจะต้องรู้เหมือนกันทุกคน ซึ่งเรียกว่าอุดมศึกษา เป็นวิชาความรู้ที่ไม่บังคับ สุดแล้วแต่ผู้ใดมีทุนทรัพย์และสติปัญญาที่จะเล่าเรียนได้เพียงใด และรักเรียนในทางใดก็เลือกเรียนได้ตามความพอใจ ภาคหนึ่ง

การศึกษาทั้งสองภาคนี้จะมีขีดสูงต่ำเพียงใด แล้วแต่ความสมควรที่จะ
ได้วางหลักสูตรได้เป็นครั้งคราว

๓. การศึกษาที่ต่างประเทศและต่างภาคกันดังกล่าวแล้วข้างบนนี้ รวม
เขียนเป็นแผนที่มีรูปโครงดังนี้

แผนที่บอกประเภทและภาคของการศึกษา

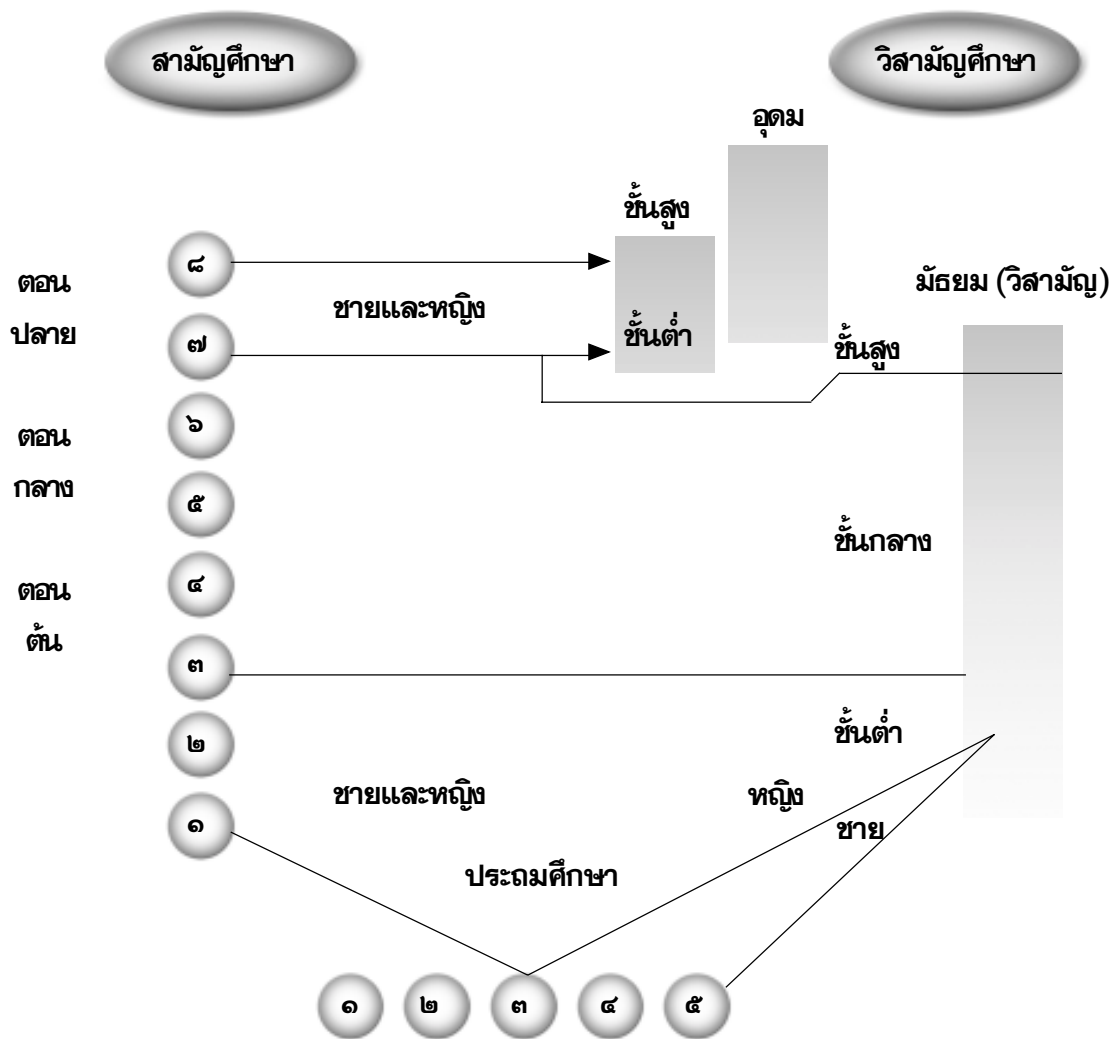
ข้อความที่จำแนกการศึกษาไว้เป็น ๒ ประเภท และเป็น ๒ ภาคตั้งรูปโครง
ในแผนที่นี่ให้เป็นหลักไว้สำหรับบิดามารดาและผู้ปกครองเด็กชายหญิงทั้งหลาย
ซึ่งจะเป็นผู้ให้การศึกษาแก่เด็กของตนนั้นๆ จะได้วิเคราะห์ว่า ตนมีทุนรอนที่จะ
ทำนุบำรุงให้การศึกษาแก่เด็กของตนๆ ได้เพียงใด และเด็กที่อยู่ในการปกครองของ
ตนนั้นๆ จะมีสติปัญญาสามารถที่จะเล่าเรียนได้เพียงไรและทางใด ก็จะได้จัดให้
เป็นไปตามความสามารถเช่นนั้นๆ

๔. ข้อสำคัญที่บิดามารดาผู้ปกครองเด็กจะพึงพิจารณาหั้น มีทางที่จะ
แนะนำอยู่ว่าควรเลือกทางศึกษาเล่าเรียนให้ถูกแก่นิสัยและความสามารถของเด็กที่
จะทำการงานได้ดีในทางใดก็ให้เรียนทางนั้น และอย่าเข้าใจว่าการเล่าเรียนเพียง
สามัญศึกษานั้น จะพอเพียงที่จะทำการงานอะไรๆ ได้ทั่วไป แท้จริงความรู้สามัญ
ศึกษานั้นจำเป็นต้องรู้ เพราะเป็นพื้นที่จะทำให้คนฉลาดและทำการงานได้คล่องแคล่ว
และทำถูกทำชอบ วิสามัญศึกษาเป็นเหมือนหนึ่งเครื่องมืออีกส่วนหนึ่ง ตัวอย่างเช่น
ชาวนา ความรู้วิธีทำนาเป็นวิสามัญศึกษา แต่ถ้าไม่รู้สามัญศึกษาก็ขายข้าวได้
เหมือนกัน แต่อาจจะคิดราคาข้าวผิดเพราะไม่รู้เลยอาจถูกฉ้อเพราะไม่รู้หนังสือ
อาจขายข้าวไม่ถูกที่ถูกทางที่จะได้ราคา เพราะไม่รู้ทางไปมาและแหล่งการค้าขาย
ของบ้านเมือง ได้เงินแล้วไม่รู้จักรักและถนอมทรัพย์ อาจจะไปแพงตัวไปและ
หวยเสียหายหมด เพราะไม่ได้รับความสั่งสอนจรรยาที่จะให้ประพฤติดี เช่นนี้เป็นต้น
เหตุฉะนั้นคนทุกคนจึงควรเรียนสามัญศึกษาไว้เป็นพื้นฐานสำหรับให้เป็นพลเมืองดี
และเรียนวิสามัญศึกษาเป็นเครื่องมือ ดังนี้จึงจะเป็นประโยชน์แก่ตนโดยสมบูรณ์

๕. ส่วนความรู้วิชาเฉพาะอย่างไรทางใด ซึ่งจะเล่าเรียนที่ไหนในประเภท
วิสามัญศึกษานั้น ก็ได้แก่โรงเรียนและวิทยาลัยต่างๆ อันได้มีอยู่แล้ว และซึ่งจะตั้ง
เพิ่มเติมขึ้นต่อไปภายหน้าอันจะได้ทราบจากเจ้าหน้าที่และประกาศของเจ้ากระทรวง
ทบวงการนั้นๆ ให้ประชาชนทั้งหลายพึงเข้าใจทางที่จะให้การศึกษาเล่าเรียนแก่
บุตรธิดาของตนตามระเบียบนี้เถิด

“ประกาศตั้งแต่วันที่ ๓๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๖”

บัดนี้กระทรวงธรรมการเห็นว่าประเภทและภาคแห่งการศึกษาตามที่วางรูปไว้ในครั้งนั้น ส่วนวิสามัญศึกษาได้มีแต่ชั้นประถมศึกษาและอุดมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาหาไม่บัดนี้ถึงเวลาอันควรจะเติมวิสามัญศึกษาชั้นมัธยมขึ้นอีก และแยกออกเฉพาะชายหญิงที่จะต้องเปลี่ยนชั้นตามอายุด้วย จึงได้ทำแผนที่บอกประเภทและภาคของการศึกษาซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมขึ้นใหม่ประกาศให้ทราบดังนี้

อนึ่ง ได้ชี้แจงให้ทราบดังนี้ว่า

(ก) ฝ่ายวิสามัญศึกษาชั้นต่ำ เดิมมีแต่ประถมศึกษาชั้นเดียวอยู่ ๒ ปี คือปีที่ ๔ และที่ ๕ เมื่อพ.ศ. ๒๕๓๕ สอบไล่ได้แล้วเป็นจุดสิ้นสุดการเรียนวิชาชั้นประถมเพียงเท่านั้น

(ข) มัชฌมวิสามัญศึกษาซึ่งจะจัดขึ้นอีกแผนกหนึ่งนั้น จัดเป็น ๓ ชั้น คือ ชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นสูง ในชั้นหนึ่งๆ มีวิชาประเภทต่างๆ เวลาเรียน มีกำหนดเท่าไรแล้วแต่ประเภทวิชานั้นๆ แต่ที่เรียกว่าชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นสูงนั้น ใ้ว่าจะตามกันขึ้นไปตามลำดับทั้ง ๓ ชั้นนั้นหาไม่ได้ ให้แบ่งชั้นกันตามวิธีดังนี้

(ค) มัชฌมวิสามัญชั้นต่ำ สำหรับนักเรียนชายซึ่งเรียนประถมศึกษาจบ ๕ ปี นี้แล้วยอมให้เรียนมัธยมวิสามัญชั้นต่ำ แต่ถ้าเป็นนักเรียนหญิง ยอมให้เปลี่ยนชั้นได้ แต่เมื่อจบประถมศึกษาปีที่ ๓ ไปขึ้นฝ่ายมัธยมวิสามัญชั้นต่ำ

(ข) ฝ่ายนักเรียนซึ่งไม่ปรารถนาเรียนมัธยมวิสามัญชั้นต่ำ จะใคร่เรียนชั้นกลาง ถ้าจะนั้นนักเรียนจะได้เรียนประถมศึกษาแต่ ๓ ปี แล้วโอนไปขึ้นมัธยมวิสามัญตอนต้นเมื่อสอบไล่ได้แล้วจึงยอมให้โอนไปเรียนมัธยมวิสามัญชั้นกลาง

(ง) ถ้านักเรียนซึ่งได้เรียนมัธยมวิสามัญตอนต้นแล้ว ยังไม่พอใจที่จะไปเรียนมัธยมวิสามัญชั้นกลาง ต้องการชั้นสูง ก็ยอมให้เรียนมัธยมวิสามัญตอนกลางได้อีก ๓ ปีคือถึงปีที่ ๖ ของแผนกนั้นสอบไล่ได้แล้ว จึงยอมให้โอนเข้าไปโรงเรียนแผนกมัธยมวิสามัญชั้นสูงเป็นจบมัธยมวิสามัญเพียงนี้ก็ได้อีก หรือจะเอาอย่างเดิมคือไปเข้าโรงเรียนวิสามัญศึกษาแผนกอุดมชั้นต่ำจนจบก็ได้

(จ) เมื่อจะให้สูงกว่านี้คือสูงกว่ามัธยมวิสามัญชั้นสูง และวิสามัญศึกษาแผนกอุดมชั้นต่ำ จะสมัครไปเรียนวิสามัญศึกษาแผนกอุดมชั้นสูงที่เดียวก็ได้ แต่ตอนนี้มิใช่เพิ่มเติมขึ้นใหม่ คือตามระเบียบเดิม ซึ่งต้องเรียนถึงมัธยมวิสามัญตอนปลายคือสอบไล่ปีที่ ๘ นั้นแล้วจึงให้เข้าเรียนอุดมศึกษาแผนกใดแผนกหนึ่งได้ใน ๘ แผนก เช่นกับแผนกครุภัณฑ์หรือแผนกเวชภัณฑ์เป็นต้น

ส่วนที่แก้ไขนั้นเพียงที่ได้ชี้แจงไว้เท่านั้น และส่วนที่แก้ไขเพิ่มเติมนี้ให้เป็นอันแก้ไขได้ตั้งแต่วันประกาศแจ้งความไป คือ วันที่ ๒๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๒”

โครงการศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๔

โครงการศึกษา

การศึกษาของชาวสยามทุกวันนี้กว้างขวางขึ้นกว่าแต่ก่อน และยังคงจัดเพิ่มเติมขึ้นต่อไปข้างหน้าอีกหลายสิ่งหลายแผนก ชั้นของการศึกษาเล่าเรียนตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้จัดมาแต่ก่อน ซึ่งมีชื่อเรียกว่าชั้นมูล ประถม มัธยม และอุดม และแยกเป็นสามัญพิเศษนั้นก็โต้แก้ไขมาให้เหมาะแก่การงานที่เจริญขึ้นโดยลำดับตามที่ได้สังเกตเห็นมาแล้ว ปรากฏว่านักเรียนชายที่เข้าเรียนวิชา พอถึงชั้นมัธยมได้ครึ่งๆ กลางๆ ยังมีทันจะจบก็พากันออกหางานทำในทางเสมียนมาก โดยไม่รู้ลึกรู้ว่าวิชาที่ได้เล่าเรียนเพียงเท่านั้นยังเป็นแต่เพียงวิชากลางๆ และหาเพียงพอที่จะให้มีความสามารถทำการงานต่างๆ ได้ดีถึงที่ไม่ แม้การเสมียนนั้นเองก็ยังไม่ได้เล่าเรียนลึกแต่ว่ารู้หนังสือบ้างแล้วก็อาสาไปทำการเสมียน ซึ่งจะทำดีและถูกต้องสมควรแก่หน้าที่เสมียนก็ยังไม่ได้ ความนิยมอันท่วมเทไปเ็นทางเดียวกันเช่นนี้ เป็นความนิยมไปตามๆ กันชั่วคราว จนผู้คนไปล้นเหลืออยู่ในหน้าที่เสมียน ผู้ที่ไม่ได้โอกาสก็ยอมขาดประโยชน์โดยหาที่ทำการไม่ได้ ทั้งการอาชีพที่เหล่าตระกูลของตนเคยทำมาแต่ก่อนก็จะทิ้งเสีย จะกลับไปทำก็ต่อเมื่อไม่คิดจึงเกิดความลำบากขึ้น ความผิดอันนี้ย่อมเป็นเครื่องพาไปเ็นทางเสื่อมประโยชน์ของตนเอง แท้จริงการงานในบางเมืองที่จะพึงทำหาเลี้ยงชีพอันยังไม่มีผู้ทำเพียงพอนั้น ยังมีอย่างอื่นอยู่เป็นอันมาก ใช่ว่าจะมีแต่งานเสมียนอย่างเดียว ยกตัวอย่างมาซึ่งได้ง่ายๆ ว่า เช่น การเพาะปลูกนั้นที่ดินก็ยังมีอยู่ล้นเหลือกว่าที่ตนจะทำ ถ้าจะว่าข้างวิชาต่างๆ ซึ่งเป็นพิเศษ เช่น วิชาการก่อสร้าง นั้น ก็ยังต้องการผู้ที่จะทำได้อีกมาก หัตถกรรมและพาณิชย์ต่างๆ ก็ยังมีเป็นอนเนกประการ วิชาต่างๆ อย่างที่ว่านี้ถ้าใครรู้จริงทำจริงแล้วก็อาจเกิดลาภผลและสุขประโยชน์แก่ตนได้ทั้งนั้น จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชี้แจงตักเตือนไว้ในที่นี้ เพื่อให้ประชาชนทั้งหลายได้สำนึก ในอันจะเลือกหาวิชาสำหรับตัวโดยรอบคอบกว้างขวางอย่าให้เข้าใจว่ารู้อะไรแต่ครึ่งๆ กลางๆ ก็พอแล้ว และอย่าให้ลุ่มหลงไปเ็นทางเดียวกัน จักได้เฉลียวการงานให้มีผู้ทำทุกๆ อย่าง และจักสำเร็จประโยชน์และได้ความสุขทั่วๆ กันไป และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กำหนดรูปโครงการศึกษา ลงไว้ให้เหมาะแก่เวลาและการงานให้เป็นที่น่าพอใจทั่วๆ กันดังต่อไปนี้

๑. การศึกษาทั้งปวงกำหนดชื่อเป็น ๒ ประเภท คือ

สามัญศึกษา ได้แก่ การเล่าเรียนความรู้ใดๆ อันเป็นความรู้สามัญซึ่งคนควร
จะรู้ทุกคนมากหรือน้อยตามควรแก่อัธยาศัย ตัวอย่าง เช่น วิชาหนังสือ เลข จรรยา
คือฝึกหัดกิจวัตรต่างๆ ให้ประพฤติที่ดีละเว้นที่ชั่ว และการรักษาร่างกายให้ปรกติ
เป็นต้น ประเภทหนึ่ง

วิสามัญศึกษา ได้แก่ การเล่าเรียนความรู้ใดๆ อันเป็นความรู้พิเศษซึ่งบุคคล
พึงเลือกเรียนเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างโดยควรแก่อัธยาศัย ไม่จำเป็นจะเรียนให้รู้ทุก
อย่างทุกคน ตัวอย่าง เช่น วิชาครู วิชาแพทย์ วิชากฎหมาย วิชาช่างต่างๆ วิชาพาณิชย
เป็นต้น ประเภทหนึ่ง

การศึกษาทั้งสองประเภทนี้มีเพื่อไว้ตั้งแต่ขั้นต่ำขึ้นไปจนชั้นสูงโดยลำดับ
แต่วิชาบางอย่างอาจเข้าอยู่ได้ทั้งในประเภทสามัญศึกษาและวิสามัญศึกษา เป็นต้น
ว่าการวาดเขียนอาจกำหนดเอาการวาดเขียนแต่พอรู้หลักรู้ส่วนเป็นรูปเป็นร่าง ให้
เป็นสามัญศึกษา โดยประสงค์ว่าคนควรจะต้องหัดสังเกต หัดให้รู้จักความงามความ
ประณีตขั้นเบื้องต้นไว้ทุกคน วิชาเช่นนั้นเมื่อกำหนดไว้ในหลักสูตรสามัญศึกษา
เพียงใดเพียงนั้นก็จะเป็นสามัญศึกษา ความรู้บางอย่างเดียวกันที่เหลือขั้นนั้นขึ้นไปจึงเป็น
วิสามัญศึกษา เพราะไม่ถือว่าจำเป็นทุกๆ คนจะต้องเรียน

๒. การศึกษาทั้งปวง กำหนดโดยฐานะแห่งผู้จะเล่าเรียนเป็น ๒ ภาค คือ

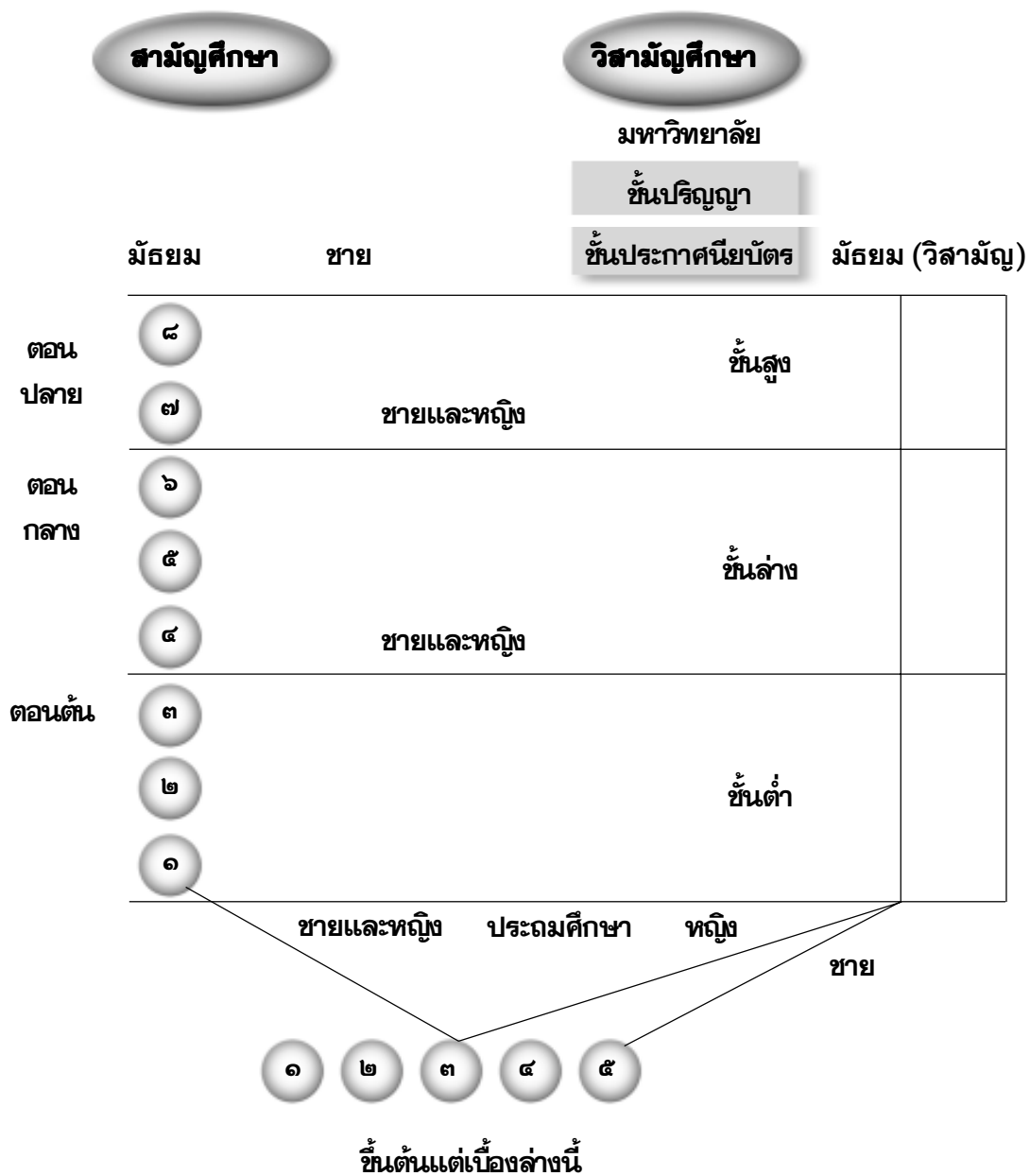
ภาคศึกษาสำหรับพลราษฎร ได้แก่ ความรู้ทั้งฝ่ายสามัญศึกษา และวิสามัญ
ศึกษาเพียงใด ซึ่งสมควรจะให้ราษฎรมีความรู้เป็นพื้นไว้ทุกคน พอให้รู้ผิดชอบชั่วดี
รู้วิชากลางๆ ไว้สำหรับให้พอแก่ที่จะต้องใช้อยู่ทุกวัน รู้จักทางที่จะรักษาตัวทั้งส่วน
ชีวิตร่างกายทรัพย์สินสมบัติและชื่อเสียง ให้พอครองตนเป็นพลเมืองดีได้คนหนึ่งๆ กับ
ให้รู้จักทำการหาเลี้ยงชีพตามภูมิฐานะเหล่าตระกูลของตน รวมเรียกว่าประถม
ศึกษาภาคหนึ่ง เป็นภาคจำเป็นสำหรับคนไทยทั่วไป

ภาคศึกษาพิเศษ ได้แก่ ความรู้ฝ่ายสามัญศึกษาที่เหนือจากนั้นขึ้นไป อันไม่
จำเป็นที่คนจะต้องรู้สมอกันทุกคน ซึ่งเรียกว่ามัธยมศึกษา และวิสามัญศึกษาที่ต่อ
ขึ้นไป เป็นวิชาความรู้ที่ไม่บังคับ สุดแล้วแต่ผู้ใดมีทุนทรัพย์และสติปัญญาที่จะ
เล่าเรียนได้เพียงใด และรักเรียนในทางใด ก็เลือกเรียนได้ตามความพอใจที่เรียกว่า
พอควรแก่อัธยาศัยของตนๆ ภาคหนึ่ง เป็นภาคอดิเรก

การศึกษาทั้งสองภาคนี้ จะมีขีดสูงต่ำเพียงใด แล้วแต่ความสมควรที่จะวาง
หลักสูตรไว้เป็นครั้งคราว

๓. การศึกษาที่ต่างประเทศ

และต่างภาคกันดังกล่าวแล้วข้างบนนี้รวมเขียนเป็นแผนที่มีรูปโครงการดังนี้

ตามแผนที่ยกประเภทและภาคของการศึกษานี้ขอชี้แจงให้ทราบว่า

(ก) ฝ่ายวิสามัญศึกษาชั้นต่ำที่มีอยู่กับชั้นประถมศึกษา ๒ ปี คือปีที่ ๔ และปีที่ ๕ นั้นเมื่อพ้นปีที่ ๕ สอบไล่แล้ว เป็นจบสิ้นการเรียนวิชาชั้นประถมเพียงเท่านั้น

(ข) มัธยมวิสามัญศึกษาจัดเป็น ๓ ชั้น คือชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นสูง ในชั้นหนึ่งๆ มีวิชาประเภทต่างๆ เวลาเรียนมีกำหนดเท่าไรแล้วแต่ละประเภทวิชานั้นๆ ที่เรียกว่าชั้นต่ำ ชั้นกลาง ชั้นสูงนั้น ก็ไขว่ว่าจะตามกันขึ้นไปโดยลำดับทั้ง ๓ ชั้น ห้ามมิได้พึงเข้าใจการโยงติดต่อกันในแผนที่และตามอธิบายต่อไปนี้

(ค) มัธยมวิสามัญชั้นต่ำ สำหรับนักเรียนชายซึ่งเรียนประถมศึกษาจบ ๕ ปีแล้วยอมให้เรียนมัธยมชั้นต่ำ แต่ถ้านักเรียนหญิงยอมให้เปลี่ยนชั้นได้แต่เมื่อจบประถมศึกษาปีที่ ๓ ไปขึ้นฝ่ายมัธยมวิสามัญชั้นต่ำ เรียนวิชาเหมาะแก่เพศทีเดียว

(ข) ฝ่ายนักเรียนซึ่งไม่ปรารถนามัธยมวิสามัญชั้นต่ำ จะใคร่เรียนชั้นกลางเมื่อได้เรียนประถมศึกษาแต่ ๓ ปี แล้วโอนไปขึ้นมัธยมวิสามัญตอนต้น เมื่อสอบไล่ได้แล้วจึงยอมให้โอนไปเรียนมัธยมวิสามัญชั้นกลาง

(ง) นักเรียนซึ่งได้เรียนมัธยมวิสามัญตอนต้นแล้ว ยังไม่พอใจที่จะไปเรียนมัธยมวิสามัญชั้นกลาง ต้องการชั้นสูง ก็ยอมให้เรียนมัธยมวิสามัญตอนกลางได้อีก ๓ ปี คือถึงปีที่ ๖ เมื่อสอบไล่ได้แล้วจึงยอมให้โอนไปเข้าเรียนแผนกมัธยมวิสามัญชั้นสูง หรือเข้าชั้นประกาศนียบัตรของมหาวิทยาลัยได้ชั่วคราวที่มหาวิทยาลัยยอมรับอยู่

(จ) เมื่อจะให้สูงกว่านี้ คือให้สูงกว่ามัธยมวิสามัญชั้นสูงก็ต้องเรียนตอนปลายจนสอบไล่ได้ประโยคมัธยมบริบูรณ์ (ปีที่ ๘) แล้วสมัครไปเรียนวิสามัญศึกษาชั้นปริญญาของมหาวิทยาลัยได้

อนึ่ง ข้อความที่จัดจำแนกการศึกษาไว้เป็น ๒ ประเภท และเป็น ๒ ภาค ดังรูปโครงในแผนที่นี้ ให้เป็นหลักไว้สำหรับบิดามารดาและผู้ปกครองเด็กชายหญิงทั้งหลายซึ่งจะเป็นผู้จัดการศึกษาให้แก่เด็กของตนๆ นั้น จะได้พิเคราะห์ว่าตนมีทุนมีรอนที่จะทะนุบำรุงและให้การศึกษแก่เด็กของตนๆ ได้เพียงใด และเด็กที่อยู่ในการปกครองของตนๆ นั้น จะมีสติปัญญาสามารถที่จะเล่าเรียนได้เพียงใดและทางใดก็จะจัดให้เป็นไปตามที่เหมาะสมและพอดีที่เรียกว่าโดยควรแก่อัธภาพ

๔. ข้อสำคัญที่บิดามารดาผู้ปกครองเด็กจะพึงพิเคราะห์

คือ ควรเลือกทางเล่าเรียนให้ถูกกับนิสัย และความสามารถของเด็กที่จะทำการงานได้ดีในภายหน้า และอย่าเข้าใจผิดว่าการเล่าเรียนเพียงสามัญศึกษานั้น

จะพอเพียงที่จะทำการงานอะไรๆ ได้ทั่วไป แท้จริงความรู้สามัญศึกษานั้นจำเป็นต้องรู้ เพราะเป็นพื้นที่ที่จะทำให้คนฉลาดและทำการงานได้คล่องแคล่วและทำถูกทำชอบ วิสามัญศึกษาเป็นเหมือนหนึ่งเครื่องมืออีกส่วนหนึ่ง ตัวอย่างเช่นชาวนา ความรู้วิธีทำนาเป็นวิสามัญศึกษา ถ้าไม่รู้สามัญศึกษาก็ขายข้าวได้เหมือนกัน แต่อาจจะคิดราคาข้าวผิดเพราะไม่รู้เลย อาจถูกฉ้อเพราะไม่รู้หนังสือ อาจขายข้าวไม่ถูกที่ถูกทางที่จะได้ราคา เพราะไม่รู้ทางไปมาและแหล่งการค้าขายของบ้านเมือง ได้เงินแล้วไม่รู้จักรักและถนอมทรัพย์ อาจเก็บไว้ให้เป็นอันตรายหรือหลงเล่นการพนันเสียหมด อาจทำความเป็นอยู่ของตนให้ลวกปรกและเกิดโรค เพราะไม่ได้เรียนจรรยา และการรักษาตัว เหตุฉะนั้นคนทุกคนจึงควรเรียนสามัญศึกษาไว้เป็นพื้นสำหรับให้เป็นพลเมืองดีและเรียนวิสามัญศึกษาเป็นเครื่องมือสำหรับหาเลี้ยงชีพ ดังนั้นจึงจะเป็นประโยชน์แก่ตนโดยสมบูรณ์

๕. ส่วนความรู้วิชาเฉพาะอย่างไร ทางใด

ซึ่งจะเล่าเรียนที่ไหนในประเภทวิสามัญศึกษานั้นก็ได้แก่โรงเรียนและวิทยาลัยต่างๆ อันได้มีอยู่แล้ว และซึ่งจะตั้งเพิ่มเติมขึ้นไปในภายหน้าอันจะได้ทราบจากเจ้าหน้าที่ และประกาศของเจ้ากระทรวงทบวงการนั้นๆ ให้ประชาชนทั้งหลายพึงเข้าใจทางที่จะให้การศึกษาแก่บุตรธิดาของตนๆ ตามระเบียบนี้เถิด

ประเภทโรงเรียนจำแนกโดยใครเป็นเจ้าของ

๑. โรงเรียนรัฐบาล ได้แก่โรงเรียนซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจัดการและปกครองโดยตรง ใช้เงินของรัฐบาลในงบประมาณตามวิธีซึ่งเบิกจากกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

๒. โรงเรียนกระทรวง ได้แก่โรงเรียนซึ่งกระทรวงอื่นๆ นอกจากกระทรวงศึกษาธิการจัดการและปกครอง ใช้เงินรัฐบาลในงบประมาณของกระทรวงนั้นๆ ซึ่งเบิกจากกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

๓. โรงเรียนประชาบาล ได้แก่โรงเรียนที่ประชาชนในหมู่บ้านหนึ่งหรือตำบลหนึ่งมีใจสมัครออกเงินตั้งขึ้น ในความอำนวยการของเจ้าหน้าที่ปกครองท้องที่ หรือโรงเรียนที่เจ้าหน้าที่ปกครองท้องที่ตั้งขึ้น ใช้จ่ายเงินที่เรียไ้ได้จากประชาชน หรือเงินที่รัฐบาลเก็บได้จากประชาชนในท้องที่สำหรับจัดตั้งโรงเรียนในท้องที่นั้น

๔. โรงเรียนราษฎร์ ได้แก่โรงเรียนพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ.๒๕๖๑

กำหนดจำนวนโรงเรียน โรงเรียนรัฐบาล

๑. กรุงเทพฯ เป็นพระมหานคร มีพลเมืองคับคั่งจึงต้องวางโรงเรียนให้ถึงจำนวนโรงเรียนชั้นประถมสำหรับจังหวัดพระนครและธนบุรีรวมกันกำหนดให้มีได้ ๘๐ โรงเรียน จังหวัดอื่นๆ มีได้อำเภอละ ๒ โรงเรียน ในจำนวนนี้ไม่นับโรงเรียนชั้นมัธยมเข้าด้วยซึ่งมิได้ตามความต้องการของท้องที่

๒. มณฑลให้มีโรงเรียนชั้นประถมอำเภอละโรงเรียนมัธยมชั้นให้มิได้ตามความต้องการของท้องที่ ซึ่งกำหนดว่าในเวลานี้มีประจำมณฑล ๑ ละโรงเรียนประจำจังหวัดๆ ละโรงเรียน

โรงเรียนประชาบาล

ตำบลหนึ่งๆ ควรมีโรงเรียนประชาบาลให้พอแก่จำนวนเด็กที่ต้องเข้าเล่าเรียนทั้งชายและหญิง แต่อย่างไรก็ดี ควรจะได้มีตำบลละโรงเรียนอย่างน้อย

หมายเหตุ :- จำนวนโรงเรียนรัฐบาลตามกำหนดนี้เฉพาะโรงเรียนสามัญศึกษาส่วนโรงเรียนวิสามัญศึกษายังไม่ต้องกำหนดในเวลา

กำหนดชั้นวิชา

๑. โรงเรียนรัฐบาลกรุงเทพฯ มีการสอนทั้งประถมและมัธยมและมีชั้นได้ตั้งแต่ ประถมปีที่ ๑ ถึงมัธยมปีที่ ๘ โรงเรียนใดจะสอนได้เพียงไร กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดตามสมควร

๒. โรงเรียนรัฐบาลหัวเมือง โรงเรียนประจำมณฑลให้มีการสอนตั้งแต่ ประถมปีที่ ๑ ถึงมัธยมปีที่ ๖ โรงเรียนประจำจังหวัดให้มีการสอนแต่ประถมปีที่ ๑ ถึงมัธยมปีที่ ๓ โรงเรียนประจำอำเภอให้มีการสอนเพียงประโยคประถมศึกษาประถมศึกษา โรงเรียนที่มีแต่ชั้นประถมถึงมัธยมให้นับเป็น ๒ โรงเรียน แม้อยู่ในสถานที่เดียวกัน

๓. โรงเรียนประชาบาล เวลานี้ให้มีการสอนอนุโลมตามหลักสูตรประถมศึกษา

กำหนดจำนวนนักเรียนที่ครูคนหนึ่งต้องสอน

๑. นักเรียนประถม ๓๐ คนต่อครูคนหนึ่ง

๒. นักเรียนมัธยม ๓๐ คนต่อครูคนหนึ่ง

จำนวนนักเรียนตามกำหนดนี้ไม่จำกัดให้คิดเฉพาะโรงเรียนฯ ยอมให้ตัวกันได้ เป็นแขวง เป็นจังหวัด และเป็นมณฑล

จำนวนครูซึ่งต้องคิดตัว คิดทั้งครูใหญ่และครูตำแหน่งอื่นซึ่งได้ระบุตำแหน่งไว้ข้างทำยกับครูพิเศษด้วยไม่ใช่คิดแต่ครูประจำชั้นเท่านั้น ครูพิเศษซึ่งสอนหลายโรงเรียน ต้องมีชื่อประจำโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่ง และคิดคำนวณในโรงเรียนซึ่งประจำ

โรงเรียนที่มีการสอนทั้งมัธยมและประถม ถ้าโรงเรียนนั้นมีนักเรียนมัธยม มากกว่านักเรียนประถม ครูใหญ่ และครูตำแหน่งอื่นซึ่งได้ระบุตำแหน่งไว้ข้างทำย ให้ตัวทางนักเรียนมัธยมถ้าโรงเรียนนั้นมีนักเรียนประถมมากกว่านักเรียนมัธยมให้ ตัวแต่ ครูใหญ่ หรือครูตำแหน่งอื่นซึ่งเทียบเท่าครูใหญ่ เฉพาะการตัวนี้ซึ่งระบุไว้ ข้างทำยทางนักเรียนมัธยม นอกนั้นตัวทางนักเรียนประถม

ครูพิเศษ คือ ครูพลศึกษา ครูวาดเขียน ครูจักสาน ฯลฯ รวมกันมีจำนวนเท่าใดแบ่งเป็นสองส่วน ถ้าวทางนักเรียนมัธยมส่วนหนึ่ง ถ้าวทางนักเรียนประถมส่วนหนึ่ง ถ้ามีเศษให้บวกเศษเข้าถ้าวทางส่วนที่มีนักเรียนมาก

ตำแหน่งที่ต้องคิดถ้าวด้วยอย่างเดียวกับครูใหญ่ คือ ผู้อำนวยการ ผู้กำกับการ อาจารย์ใหญ่ อาจารย์ผู้ปกครอง ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ผู้ปกครอง ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยครูผู้ปกครอง ครูผู้จัดการ ฯลฯ

ตำแหน่งซึ่งเทียบเท่าครูใหญ่เฉพาะการถ้าวนี้ คือ ผู้อำนวยการ ผู้กำกับการ อาจารย์ใหญ่

ครูประจำชั้นที่สอนประจำทั้งชั้นประถมและมัธยม ถ้านักเรียนมัธยมมากกว่านักเรียนประถม ให้ถ้าวครูผู้นั้นทางนักเรียนมัธยม ถ้านักเรียนประถมมากกว่านักเรียนมัธยมให้ถ้าวครูผู้นั้นทางนักเรียนประถม

นักเรียนครูเรียนวิชาสามัญอยู่ในชั้นใดให้รวมกับนักเรียนสามัญในชั้นนั้น

กำหนดอายุนักเรียนเทียบเข้าชั้นตามหลักสูตรสามัญศึกษา

โรงเรียนอนุบาลไม่ว่ามีในที่ไหนแห่งใด อยู่เบื้องต้นของประถมศึกษา

ประถมศึกษา

ปีที่ ๑	อายุปีที่ ๘
ปีที่ ๒	อายุปีที่ ๙
ปีที่ ๓	อายุปีที่ ๑๐
ปีที่ ๔	อายุปีที่ ๑๑
ปีที่ ๕	อายุปีที่ ๑๒

มัธยมศึกษา

ปีที่ ๑	อายุปีที่ ๑๑
ปีที่ ๒	อายุปีที่ ๑๒
ปีที่ ๓	อายุปีที่ ๑๓
ปีที่ ๔	อายุปีที่ ๑๔
ปีที่ ๕	อายุปีที่ ๑๕
ปีที่ ๖	อายุปีที่ ๑๖
ปีที่ ๗	อายุปีที่ ๑๗
ปีที่ ๘	อายุปีที่ ๑๘

หมายเหตุ:- ในทะเบียนและรายงานต่าง ๆ ที่ต้องใช้เครื่องหมายสัญลักษณ์ประกาศ และได้ชื่อนักเรียน ซึ่งมีอายุเกินเขตของชั้นศึกษาให้ถือตามกำหนดนี้

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๖๕

ประกาศแผนการศึกษาชาติ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแผนการศึกษาชาติไว้เป็นบรรทัดทางปฏิบัติ โดยคำปรึกษาของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมาย

๑. ความมุ่งหมายแห่งการศึกษาของชาติ คือ ให้พลเมืองทุกคนไม่เลือกเพศชาติ ศาสนา ได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่สภาพของตนๆ คือ พอสมควรแก่ภูมิปัญญาและทุนทรัพย์เพื่อทุกคนได้ประโยชน์แก่บ้านเมืองในทางอาชีพซึ่งตนเกิดมาสำหรับกระทำ

๒. เพื่อการอาชีพของตน กลุ่มบุตรกุลธิดาควรได้รับการศึกษาทั้งสามัญและวิสามัญศึกษาทั้งสองฝ่าย ซึ่งกำหนดไว้เป็นขั้นๆ ตามภูมิปัญญาและทุนทรัพย์

๓. เพื่อความสมบูรณ์แห่งพลกนิกรสยาม ท่านให้จัดการศึกษาทั้งสามส่วนล้วนพอเหมาะกัน คือ (๑) จริยศึกษา อบรมให้มีศีลธรรมอันดีงาม (๒) พุทธิศึกษา ให้ปัญญาความรู้ (๓) พลศึกษา ฝึกหัดให้เป็นผู้มีร่างกายสมบูรณ์

๔. รัฐย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิในการให้การศึกษาแก่พลเมือง รัฐจึงทรงไว้ซึ่งอำนาจควบคุมการอบรมสั่งสอนบุตรกุลธิดาในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนประชาบาล และโรงเรียนราษฎร์

๕. ภายในบังคับแห่งข้อความในข้อ ๔ และพระราชบัญญัติอื่นๆ บุคคลใดๆ หรือประชาบาล อาจได้รับอนุญาตจากรัฐบาลเพื่อจัดตั้งโรงเรียนให้การศึกษาแก่บุตรกุลธิดา

สามัญกับวิสามัญศึกษา

๖. สามัญศึกษา ได้แก่การศึกษาวิสามัญซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้ทั่วไป จัดการสอนตั้งแต่ชั้นประถม ๑-๔ และตั้งแต่มัธยมต้นชั้น ๑-๔ และมีธยมปลายชั้น ๕-๘

วิสามัญศึกษา ได้แก่การศึกษาวิชาชีพ ซึ่งจัดให้เหมาะแก่ภูมิประเทศ เช่น วิชากลีกรรม หัตถกรรม และพาณิชย์การ ซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับประกอบ การเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมต่างๆ

๗. ท่านว่ากัลบุตรกุลธิดาควรได้รับสามัญศึกษาให้พอเพียงกับวิชาแผนก
วิชาวิสามัญศึกษาซึ่งตนสมัครเรียนต่อไป

๘. ท่านให้จัดตั้งโรงเรียนวิสามัญศึกษา ให้พอรับสามัญศึกษาทุกระยะที่สุด
ประโยคจบครบครัน จัดสอนวิชาวิสามัญอันจะบูรณโภคกิจและกลักรรรมของ
ประเทศให้รุ่งเรือง

๙. ถ้าผู้ใดสามารถเรียนมัธยมต้นต่อไป ท่านอนุญาตให้ข้ามไปชั้นมัธยม
จากชั้นประถม ๔ ผ่านประถมวิสามัญชั้น ๕ และ ๖ ถ้าหากว่ากัลบุตรกุลธิดาผู้นั้น
จะเรียนวิสามัญแห่งมัธยมต้นไม่สำเร็จ จนมิสามารถเข้าศึกษามัธยมต้นวิสามัญได้ไซ้
ท่านว่าควรกลับเข้าเรียนประถมวิสามัญศึกษาชั้น ๕ และ ๖ อีก เพื่อให้สำเร็จ
วิสามัญศึกษาจงได้

การศึกษาบังคับ

๑๐. การศึกษาบังคับได้แก่การศึกษาที่รัฐบังคับให้เด็กทุกคนไม่เลือกเพศ
ชาติหรือศาสนา เรียนจนสำเร็จ ตั้งที่ท่านบังคับไว้ด้วยพระราชบัญญัติประถมศึกษา
พ.ศ. ๒๔๖๔

การศึกษาบังคับ ได้แก่ การเรียนเพียงจบประโยคประถม ซึ่งมีส่วน
สามัญศึกษา ๔ ปี กับส่วนวิสามัญศึกษา คือ ประถมวิสามัญอีก ๒ ปี

๑๑. การศึกษาบังคับย่อมให้เปล่า คือ ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน

อรรถภาพทางการศึกษา

๑๒. ผู้ใดจบชั้นศึกษาบังคับแล้ว ท่านว่ามีความรู้ควรแก่อรรถภาพของพลเมือง
แห่งสยาม คือ เป็นพลเมืองผู้สามารถประกอบอาชีพได้ เป็นผู้รู้จักสิทธิและหน้าที่
แห่งพลเมือง และทั้งจะได้ทำประโยชน์ให้แก่บ้านเมืองในทางอาชีพ ซึ่งตนเกิดมา
สำหรับกระทำ

กัลบุตรกุลธิดาผู้ได้ศึกษาจบชั้นวิสามัญแห่งมัธยมต้นแล้ว ท่านว่ามี
คุณวุฒิเหมาะแก่อรรถภาพของพลเมืองชั้นกลาง ซึ่งจะได้เป็นคมนาคุมแห่งความคิด
และทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่นหรือประเทศทั่วไปตามส่วน

กัลบุตรกุลธิดาผู้ได้ศึกษาจบอุดมศึกษาหรือชั้นมหาวิทยาลัยแล้ว ท่าน
ว่ามีอรรถภาพสมควรเป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชาการเหมาะ แก่หน้าที่รับผิดชอบชั้นสูงต่อไป

๑๓. การเรียนครึ่งๆ กลางๆ ค้างอยู่เพียงมัธยมต้นหรือมัธยมปลาย หรือแม่เรียนจบชั้นนั้นๆ แล้วเลิกเสีย ท่านว่าผิดเพราะเป็นเพียงการเรียนส่วนสามัญศึกษาเท่านั้น ยังไม่ครบองค์แห่งการศึกษาดังกล่าวไว้ในข้อ ๒ และ ๗ ท่านว่าควรดอยกลับมาเรียนวิสามัญศึกษาชั้นที่ผ่านข้ามไปนั้น หรือเข้าเรียนวิสามัญศึกษาต่อยอดสามัญศึกษาที่ตนเรียนจบแล้ว ให้สำเร็จจงได้

การศึกษาภาษาต่างประเทศ

๑๔. ท่านว่าผู้สำเร็จการศึกษาชั้นอุดม ต้องรู้ภาษาต่างประเทศ จะเป็นภาษาปัจจุบันหรือภาษาโบราณก็ได้ อย่างน้อย ๒ ภาษา ท่านให้กำหนดภาษาต่างประเทศไว้ให้เลือกเรียน ดังนี้

ภาษาปัจจุบัน อังกฤษ จีน ฝรั่งเศส เยอรมัน ฯลฯ

ภาษาโบราณ บาลี สันตกฤต ฯลฯ

๑๕. ท่านให้เริ่มเรียนภาษาต่างประเทศที่ ๑ ตั้งแต่มัธยมต้น และให้เริ่มเรียนภาษาต่างประเทศที่ ๒ ตั้งแต่มัธยมปลาย

ผู้มีอัธยาศัยเพียงเรียนจบชั้นวิสามัญศึกษาแห่งมัธยมต้น ท่านว่าควรเลือกเรียนภาษาจีน

การศึกษาของหญิง

๑๖. ท่านว่าหญิงต้องได้รับความเสมอภาคกับชายในการศึกษา แต่หญิงมีภาระพิเศษโดยธรรมชาติ ท่านให้วางหลักสูตรการศึกษาของหญิง ให้มีวิชาผิดเพี้ยนกับของชายบ้างเป็นบางส่วน แต่จะไม่ผิดกันโดยปริมาณหรือโดยส่วนสูงต่ำนั้นเลย

ประเภทโรงเรียนจำแนกตามเจ้าของผู้ลงทุน

๑๗. โรงเรียนแบ่งโดยประเภทเจ้าของผู้ลงทุนทรัพย์ตั้งขึ้นหรือดำรงไว้ มี ๓ ประเภทคือ

โรงเรียนรัฐบาล ได้แก่ โรงเรียนที่รัฐบาลออกทุนตั้งหรือดำรงอยู่

โรงเรียนประชาบาล ได้แก่ โรงเรียนซึ่งประชาบาลออกทุนตั้งหรือดำรง

อยู่ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๔

โรงเรียนราษฎร์ ได้แก่ โรงเรียนของบุคคลหรือคณะ ซึ่งตั้งขึ้นและหรือ ดำรงอยู่ด้วยทุนของเขา ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. ๒๕๖๑

๑๘. ในการจัดให้มีโรงเรียนทุกประเภท ทั้งสามัญและวิสามัญศึกษา จนพอกับจำนวนและความต้องการของพลเมืองนั้น รัฐใช้วิธีแบ่งแรง คือ จัดตั้งขึ้นเองบ้าง และยอมให้บุคคลหรือคณะจัดตั้งตามความปรารถนาของเขาบ้าง

เงินอุดหนุนการศึกษา

๑๙. ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๔ รัฐรับอุปถัมภ์โรงเรียนประชาบาลด้วยให้เงินบำรุง ท่านว่ารัฐอาจอุปถัมภ์โรงเรียนราษฎร์เช่นเดียวกันก็ได้ ตามระเบียบซึ่งกระทรวงธรรมการจะได้อำหนดไว้

๒๐. รัฐให้ทุนเล่าเรียนแก่นักเรียนหลักแหลม เพื่อส่งเสริมให้ได้เรียนตามสมควรแก่อัธยาศัย และวางระเบียบไว้สำหรับทุนนั้นๆ เช่น ทุนเล่าเรียนหลวงและ ทุนเล่าเรียนของกระทรวงธรรมการ

๒๑. รัฐย่อมรับภาระควบคุมเงินทุนเล่าเรียนซึ่งมีผู้บริจาค เพื่ออุดหนุนการศึกษาทั่วไป หรือสำนักศึกษาสำนักใดสำนักหนึ่ง และรับภาระจัดการให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้บริจาค

การฝึกหัดครู

๒๒. สำหรับสามัญศึกษา ท่านให้ใช้ครูประกาศนียบัตรมูล ประถม และมีมัธยมตามที่เหมาะแก่ชั้นและวิชา

๒๓. สำหรับสามัญศึกษา ท่านให้ใช้ครูประกาศนียบัตรวิสามัญตามประเภท และชั้นที่เหมาะสมวิสามัญศึกษาไม่ว่าประเภทใดที่จัดขึ้นใหม่ ให้เลือกใช้ครูผู้ชำนาญ

๒๔. ถ้าจะยังบังคับให้โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนประชาบาล และโรงเรียนราษฎร์มีครูประกาศนียบัตรทั้งหมดไม่ได้ ท่านว่าควรจัดให้ใกล้เคียงในส่วนร้อยละที่จะพึงจัดได้

๒๕. สำหรับอุดมศึกษา ท่านให้ใช้ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญในวิชาของตนๆ

การตรวจโรงเรียน

๒๖. ให้มีการตรวจโรงเรียนทุกชั้นทุกประเภท บันเป็นแขวง จังหวัด และมณฑลทั่วพระราชอาณาเขต เพื่อควบคุม แนะนำ ตรวจสอบ และรักษาการให้เป็นไปตามประกาศนี้ และกฎข้อบังคับของกระทรวงธรรมการ

๒๗. ให้ผู้ตรวจการมีอำนาจอบรมครูในตำบลที่ไปตรวจ จะอบรมด้วยตนเองก็ได้หรือจะนัดให้ไปอบรมกันที่อื่นนอกเวลาโรงเรียนก็ได้

การสำรวจอนามัย

๒๘. ท่านให้มีการตรวจทางสุขาภิบาลแห่งโรงเรียน เพื่อตรวจวัดความเติบโตแห่งร่างกายเด็ก และคอยสกัดกั้นความวิปริตแห่งอวัยวะทั้งหลาย อันอาจนำมาซึ่งโรคนั้นทอนกำลังและปัญญาเด็ก

การสอบไล่

๒๙. รัฐกำหนดการสอบไล่ให้ทุนเล่าเรียน การสอบไล่ให้ประกาศนียบัตรครูต่างๆ กับสอบวิชาสามัญชั้นที่เป็นหัวข้อสำหรับข้ามไปศึกษาแผนกอื่นๆ เช่น ชั้นประถมปีที่ ๔ เฉพาะผู้จะข้ามไปศึกษาชั้นมัธยมต้น กับสอนมัธยมต้น มัธยมปลาย สำหรับผู้จะออกไปสู่วิชาสามัญศึกษาแห่งชั้นอื่นๆ หรือชั้นเรียนชั้นสามัญศึกษาสูงขึ้นไป หรือข้ามมหาวิทยาลัย

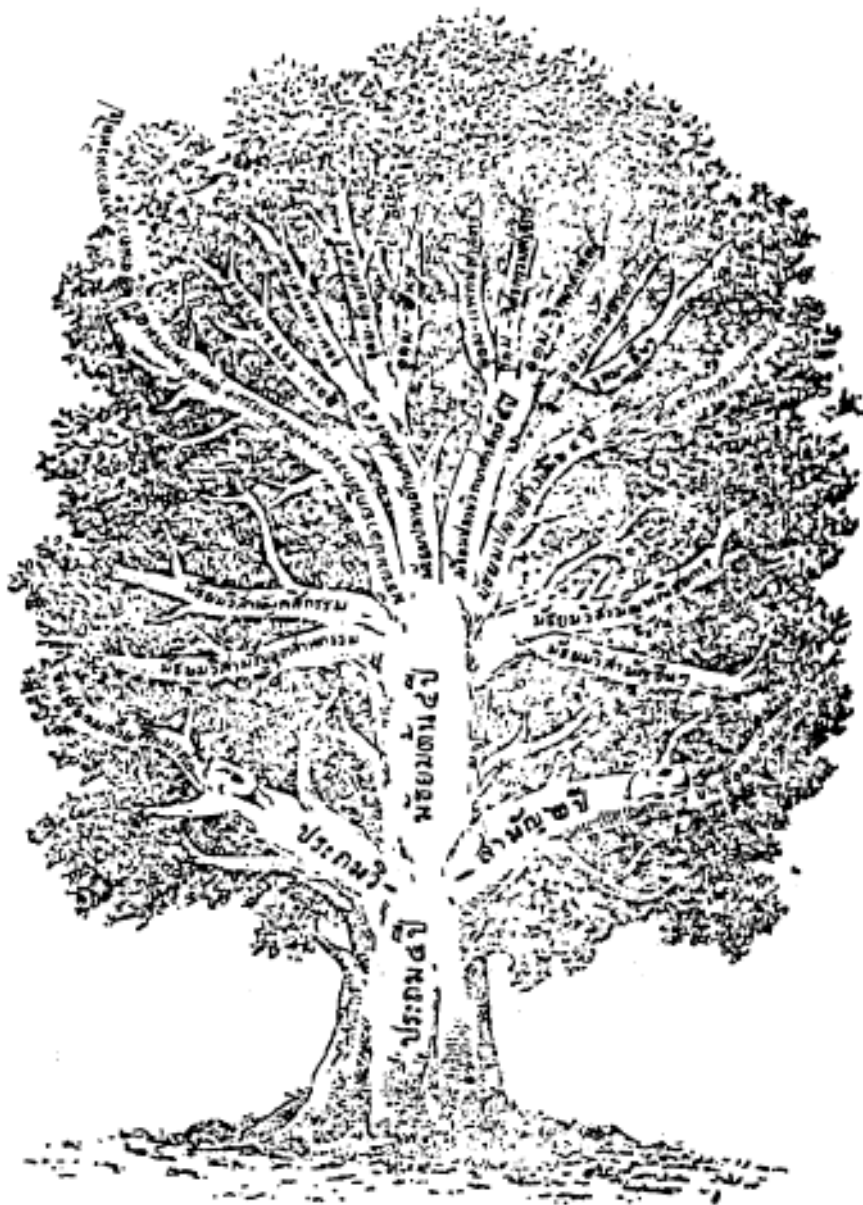
๓๐. โรงเรียนใดๆ อาจสอบคัดเลือกนักเรียนผู้สมัครอีกชั้นหนึ่งก็ได้ แม้ผู้นั้นเป็นผู้ถือประกาศนียบัตรแสดงความรู้พอที่จะเรียนต่อในโรงเรียนนั้นได้

๓๑. เมื่อการสอบไล่ของโรงเรียนใดหรือคณะใด เป็นที่ข้อถือเทียบเคียงได้ รัฐจะงดเว้นการสอบเสีย และถือเอาการสอบของโรงเรียนหรือคณะนั้นว่าเสมอกับการสอบไล่ของรัฐก็ได้

รายงาน

๓๒. ท่านให้กระทรวงธรรมการ ทำรายงานการศึกษาประจำปีเสนอต่อรัฐบาล ประกาศมา ณ วันที่ ๒๘ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นปีที่ ๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

ศึกษาพฤษภ - ต้นไม้แสดงแผนการศึกษาชาติ

มูลศึกษา - KINDERGARTEN

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๗๙

ประกาศ แผนการศึกษาชาติ

รัฐบาลเห็นเป็นการสมควรที่จะปรับปรุงแผนการศึกษาชาติให้เหมาะสมแก่กาล
สมัยยิ่งขึ้นดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายทั่วไป

๑. รัฐมีความมุ่งหมายที่จะให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาเพื่อจะได้ทำ
หน้าที่พลเมืองตามระบอบรัฐธรรมนูญได้โดยเต็มที่ และเพื่อทุกคนจะได้เป็น
ประโยชน์แก่ประเทศชาติ และตนเองตามหน้าที่

๒. เพื่อให้ได้ประโยชน์ตามหน้าที่ กุลบุตรกุลธิดาพึงได้รับการศึกษาทั้งสอง
สถาน คือ สามัญศึกษา กับ อาชีวศึกษา

๓. เพื่อความสมบูรณ์แห่งการศึกษาทั้งสองสถานนั้น ให้จัดการศึกษาทั้ง
สามส่วน คือ

- (ก) พุทธิศึกษา ให้มีปัญญาความรู้
- (ข) จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมอันดี
- (ค) พลศึกษา ให้มีร่างกายสมบูรณ์

ระเบียบการศึกษา

๔. การศึกษาแยกออกเป็นสองสถาน คือ

(ก) สามัญศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้ทั่วไป
แบ่งการสอนออกเป็นชั้นประถมปีที่ ๑-๔ ชั้นมัธยมต้นปีที่ ๑-๓ ชั้นมัธยมปลายปี
ที่ ๔-๖

(ข) อาชีวศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาซึ่งเป็นความรู้สำหรับประกอบ
การอาชีพ ซึ่งจะได้รับช่วงจากสามัญศึกษาทุกระยะที่สุดประโยค

๕. ผู้มีความประสงค์จะเข้าเรียนในอุดมศึกษา ต้องเรียนสำเร็จชั้นเตรียม
อุดมศึกษาก่อน

๖. แผนผังการศึกษาชาติและอายุมาตรฐานกัลบุตรกฤติดาที่พึงศึกษาในชั้น
ต่าง ๆ นั้นได้กำหนดไว้ข้างทำยนี้แล้ว

การศึกษาบังคับ

๗. ชั้นประถมศึกษา เป็นการศึกษารัฐบังคับเด็กทุกคนให้เข้าเรียนตาม
กฎหมายว่าด้วยการประถมศึกษา

๘. ในการจัดให้มีสถานศึกษานั้น รัฐใช้วิธีแบ่งแรง คือ รัฐจัดตั้งขึ้นเองบ้าง
ยอมให้เทศบาล (ประชาบาล) จัดตั้งขึ้นบ้าง และยอมให้คณะหรือเอกชนจัดตั้งตาม
ความปรารถนาของตนเองบ้าง

๙. รัฐอาจรับอุปถัมภ์โรงเรียนราษฎร์ตามระเบียบที่จะได้กำหนดไว้ก็ได้

๑๐. รัฐให้ทุนเล่าเรียนแก่นักเรียนตามระเบียบที่จะได้กำหนดไว้ เพื่อส่งเสริม
ให้ได้เรียนตามสมควรแก่อัธภาพ

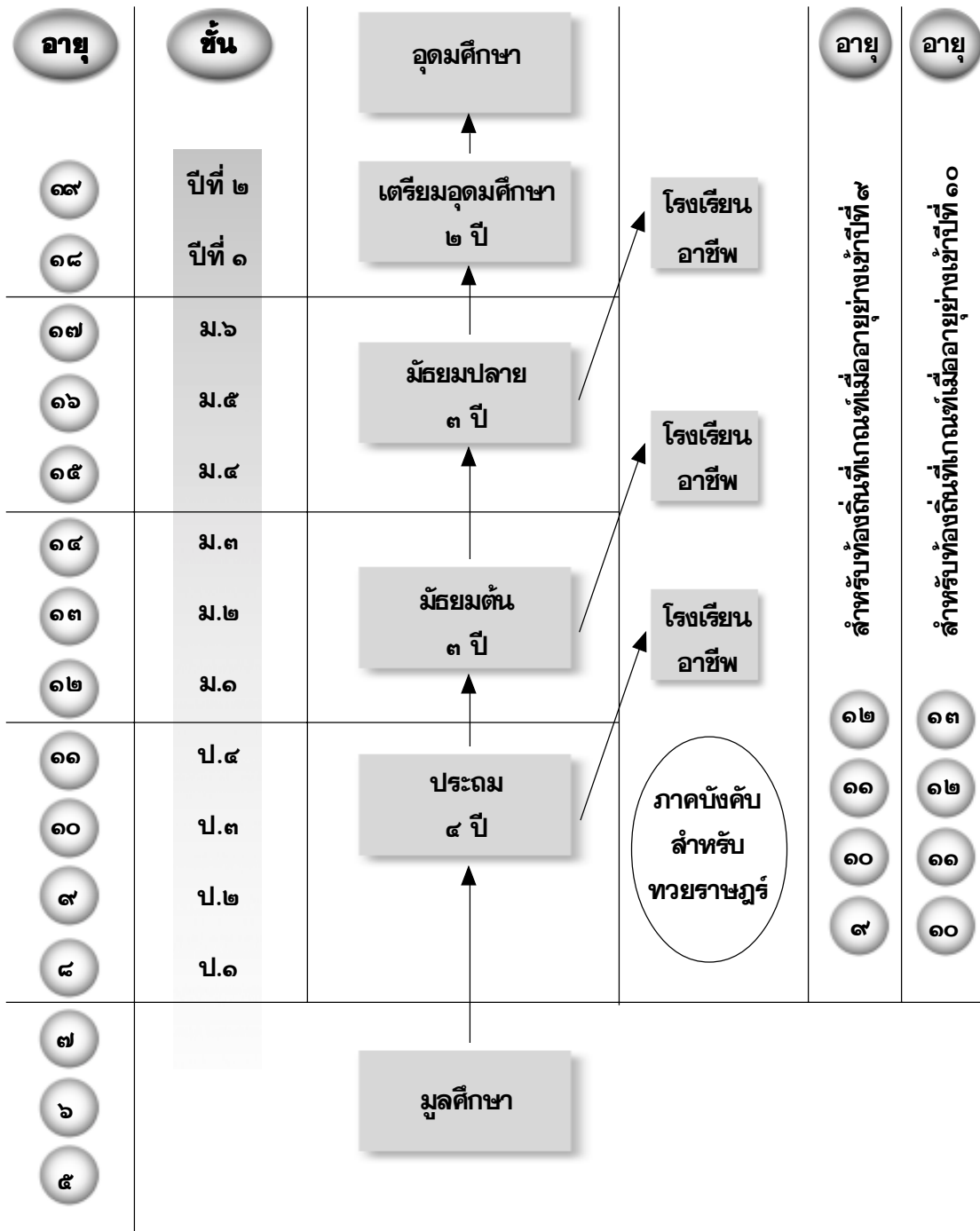
๑๑. ให้สถานศึกษาทั้งปวงพึงใช้ผู้สอนที่มีประกาศนียบัตร หรือปริญญา หรือ
ใช้ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะแก่ประเภทและชั้นของการศึกษาตามสมควร

๑๒. รัฐมีอำนาจหน้าที่ควบคุมการศึกษาในสถานอบรมสั่งสอนกัลบุตรกฤติดา
ในสถานศึกษาทั้งปวง และจัดสอบให้ประกาศนียบัตรครูต่าง ๆ กับสอบวิชาสามัญชั้น
ที่เป็นหัวข้อสำหรับข้ามไปศึกษาแผนกอื่น ๆ เช่นชั้นประถม ชั้นประโยคมัธยมต้นและ
ชั้นประโยคมัธยมปลาย

ชั้นเตรียมอุดมศึกษานั้น รัฐอาจจัดสอบก็ได้

เมื่อผลการศึกษาแห่งสถานศึกษาใดเป็นที่เชื่อถือเทียบเคียงได้ รัฐคงจะงด
เว้นการสอบเสีย โดยถือเอาการสอบของสถานศึกษานั้นนับว่าเสมอกันกับการสอบ
ของรัฐก็ได้

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๗๙

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๕๔

ประกาศ เรื่องแผนการศึกษาชาติ

โดยที่ทรงพระราชดำริเห็นว่าเป็นการสมควรที่จะปรับปรุงแผนการศึกษาของชาติ ให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทยและประเทศชาติยิ่งขึ้น จึงมีพระบรมราชโองการให้กำหนดแผนการศึกษาชาติไว้เป็นบรรทัดทางปฏิบัติดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมาย

๑. รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองได้รับการศึกษาพอเหมาะแก่สภาพ เพื่อทุกคนได้เป็นพลเมืองดี มีร่างกายแข็งแรงและอนามัยสมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบการอาชีพและมีจิตใจเป็นนักประชาธิปไตย
๒. เพื่อการเป็นพลเมืองดี กุลบุตรกุลธิดาพึงได้รับการศึกษาอยู่ในโรงเรียนจนอายุย่างเข้าปีที่ ๑๕ เป็นอย่างน้อย
๓. กุลบุตรกุลธิดา พึงชวนขยายหาความรู้และความชัดเจนอันจะเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของตนสืบไปในภายหน้า
๔. ในการจัดการศึกษานั้น ท่านให้จัดการศึกษาทั้งสองส่วนล้วนพอเหมาะกัน คือ
 - ก. จริยศึกษา ให้มีวัฒนธรรมดีงาม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว
 - ข. พลศึกษา ให้มีร่างกายแข็งแรงและอนามัยสมบูรณ์ กับทั้งมีน้ำใจเป็นนักกีฬา
 - ค. พุทธิศึกษา ให้มีปัญญาความรู้ความสามารถใช้ดุลพินิจเกี่ยวกับการงานโดยทั่วไป
 - ง. หัตถศึกษา ให้มีความเคยชินและความขยันหมั่นเพียรในการใช้มือปฏิบัติงานเพื่อเป็นรากฐานของการประกอบสัมมาอาชีพ

ระเบียบการศึกษา

๕. การศึกษาแบ่งออกเป็นชั้น ๆ ดังนี้

ก. การศึกษาชั้นอนุบาล

ข. ประถมศึกษา

ค. มัธยมศึกษา

ง. เตรียมอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาชั้นสูง

จ. อุดมศึกษาและมหาวิทยาลัย

๖. การศึกษาชั้นอนุบาล ได้แก่ การอบรมกุลบุตรกุลธิดาก่อนการศึกษานักตั้ง โดยมีหลักการให้อบรมนิสัยและฝึกประสาทไวให้พร้อมที่จะรับการศึกษาชั้นประถมศึกษาต่อไป

๗. ประถมศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้เบื้องต้น แบ่งการสอบออกเป็นชั้นประถมปีที่ ๑ ถึงปีที่ ๔

๘. มัธยมศึกษา แยกออกเป็น ๓ สาย คือ

ก. มัธยมสามัญศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาสามัญต่อจากประถมศึกษา และการฝึกหัดทำการงาน ซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้ความสามารถเบื้องต้นของพลเมือง จัดสอนตั้งแต่มัธยมสามัญปีที่ ๑ ถึงปีที่ ๓

ข. มัธยมวิสามัญศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับไปศึกษาต่อในชั้นเตรียมอุดมศึกษา หรืออาชีวศึกษา จัดสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมวิสามัญตอนต้นปีที่ ๑ ถึงปีที่ ๒ และชั้นมัธยมวิสามัญตอนปลายปีที่ ๔ ถึงปีที่ ๖

ค. มัธยมอาชีวศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาเฉพาะซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับประกอบการอาชีพ โดยรับช่วงจากประถมศึกษา มัธยมสามัญศึกษา หรือมัธยมวิสามัญศึกษาทุกระยะที่สุดประโยค จัดสอนเป็นมัธยมอาชีวศึกษาตอนต้นและมัธยมอาชีวศึกษาตอนปลาย แต่ละตอนกำหนดเวลาไม่เกิน ๓ ปี

๙. เตรียมอุดมศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาซึ่งเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับไปศึกษาต่อในอุดมศึกษา มหาวิทยาลัย หรืออาชีวชั้นสูง จัดสอนตั้งแต่ชั้นเตรียมอุดมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 2

อาชีวศึกษาชั้นสูง ได้แก่ การศึกษาวิชาอาชีพชั้นสูงสำหรับประกอบอาชีพหรือไปศึกษาต่อในอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัย

๑๐. อุดมศึกษาและการศึกษาขั้นมหาวิทยาลัย ได้แก่ การศึกษาวิชาการชั้นสูงและการค้นคว้า

๑๑. แผนผังการศึกษาชาติและอายุมาตรฐานของกลุ่มบุคคลที่พึงศึกษาในชั้นตํานันได้กำหนดไว้ข้างทํายนี้แล้ว

การศึกษาบังคับ

๑๒. การศึกษาบังคับ ได้แก่ การศึกษาที่มีกฎหมายบังคับให้กลุ่มบุคคลิตาทุกคนเรียนอยู่ในโรงเรียนจนกว่าจะพ้นเกณฑ์บังคับ

๑๓. การศึกษาบังคับ ในสถานศึกษาของรัฐจะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน รัฐพึงช่วยเหลือให้ได้มีอุปกรณ์การศึกษาอบรมตามควร

การศึกษาพิเศษและการศึกษาผู้ใหญ่

๑๔. การศึกษาพิเศษ ได้แก่ การศึกษาซึ่งกำหนดเวลาศึกษาเป็นครั้งคราวสำหรับกลุ่มบุคคลิตาที่ออกจากโรงเรียนไปแล้ว

๑๕. การศึกษาผู้ใหญ่ ได้แก่ การศึกษาซึ่งกำหนดเวลาศึกษาเป็นครั้งคราวสำหรับผู้ใหญ่ทัวๆ ไปที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาขณะที่อยู่ในวัยเล่าเรียน หรือที่ประสงค์จะศึกษาเพิ่มเพื่อประกอบอาชีพให้ได้ผลดียิ่งขึ้น หรือที่อยู่ในสภาพซึ่งไม่อาจรับการการศึกษาได้ตามปรกติ

แนวจัดการศึกษา

๑๖. รัฐพึงถือว่าการศึกษามีความสำคัญเป็นอันดับแรกในกิจการของรัฐ

๑๗. รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษา

การจัดระบบการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ สถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ

การศึกษาขั้นอุดมศึกษาและมหาวิทยาลัย รัฐพึงจัดการให้สถานศึกษาดำเนิน
กิจการตนเองได้ภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ

๑๘. รัฐพึงสนับสนุนอาชีวศึกษาเป็นพิเศษ

๑๙. รัฐพึงสนับสนุนการค้นคว้าในทางศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์

๒๐. การจัดให้มีสถานศึกษานั้น รัฐใช้วิธีแบ่งแรง คือรัฐจัดเองบ้าง และยอม
ให้คณะหรือเอกชนจัดในส่วนที่ให้การศึกษาดำเนินการต่ำกว่าขั้นอุดมศึกษาบ้าง

๒๑. รัฐรับอุปถัมภ์โรงเรียนราษฎร์ตามระเบียบซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ
กำหนดไว้

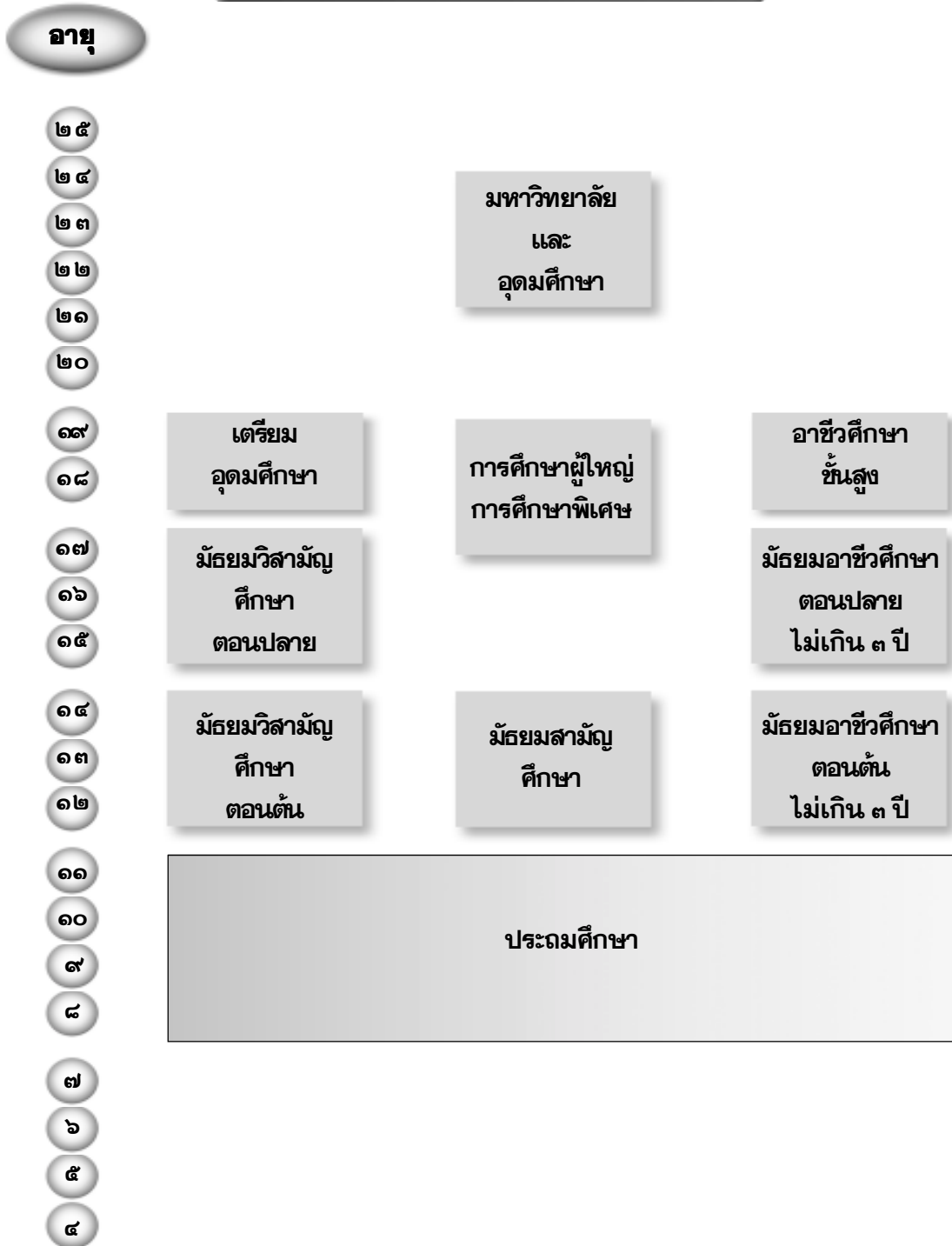
๒๒. รัฐให้ทุนเล่าเรียนแก่นักเรียนตามระเบียบที่กำหนดไว้ เพื่อส่งเสริมให้ได้
เรียนตามสมควรแก่อัธยาศัย

๒๓. รัฐเป็นผู้จัดการฝึกหัดครูและพึงสนับสนุนการฝึกหัดครูเป็นพิเศษ เพื่อ
ให้สถานศึกษาต่างๆ มีครูผู้ทรงคุณวุฒิสามารถให้การศึกษาดำเนินการได้ผลสมบูรณ์สมควร
มุ่งหมายตามแผนการศึกษาชาติ

๒๔. สถานศึกษาทั้งปวงพึงใช้ผู้สอนที่มีประกาศนียบัตร หรือปริญญา หรือให้
ผู้เชี่ยวชาญให้เหมาะแก่ประเภทและชั้นของการศึกษา

๒๕. รัฐมีอำนาจหน้าที่ควบคุมแนะนำและตรวจสอบการศึกษาในสถานศึกษา
และจัดการสอบไล่ชั้นต่างๆ ตามระเบียบซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. ๒๕๕๔

หมายเหตุ :- โครงการศึกษาและแผนการศึกษาชาติ คัดลอกมาจาก ประวัติกระทรวง
ศึกษาธิการ. ๒๕๓๕-๒๕๐๗

ประกาศ
เรื่อง แผนการศึกษาแห่งชาติ

ในพระปรมาภิไธย
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
สังวาลย์
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

โดยที่สภาการศึกษาแห่งชาติได้พิจารณาวางแผนการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้เหมาะสมแก่กาลสมัย ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว จึงมีพระบรมราชโองการให้ใช้แผนการศึกษาดังกล่าวแนบท้ายนี้ เป็นแผนการศึกษาแห่งชาติ ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นปีที่ ๑๕ ในรัชกาล
ปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ
จอมพล ส. ธนะรัชต์
นายกรัฐมนตรี

๖. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓

ความมุ่งหมาย

๑. รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมืองทุกคนได้รับการศึกษาตามควรแก่เกื้อกตภาพเพื่อเป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม และวัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพสมบูรณ์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบอาชีพและทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ

๒. กุลบุตร กุลธิดาพึงได้รับการศึกษาอยู่ในโรงเรียนจนอายุ ๑๕ ปีบริบูรณ์เป็นอย่างน้อย

๓. กุลบุตร กุลธิดาพึงชวนชวหาความรู้และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์แก่การงานของตนสืบไปในภายหลัง

๔. ในการจัดการศึกษานั้น ให้จัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของสังคมและบุคคล โดยให้สอดคล้องกับแผนเศรษฐกิจและแผนการปกครองประเทศ เช่น จัดให้มี

ก. จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีหิริโอตตปปะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว

ข. พลศึกษา ให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและทางจิต กับทั้งมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

ค. พุทธิศึกษา ให้มีความรู้วิชาการ ปัญญา เพื่อการดำรงชีวิต

ง. หัตถศึกษา ให้มีกิจนิสัยและความขยันหมั่นเพียรในการใช้มือปฏิบัติงานเพื่อเป็นรากฐานของการประกอบสัมมาอาชีพ

ระดับการศึกษา

๕. การศึกษาแบ่งออกเป็น ๔ ระดับ ดังนี้

ก. อนุบาลศึกษา

ข. ประถมศึกษา

ค. มัธยมศึกษา

ง. อุดมศึกษา

๖. อนุบาลศึกษา ได้แก่ การอบรมเบื้องต้นเพื่อให้กุลบุตรกุลธิดาพร้อมที่จะ
รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาต่อไป

๗. ประถมศึกษา ได้แก่ การศึกษาซึ่งมุ่งหมายจะสร้างเสริมพัฒนาการของ
เด็กด้วยการอบรมสั่งสอนขั้นมูลฐาน อันเป็นทางนำไปสู่การเรียนรู้และการปฏิบัติ
แบ่งออกเป็นสองประโยค คือ ประโยคประถมศึกษาตอนต้น ๔ ชั้น และประโยค
ประถมศึกษาตอนปลาย ๓ ชั้น

๘. มัธยมศึกษา ได้แก่ การศึกษาที่อาศัยประถมศึกษาเป็นพื้นฐาน
มุ่งหมายจะสำรวจและส่งเสริมความสนใจและความถนัดตามธรรมชาติของเด็ก
เพื่อให้ได้มีความรู้และทักษะอันเพียงพอแก่การประกอบอาชีพ หรือเพื่อให้ได้มีพื้นฐาน
ความรู้อันจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือเพื่อการศึกษาที่สูงขึ้น แบ่งออกเป็น ๒ ประโยค
คือ ประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น และประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ละประโยค
ไม่เกิน ๓ ชั้น

๙. อุดมศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาชีพหรือวิชาการชั้นสูงและการวิจัยใน
มหาวิทยาลัยหรือในสถาบันชั้นสูงอื่นๆ

ระบบโรงเรียน

๑๐. อนุบาลศึกษา เป็นการศึกษาก่อนการศึกษาระดับ อาจจัดโรงเรียน
อนุบาลที่มี ๒ ชั้น หรือ ๓ ชั้น หรือจัดชั้นเด็กเล็ก ๑ ชั้นในโรงเรียนประถมศึกษา

๑๑. ประถมศึกษา เป็นการศึกษเบื้องต้นที่กุลบุตรกุลธิดาโดยทั่วไปพึงได้
รับ อาจจัดสอนประโยคประถมศึกษาตอนต้น และประโยคประถมศึกษาตอนปลาย
รวมในโรงเรียนเดียวกันหรือแยกกันก็ได้

๑๒. มัธยมศึกษา เป็นการศึกษาระดับที่พึงคำนึงถึงเอกัตภาพ จึงจัดเป็น
สายสามัญเพื่อให้พินความรู้ทั่วไปบ้าง และสายอาชีพเพื่อให้ความรู้และทักษะใน
การประกอบอาชีพบ้าง อาจจัดสอนประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น และประโยค
มัธยมศึกษาตอนปลาย รวมในโรงเรียนเดียวกันหรือแยกกันก็ได้

๑๓. การจัดสายสามัญนั้น ให้มีชั้นในประโยคมัธยมศึกษาตอนต้น ๓ ชั้น
ประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย ๒ ชั้น รับช่วงติดต่อกันไป เมื่อจบประโยค
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลายแล้ว ให้มีความรู้และทักษะในการประกอบ
อาชีพบ้าง และเมื่อจบประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว ให้มีความรู้อันเป็น
มาตรฐานที่จะสมัครเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา

๑๔. การจัดสายอาชีพนั้น ทั้งประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นและประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ละประโยคอาจจัดเป็น ๑ ชั้น ๒ ชั้น หรือ ๓ ชั้น โดยคำนึงถึงลักษณะของวิชาชีพเป็นสำคัญ เฉพาะบางวิชาอาจจัดชั้นในประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายรับช่วงจากประโยค มัธยมศึกษาตอนต้นต่อกันไปก็ได้

๑๕. กำหนดระบบ ชั้น และอายุมาตรฐานของกัลบุตร กุลธิดาที่พึงศึกษาในชั้นต่างๆ นั้น ปรากฏในแผนภูมิข้างทำยนี้

การศึกษานັงคับ

๑๖. การศึกษานັงคับ ได้แก่ การศึกษานັงคับที่มีกฎหมายนັงคับกัลบุตร-กุลธิดาทุกคนเรียนอยู่ในโรงเรียนจนกว่าจะพ้นเกณฑ์นັงคับ

รัฐพึงขยายการศึกษานັงคับให้สูงขึ้นเป็นระยะตามกำลังทางเศรษฐกิจ เพื่อให้มาตรฐานความรู้เบื้องต้นของพลเมืองสูงขึ้น

๑๗. การศึกษานັงคับในสถานศึกษาของรัฐจะต้องจัดให้โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน รัฐพึงช่วยเหลือให้ได้มีอุปกรณ์การศึกษาอบรมตามควร

๑๘. รัฐพึงจัดการศึกษาสงเคราะห์ให้แก่กัลบุตรกุลธิดาที่ได้รับการยกเว้นจากการศึกษานັงคับ

แนวจัดการศึกษา

๑๙. รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษา โดยถือว่าการศึกษามีความสำคัญในระดับแรกแห่งกิจการของรัฐ

๒๐. การจัดระบบการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ สถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ

๒๑. รัฐพึงจัดการให้สถานศึกษาชั้นอนุตมศึกษาดำเนินกิจการของตนเองได้ภายในขอบเขตที่กฎหมายบัญญัติ

๒๒. รัฐเป็นผู้จัดการฝึกหัดครูและพึงสนับสนุนการฝึกหัดครูเป็นพิเศษ เพื่อให้สถานศึกษาต่างๆ มีครูผู้ทรงคุณวุฒิสามารถให้การศึกษาคิดผลสมบูรณ์ สมความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

๒๓. การจัดให้มีสถานศึกษานั้น รัฐใช้วิธีแบ่งแรง คือ รัฐจัดเองบ้างและ
ส่งเสริมให้คณะหรือเอกชนจัดในระดับที่ต่ำกว่าอุดมศึกษาบ้าง

๒๔. รัฐพึงส่งเสริมโรงเรียนราษฎร์ และอุดหนุนตามระเบียบที่กำหนดไว้

๒๕. รัฐพึงสนับสนุนอาชีพศึกษาอย่างกว้าง และให้สอดคล้องกับภาวะทาง
เศรษฐกิจของชาติ

๒๖. รัฐพึงสนับสนุนการศึกษาผู้ใหญ่ เพื่อประโยชน์แก่ผู้ใหญ่ที่ไม่มีโอกาส
ได้รับการศึกษาขณะที่อยู่ในวัยเล่าเรียน หรือที่ประสงค์จะศึกษาเพิ่มเติมเพื่อ
ประกอบการอาชีพให้ได้ผลดียิ่งขึ้น หรือที่อยู่ในสภาพซึ่งไม่อาจรับการศึกษได้
ตามปกติ

๒๗. รัฐพึงสนับสนุนการวิจัยในการศิลปวิทยาสายต่างๆ

๒๘. รัฐให้ทุนเล่าเรียนแก่นักเรียนตามระเบียบที่กำหนดไว้ เพื่อส่งเสริมให้ได้
เรียนตามสมควรแก่เกื้อตภาพ

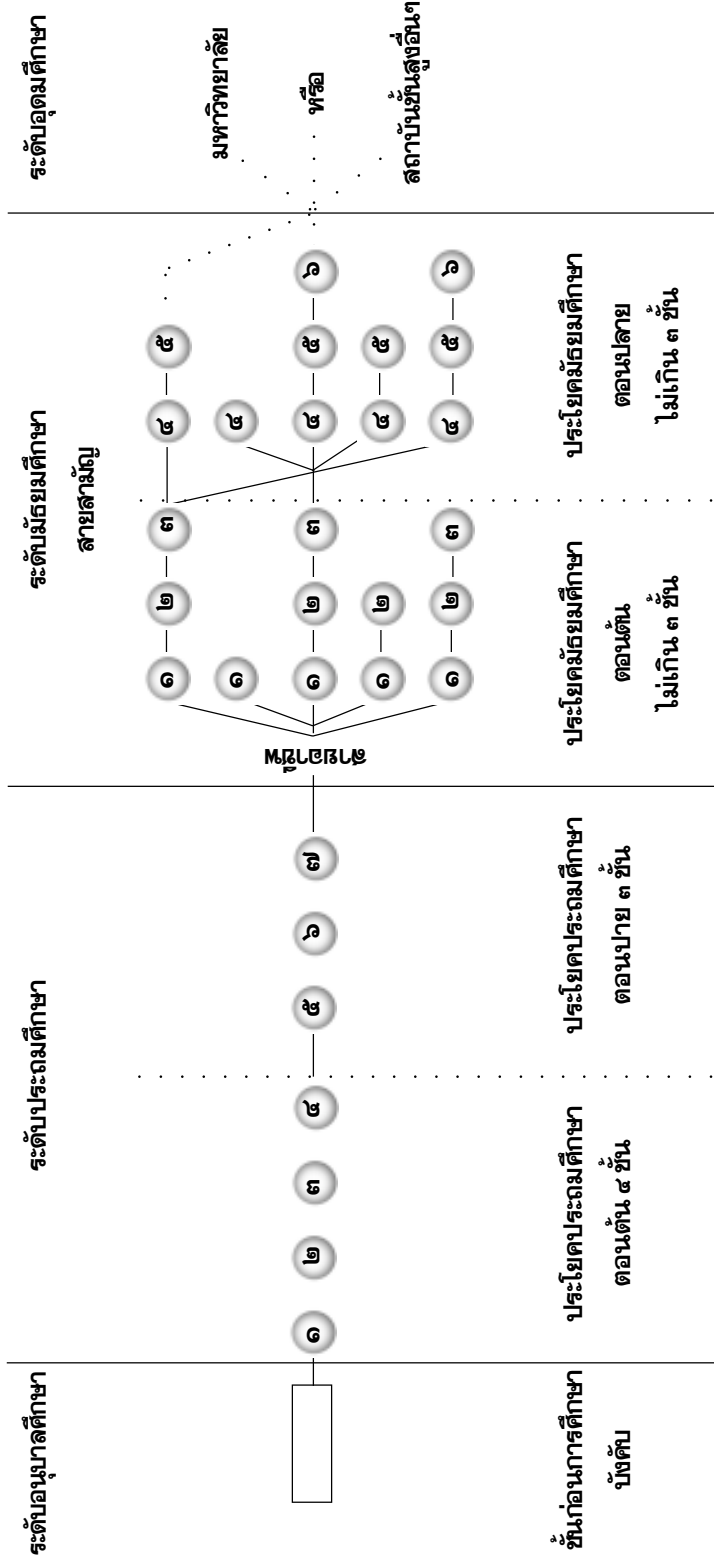
๒๙. สถานศึกษาทั้งปวงพึงใช้ผู้สอนที่มีวุฒิหรือความชำนาญที่เหมาะสมแก่
ประเภทและระดับของการศึกษา

๓๐. รัฐมีอำนาจหน้าที่ควบคุม แนะนำ และตรวจสอบการศึกษาในสถาน
ศึกษาตามระเบียบที่กำหนดไว้

**แผนภูมิแสดงระบบโรงเรียน
 ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ**

เกณฑ์อายุมาตรฐาน

๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙

จบประโยคที่เพียงพอประกอบอาชีพได้

ประกาศ เรื่อง แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๒

(พระปรมาภิไธย) ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้คณะบุคคลหรือเอกชนได้มีส่วนร่วมในการให้การศึกษาแก่กุลบุตรกุลธิดาในระดับชั้นอุดมศึกษาได้ด้วย จึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมความใน ๒๓. แห่งประกาศ เรื่อง แผนการศึกษาแห่งชาติเสียใหม่ให้สอดคล้องด้วยวัตถุประสงค์ดังนี้

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกความใน ๒๓. แห่งประกาศ เรื่อง แผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งประกาศ ณ วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“๒๓. การจัดให้มีสถานศึกษานั้น รัฐใช้วิธีแบ่งแรง คือ รัฐจัดเองบ้าง และส่งเสริมให้คณะบุคคลหรือเอกชนจัดบ้าง”

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นปีที่ ๒๔ ในรัชกาลปัจจุบัน.

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ถนอม กิตติขจร

นายกรัฐมนตรี

ประกาศ

ให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่สภาการศึกษาแห่งชาติ พิจารณาเห็นว่า แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๐๓ และแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พุทธศักราช ๒๕๑๒ ไม่อาจสนองความต้องการอันจำเป็นของสังคมไทยในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติให้สนองความต้องการและการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อสามารถอบบรมพลเมืองให้ตระหนักและเห็นคุณค่าของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์เป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจของพลเมืองทุกคนให้มีความสำนึกในความเป็นไทยร่วมกัน ให้มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพภายในกรอบแห่งกฎหมาย ตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนที่ต้องรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ เคารพยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา เทิดทูนพระมหากษัตริย์ ดำรงรักษาถ่ายทอดและพัฒนารดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติให้มั่นคงยั่งยืนตลอดไป ดังนั้นสภาการศึกษาแห่งชาติจึงเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ เพื่อให้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของรัฐ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว

จึงมีพระบรมราชโองการให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ และแผนภูมิการศึกษา ท้ายพระบรมราชโองการฉบับนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๐ เป็นต้นไป เว้นแต่ความในหมวด ๓ เฉพาะที่เกี่ยวกับระบบการศึกษา ตามแผนภูมิท้าย พระบรมราชโองการฉบับนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๒๑ เป็นต้นไป และให้จัดให้บริบูรณ์ตามแผนนี้ไม่ช้ากว่าวันสิ้นปีการศึกษา ๒๕๒๕

ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐ เป็นปีที่ ๓๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายธานินทร์ กรัยวิเชียร

นายกรัฐมนตรี

หมวด ๑

ความมุ่งหมาย

ตามนัยแห่งแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต เพื่อมุ่งสร้างเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์แก่สังคมโดยเน้นการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคง และความผาสุกร่วมกันในสังคมไทยเป็นประการสำคัญ ความมุ่งหมายของการศึกษามีดังนี้

๑. ให้มีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเองและของผู้อื่น มีระเบียบวินัยมีความเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ศาสนา และหลักธรรม

๒. ให้มีความเข้าใจและกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามวิถีทางประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

๓. ให้มีความรับผิดชอบต่อชาติ ต่อท้องถิ่น ต่อครอบครัว และต่อตนเอง

๔. ให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน และการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติมีความรักชาติ ตระหนักในความมั่นคงปลอดภัยของชาติ และการมีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ

๕. ให้มีความยึดมั่นและผดุงความเสมอภาค ความสุจริต และความยุติธรรม

๖. ให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีสุขภาพ และอนามัย สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ

๗. ให้มีความขยันหมั่นเพียร มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และการจับจ่ายใช้สอยอย่างประหยัด ตลอดจนการร่วมมือกันประกอบกิจการและธุรกิจต่างๆ โดยชอบด้วยกฎหมาย

๘. ให้มีความสามารถในการติดต่อทำความเข้าใจและร่วมมือซึ่งกันและกัน รู้จักการแสวงหาความจริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหาและข้อขัดแย้ง ด้วยสติ ปัญญา และโดยสันติวิธี

๙. ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลปะ วัฒนธรรม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรของประเทศ

หมวด ๒

แผนนโยบายการศึกษาของรัฐ

๑๐. รัฐพึงส่งเสริมและบำรุงการศึกษา โดยถือว่าการศึกษามีความสำคัญใน
อันดับสูงยิ่งแห่งกิจการของรัฐ

การจัดระบบการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ

การจัดการศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ

๑๑. รัฐพึงจัดการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึงบริบูรณ์ สำหรับสถานศึกษา
ของรัฐและของท้องถิ่นจะต้องจัดให้เปล่า

๑๒. สถานศึกษาพึงให้ความเสมอภาคแก่บุคคลในการเข้ารับการศึกษา
ตามความสามารถของบุคคลนั้นๆ

การศึกษาที่มีใช้ภาคบังคับ รัฐพึงวางมาตรการที่เหมาะสมเพื่อให้
บุคคลมีโอกาสดำเนินการศึกษาโดยเท่าเทียมกัน ทั้งนี้ภายใต้ขอบเขตที่รัฐกำหนด
และตามสติปัญญาความสามารถ

ในการจัดการศึกษา รัฐพึงสนับสนุนให้การศึกษาของแต่ละสถานศึกษามี
คุณภาพทัดเทียมกัน ไม่ว่าสถานศึกษานั้นจะตั้งอยู่ ณ ที่ใด

๑๓. รัฐพึงจัดให้สาระและกระบวนการเรียนรู้ครบถ้วนและกลมกลืนกัน
ระหว่างความเจริญงอกงามทางคุณธรรม จริยธรรม และปัญญา กับความเจริญทาง
วัตถุ และระหว่างความเจริญงอกงามทางร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้เพื่อการดำรงชีวิต
ที่สมบูรณ์ตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

รัฐพึงจัดการศึกษาให้ประชาชนชาวไทยทุกคนสามารถใช้ภาษาไทย
ได้เป็นอย่างดีในการติดต่อทำความเข้าใจกัน

รัฐพึงจัดให้มีความประสานสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียน
กับการศึกษานอกโรงเรียน รวมทั้งให้มีภาคปฏิบัติที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ใน
แต่ละระดับและประเภทการศึกษา

๑๔. รัฐพึงเร่งจัดและสนับสนุนการศึกษานอกโรงเรียนในลักษณะต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลได้มีโอกาสได้รับการศึกษาตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่ไม่มีโอกาสศึกษาในระบบโรงเรียนเป็นอันดับแรก

๑๕. รัฐพึงจัดและสนับสนุนผู้ยากไร้ ผู้มีความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ หรือสังคมและผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ให้ได้รับการศึกษาโดยทั่วถึงกัน

๑๖. รัฐพึงเร่งจัดและสนับสนุนการอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยก่อนประถมศึกษา โดยรัฐจะสนับสนุนให้ท้องถิ่นและภาคเอกชนจัดให้มากที่สุด สำหรับการจัดการศึกษาระดับนี้ของรัฐจะจัดทำเพียงเพื่อเป็นตัวอย่างและเพื่อการค้นคว้าวิจัยเท่านั้น

๑๗. รัฐพึงจัดและส่งเสริมการมัธยมศึกษา เพื่อประกันความเสมอภาคในโอกาสที่จะเข้ารับการศึกษาระดับนี้ของพลเมือง โดยจัดให้สอดคล้องและสนองความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตลอดจนให้มีประสิทธิภาพในการทำงาน

๑๘. รัฐพึงจัดการให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษามีอิสระในการดำเนินการภายในและมีเสรีภาพทางวิชาการ โดยไม่ขัดต่อระเบียบ ข้อบังคับ แนวนโยบายของรัฐและกฎหมายเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการสนองความต้องการของประเทศ

๑๙. รัฐเป็นผู้จัดฝึกหัดครูทุกระดับ และพึงดำเนินการผลิตครู เพื่อให้สถานศึกษาต่างๆ มีครูผู้สามารถให้การศึกษาค้นคว้าได้ผลสมบูรณ์สมควรมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

รัฐพึงใช้มาตรการพิเศษคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าศึกษาดำเนินการฝึกหัดครู ทั้งนี้เพื่อให้ได้บุคคลที่มีสติปัญญา ความเหมาะสม และมีความสามารถที่จะเป็นครู

๒๐. รัฐพึงสนับสนุนการอาชีพศึกษาอย่างกว้างขวาง และให้สอดคล้องกับภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในรูปแบบที่จัดให้ผสมผสานเข้าไว้ในการศึกษาทุกระดับ และที่จัดเป็นเอกเทศตามความจำเป็น ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นความรู้ความสามารถด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมที่สนับสนุนการเกษตรเป็นสำคัญ

๒๑. รัฐพึงวางมาตรการและดำเนินการเพื่อให้บุคคลในท้องถิ่นได้มีโอกาสเข้าศึกษาตามความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่น ทั้งนี้โดยมีข้อผูกพันว่าจะต้องกลับไปดำเนินกิจการอันเป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่น

๒๒. รัฐพึงจัดให้มีเอกภาพในนโยบายการบริหารการศึกษา และยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา โดยพึงจัดระบบและกระบวนการบริหารการ

ศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ และระบบสังคมของ
ประเทศและท้องถิ่น ทั้งนี้พึงดำเนินการมอบอำนาจและกระจายอำนาจการบริหาร
การศึกษาตามขั้นตอนที่เหมาะสม

๒๓. รัฐพึงระดมเลือกสรรทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ ทั้งจากรัฐ ท้องถิ่น เอกชน
และผู้รับการศึกษา มาใช้ในการจัดการศึกษา หาวิธีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการ
ศึกษาโดยคำนึงถึงความเสมอภาคระหว่างท้องถิ่นและสถานศึกษาเพื่อให้เกิด
ประโยชน์สูงสุด

รัฐพึงให้ทุนเล่าเรียน และหามาตรการอื่นช่วยเหลือผู้ยากไร้ให้ได้รับ
การศึกษาตามควรแก่สภาพ

๒๔. รัฐพึงเปิดโอกาสให้เอกชนร่วมรับภาระจัดการศึกษาได้ภายในขอบเขต
ที่รัฐกำหนด แต่รัฐจะต้องดูแลให้สถานศึกษาของเอกชน ทุกระดับ ทุกประเภท ทั้ง
ที่จัดเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียนดำเนินงานให้สอดคล้องกับ
นโยบาย แผนงานและโครงการทางการศึกษาของชาติ ทั้งนี้ การศึกษาที่เอกชนจัด
นั้นจะต้องไม่แสวงหาผลกำไรเกินควร

๒๕. รัฐพึงส่งเสริมการทดลองและการวิจัยทางการศึกษา เพื่อจะได้นำผล
ไปใช้ในการปรับปรุงการศึกษาให้เหมาะสมอยู่เสมอ

๒๖. รัฐพึงสนับสนุนให้มีการผลิตตำรา บทเรียน และเอกสารทางวิชาการ
อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้โดยไม่ขัดต่อวัฒนธรรมไทย ระเบียบข้อบังคับ และกฎหมาย

๒๗. รัฐพึงดำเนินการในทุกวิถีทางเพื่อให้สถาบันครอบครัวมีบทบาท
หน้าที่และความรับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มี
คุณภาพและคุณสมบัติเหมาะสมกับวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของสังคมไทย

หมวด ๓

ระบบการศึกษา

๒๘. การศึกษาตามนัยแห่งแผนการศึกษานี้ เป็นสิ่งที่จะต้องจัดทำต่อ
เนื่องกันตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน
การกำหนดระบบการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ให้ใช้ตามแผนภูมิข้างท้ายนี้

๒๙. การศึกษาแบ่งเป็น ๔ ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ให้จัดเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้มีประโยชน์ครบถ้วนในทุกระดับ เพื่อให้ผู้สำเร็จการศึกษาแต่ละระดับสามารถดำรงชีพได้ด้วยความมั่นใจในความรู้ความสามารถของตน

การจัดการศึกษาในทุกๆระดับ จะต้องมุ่งให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา รักการทำงาน และสนใจที่จะมีส่วนร่วมในภารกิจของส่วนรวมตามวิถีทางของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีระเบียบวินัย มีวัฒนธรรม และศีลธรรม รู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ภายในขอบเขตแห่งกฎหมาย

๓๐. การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการศึกษามุ่งอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนการศึกษาภาคบังคับ เพื่อเตรียมเด็กให้มีความพร้อมทุกด้านดีพอที่จะเข้ารับการการศึกษาต่อไป

การจัดสถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษานั้น อาจจัดเป็นการศึกษาในระบบโรงเรียนหรือการศึกษานอกโรงเรียน โดยอาจจัดเป็นสถานรับเลี้ยงดูเด็กหรือศูนย์เด็กปฐมวัยและในบางกรณีอาจจัดเป็นชั้นเด็กเล็กหรือโรงเรียนอนุบาลก็ได้

๓๑. การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษามุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน และให้สามารถคงสภาพอ่านออกเขียนได้ คิดคำนวณได้ มีความสามารถประกอบอาชีพตามควรแก่วัยและความสามารถได้ และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

การจัดสถานศึกษาระดับประถมศึกษาพึงจัดเป็นตอนเดียวตลอด ใช้เวลาเรียนประมาณ ๖ ปี

๓๒. การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาลงระดับประถมศึกษา มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

การศึกษาระดับนี้แบ่งออกเป็น ๒ ตอน คือ มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียนตอนละประมาณ ๓ ปี ในตอนต้นพึงให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนกลุ่มวิชาการและวิชาชีพตามความถนัดและความสนใจอย่างกว้างขวาง ในตอนปลายพึงให้ผู้เรียนได้เน้นการเรียนกลุ่มวิชาที่ผู้เรียนจะยึดเป็นอาชีพต่อไป

๓๓. การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายมุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามทางสติปัญญาและความคิด เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ มุ่งสร้างสรรค์กำลังคนในระดับวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง เพื่อพัฒนาประเทศ และมุ่งพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้และเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอันมีคุณค่าแก่บุคคล สังคม และประเทศชาติ

การจัดสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา อาจจัดเป็นรูปวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหรือสถาบันเฉพาะอย่างก็ได้ และอาจจัดในรูปที่ใช้สื่อการเรียนในลักษณะต่างๆ โดยผู้เรียนไม่จำเป็นต้องมาเรียนในสถานศึกษาก็ได้

๓๔. การจัดการศึกษาแต่ละระดับอาจจัดในลักษณะและประเภทต่างๆ ตามความเหมาะสมกับความต้องการอันจำเป็นของสังคมไทย

การศึกษาลักษณะและประเภทต่างๆ ได้แก่ การฝึกหัดครู การอาชีวศึกษา การศึกษาวิชาชีพพิเศษ การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาสงเคราะห์ และการศึกษาพิเศษ เป็นต้น

๓๕. การฝึกหัดครู เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างครูให้สามารถปฏิบัติตน และทำหน้าที่เป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการเรียนและพัฒนาการโดยรอบด้านขึ้นในตัวผู้เรียน เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมในระดับที่วิญญาณจะพึงปฏิบัติได้ และมีลักษณะที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยและระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทั้งในแง่บุคลิกภาพทั่วไป ความสัมพันธ์ต่อศิษย์ และบทบาทต่อสังคม

การจัดการฝึกหัดครู เป็นการศึกษาในระดับอุดมศึกษา แต่ถ้ามีความจำเป็นสถาบันฝึกหัดครูอาจจัดหลักสูตรในระดับที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา เพื่อผลิตครูตามความต้องการของท้องถิ่นด้วยก็ได้

๓๖. การอาชีวศึกษา เป็นการศึกษาวิชาชีพที่มุ่งผลิตกำลังคนในระดับต่างๆ กันตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม

การศึกษาวิชาชีพในระดับประถมศึกษา มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการทำงานสามารถนำความรู้จากบทเรียนและการทำงานในโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

การศึกษาวิชาชีพในระดับมัธยมศึกษา มุ่งฝึกให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ มีความรู้ความชำนาญที่สามารถจะนำไปใช้ปฏิบัติและประกอบอาชีพได้จริงอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้รู้แนวทางที่จะศึกษาเพิ่มเติมตามความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคลอีกอย่างหนึ่ง การจัดสถานศึกษาอาจจัดรวมอยู่กับโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยทั่วไป หรือจัดเป็นเอกเทศโดยเน้นการฝึกทักษะในระดับกึ่งฝีมือและระดับฝีมือ

การศึกษาวิชาชีพในระดับอุดมศึกษา มุ่งฝึกวิชาชีพในระดับสูง เพื่อให้มีความสามารถและมีความชำนาญเฉพาะอย่าง สอดคล้องสัมพันธ์กับการพัฒนาตลาดแรงงาน การจัดสถานศึกษาอาจจัดเป็นสถาบันเฉพาะอย่าง จัดรวมอยู่ในวิทยาลัย หรือ จัดในมหาวิทยาลัยก็ได้ ตามความเหมาะสม

การศึกษาวิชาชีพพิเศษ เป็นการศึกษามุ่งเพื่ออบรมการอาชีพบางอย่างที่ต้องการการฝึกฝนพิเศษแต่เยาว์วัยและเป็นเวลานาน เช่น นาฏศิลป์ และดนตรี เป็นต้น การจัดการศึกษาอาจจัดตั้งเป็นสถาบันเฉพาะ หรือจัดเพิ่มวิชาชีพเข้าในหลักสูตรปกติ โดยให้มีระยะเวลาเรียนต่างๆ กัน ตามความจำเป็นแห่งมาตรฐานวิชาชีพพิเศษนั้นๆ

การศึกษาวิชาชีพในการศึกษานอกโรงเรียน มุ่งให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกอาชีพระยะสั้น เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพที่ต้องการได้ หรือเพื่อฝึกเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดในอาชีพที่กำลังประกอบการอยู่ หรือที่จะประกอบการต่อไปให้สมบูรณ์ หรือเพื่อสามารถประกอบอาชีพนั้นๆ ได้ดีขึ้น

๓๗. การศึกษานอกโรงเรียน เป็นการศึกษาก่อนนอกระบบไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ไม่ว่าการศึกษานั้นจะจัดขึ้นเป็นกิจกรรมการศึกษาโดยเฉพาะ หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่น เพื่อมุ่งให้รู้จักแก้ปัญหา ฝึกอาชีพ หรือพัฒนาความรู้เฉพาะอย่าง ตามความต้องการและความสนใจของพลเมือง

๓๘. การศึกษาพิเศษ เป็นการศึกษาก่อนนอกระบบไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียน ไม่ว่าการศึกษานั้นจะจัดขึ้นเป็นกิจกรรมการศึกษาโดยเฉพาะ หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่น เพื่อมุ่งให้รู้จักแก้ปัญหา ฝึกอาชีพ หรือพัฒนาความรู้เฉพาะอย่าง ตามความต้องการและความสนใจของพลเมือง

๓๙. การศึกษาสงเคราะห์ เป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้แก่บุคคลที่รัฐจำเป็นต้องให้การสงเคราะห์เป็นพิเศษ ทั้งนี้ เพื่อมุ่งให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาแก่ผู้ยากไร้ หรือผู้ที่เสียเปรียบทางการศึกษาในลักษณะต่างๆ โดยอาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะ หรือจัดรวมในโรงเรียนธรรมดาที่ได้ตามความเหมาะสม

๔๐. การศึกษาภาคบังคับ ได้แก่ การศึกษาที่มีกฎหมายบังคับให้ทุกคนเรียนอยู่ในโรงเรียนจนกว่าจะพ้นเกณฑ์บังคับ

การกำหนดอายุเข้าเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ท้องถิ่นแต่ละแห่งจะกำหนดขึ้นให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของท้องถิ่นและความพร้อมของเด็กในแต่ละท้องถิ่น แต่ต้องไม่บังคับเข้าเรียนก่อนอายุครบ ๖ ปีบริบูรณ์ และไม่ช้ากว่าอายุครบ ๘ ปีบริบูรณ์

รัฐพึงเร่งจัดการศึกษาภาคบังคับตามแผนนี้ให้ทั่วถึงทุกท้องถิ่น

หมวด ๔

การบริหารการศึกษา

๔๑. ให้ส่วนราชการหรือหน่วยงานทั้งของรัฐ ของท้องถิ่น ของเอกชน และของต่างประเทศตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในประเทศไทย ซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบาย แผนงาน โครงการ ข้อบังคับและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และให้กระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่ตรวจตราและใช้มาตรการอันสมควรให้ส่วนราชการและหน่วยงานดังกล่าวปฏิบัติตามนัยแห่งข้อกำหนดนี้

ส่วนการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ให้สถานศึกษามีเสรีภาพในการดำเนินงานด้านวิชาการ โดยไม่ขัดต่อนโยบาย แผนงาน และโครงการต่างๆ ของรัฐ ทั้งนี้ให้อยู่ในความควบคุมดูแลของรัฐตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด

การศึกษาเฉพาะกิจหรือเฉพาะบุคคลบางกลุ่ม ไม่ว่าจะป็นกรณีใดหรือโดยกฎหมายใดก็ตาม จะต้องจัดโดยประสานงานกับกระทรวงศึกษาธิการ หรือทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ เพื่อให้การจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ทุกสังกัดในประเทศไทยสอดคล้องสัมพันธ์กันตามนโยบาย แผนงาน และโครงการต่างๆ ของรัฐ

๔๒. สนับสนุนให้มีการสรรหาผู้ปกครองและตัวแทนประชาชนทั่วไป เข้าร่วมบริหารการศึกษาในท้องถิ่น โดยได้รับการแต่งตั้งเป็นกรรมการในองค์คณะบุคคล เพื่อดูแลควบคุมนโยบายการบริหารการศึกษาในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติ และความต้องการอันจำเป็นของท้องถิ่น

๔๓. ให้จัดระบบบริหารงานบุคคลฝ่ายการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบบริหารงานบุคคลของทางราชการ และสนับสนุนความก้าวหน้าในอาชีพแก่บุคลากรทางการศึกษาของรัฐและของท้องถิ่น และให้มีสถาบันวิชาชีพทางการศึกษา เพื่อควบคุมส่งเสริมมาตรฐานและจริยธรรมของผู้ประกอบอาชีพ อีกทั้งทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิตามกฎหมายของบุคลากรทางการศึกษา ทั้งของรัฐ ของท้องถิ่น และของเอกชน ทั้งนี้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

๔๔. ส่งเสริมสถานศึกษาเอกชนให้มีความคล่องตัวในการบริหารและการพัฒนาทางวิชาการภายในขอบเขตแห่งกฎหมาย

หมวด ๕

มาตรฐานการศึกษาและการส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ

๔๕. ให้จัดวางหลักการและมาตรการปรับปรุง ส่งเสริมมาตรฐานการศึกษาในสถานศึกษาของรัฐ ของท้องถิ่น และของเอกชน ให้มีคุณภาพไม่ต่ำกว่าระดับที่กำหนด

การจัดการพัฒนาเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนงานการวัดและประเมินผลการศึกษา ต้องส่งเสริมให้ท้องถิ่นร่วมรับผิดชอบตามหลักการ และแนวทางที่รัฐกำหนด โดยให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการอันจำเป็นของท้องถิ่น ของประเทศชาติ และความก้าวหน้าทางวิชาการ แต่รัฐอาจวัดและประเมินผลการศึกษาเองโดยตรงในแต่ละระดับ แต่ละประเภทก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อรักษาคุณภาพของการศึกษาและตามความจำเป็นแห่งสภาวะการณ์

๔๖. ให้จัดสรรวัสดุ อุปกรณ์ทางการศึกษา ตลอดจนจัดหาวิธีการและเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ในการศึกษาอย่างเหมาะสมแก่สภาพท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมกันในคุณภาพของการศึกษาทั้งที่จัดในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน

๔๗. ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันอุดมศึกษาทำการวิจัย และเรียบเรียงตำราเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ และการพัฒนาด้านต่างๆ

๔๘. ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐ ของท้องถิ่น และของเอกชนได้ร่วมมือกันส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา

๔๙. ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดบริการทางวิชาการอันพอเหมาะแก่ขีดความสามารถของสถาบันนั้นๆ ให้แก่สังคม นอกเหนือไปจากการให้การศึกษาแก่ผู้ที่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาในสถาบันนั้นๆ ตามปกติ

หมวด ๖

ศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรม พหุนามีย สภาพแวดล้อม และกิจกรรมเยาวชน

๕๐. รัฐพึงจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างและก่อให้เกิดความสำนึกในคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรม ศาสนา ตลอดจนขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงาม รวมทั้งสถานที่และวัตถุอันมีค่าทางประวัติศาสตร์

๕๑. รัฐพึงจัดการพลศึกษาในทุกระดับการศึกษา และพึงจัดให้แก่ประชาชนทั่วไปด้วย เพื่อเสริมสร้างและก่อให้เกิดความสำนึกในคุณค่าของการกีฬา สุขภาพ อนามัย และกิจกรรมการพักผ่อน

๕๒. รัฐพึงจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างและก่อให้เกิดความสำนึกในคุณค่าและการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อม ตลอดจนเข้าใจในเรื่องประชากรศึกษา

๕๓. รัฐพึงสนับสนุนกิจกรรมเยาวชนและจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนมีบุคลิกภาพที่ดี มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย มีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมไทย ยึดมั่นร่วมมือกันธำรงรักษาและปกป้องสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

หมวด ๗

การระดมสรรพกำลังเพื่อการศึกษา

๕๔. รัฐพึงวางมาตรการในการระดมสรรพกำลังจากแหล่งต่างๆ เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ร่วมรับภาระทางการศึกษา

๕๕. รัฐพึงเพิ่มงบประมาณทางการศึกษา สำหรับการศึกษาระดับ และ เน้นความสำคัญของการศึกษาระดับ และ การศึกษานอกโรงเรียนเป็นพิเศษ ทั้งนี้โดยอาศัยหลักของความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา

๕๖. รัฐพึงสนับสนุนในทุกวิถีทางที่จะให้ท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาได้ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้เงินอุดหนุนและสนับสนุนให้ท้องถิ่นมีรายได้เพื่อการ ศึกษาของตนเองเพิ่มขึ้น

๕๗. รัฐพึงดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้ใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิด ประโยชน์สูงสุด และมุ่งลดความสูญเปล่าทางการศึกษา

๕๘. รัฐพึงสนับสนุนรัฐวิสาหกิจ และผู้ประกอบการธุรกิจต่างๆ จัดการ ศึกษาอบรมบุคคลในธุรกิจของตน และให้กิจการดังกล่าวร่วมมือกับรัฐในการ จัดการศึกษาอบรม

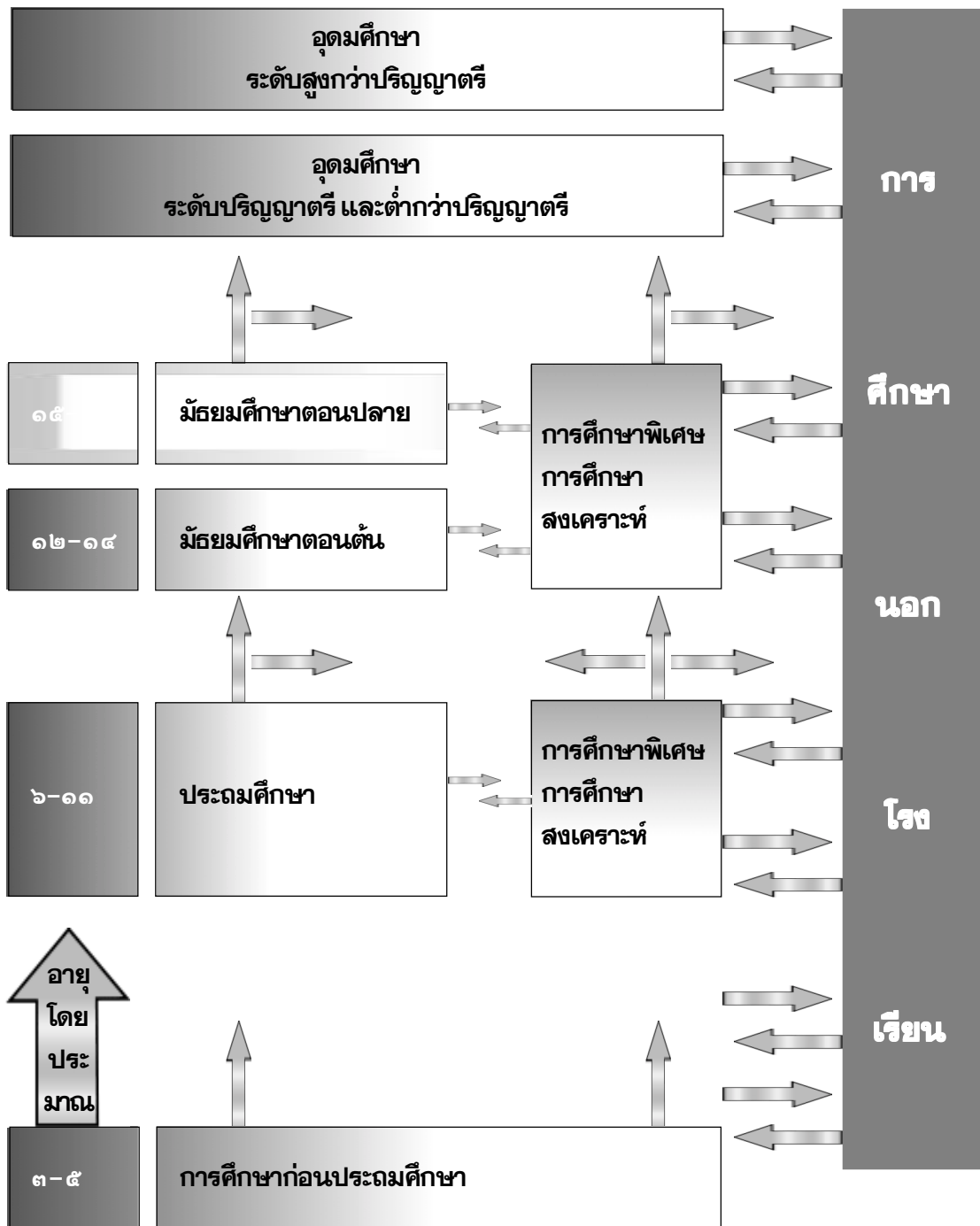
๕๙. รัฐพึงจัดให้มีเตรียม และ สงวนที่ดินเพื่อใช้ในการจัดตั้งสถานศึกษา สำหรับแหล่งชุมชน และ แหล่งที่กำลังจะพัฒนาเป็นที่ยู่อาศัยของประชาชน

๖๐. รัฐพึงเปิดโอกาสให้เอกชนที่มีความสามารถ และมีคุณสมบัติเหมาะสม ซึ่งมีเจตจำนงที่จะจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมจัดการศึกษาได้ โดยให้อยู่ ภายใต้การควบคุมของรัฐ

๖๑. รัฐพึงให้ผู้รับการศึกษาที่มีใช้ภาคบังคับร่วมออกค่าใช้จ่ายในการ จัดการศึกษาตามสมควร โดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และ สภาพการ ลงทุนทางการศึกษาของประเทศเป็นหลัก

รัฐพึงจัดทุน บัณฑิต หรือวิธีการอื่นช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้มีความผิดปกติ ทางร่างกาย จิตใจ หรือสังคม และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ให้ได้รับการศึกษา ตามควรแก่ความสามารถ และสติปัญญา

แผนภูมิระบบการศึกษา

แผนการศึกษาแห่งชาติ
พุทธศักราช ๒๕๓๕

ประกาศ

ให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๓๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติพิจารณาเห็นว่า มีความจำเป็นต้องปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๒๐ เพื่อให้ระบบการศึกษาสามารถสนองตอบความต้องการและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของสังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาพลเมืองของประเทศให้มีคุณภาพและปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และสามารถสร้างสรรค์สังคมไทยให้เจริญก้าวหน้าและสร้างความสมดุลในการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้น คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติจึงเสนอแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๓๕ เพื่อให้เป็นแนวทางหลักสำหรับการจัดการศึกษาของรัฐ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว

จึงมีพระบรมราชโองการให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๓๕ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๕ เป็นปีที่ ๔๗
ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้สนองพระบรมราชโองการ
นายอานันท์ ปันยารชุน
นายกรัฐมนตรี

ความนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและเห็นได้ชัด เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการและระบบการสื่อสาร รวมทั้งการที่ประเทศไทยมีการติดต่อสัมพันธ์กับประชาคมโลกอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ทำให้บุคคลและสังคมปรับตัวตามไม่ทัน และก่อให้เกิดความไม่สมดุลของการพัฒนาในหลายลักษณะ ทั้งในด้านความไม่สมดุลระหว่างการพัฒนาทางวัตถุกับการพัฒนาทางจิตใจ ระหว่างการใช้กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งส่งผลให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ระหว่างการให้ความสำคัญแก่วิทยาการสมัยใหม่และวัฒนธรรมภายนอกชุมชนกับภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งระหว่างการพัฒนาอาศัยกันกับการพึ่งตนเองทั้งในระดับบุคคล ชุมชนท้องถิ่น ภูมิภาค และระดับประเทศ

รัฐมีหลักความเชื่อพื้นฐานว่า การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และมีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะมาถึง และเชื่อว่าการศึกษาที่เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมของประเทศจะสามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมไทย ทั้งยังสร้างความสมดุลและความกลมกลืนของการพัฒนาระหว่างด้านต่างๆ ได้ รัฐตระหนักว่าการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถสนองความต้องการในการพัฒนาบุคคล ชุมชนท้องถิ่น และประเทศ ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนั้นได้ดีเท่าที่ควร รัฐจึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาทั้งในแง่ของหลักการ ความมุ่งหมายแนวนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อให้การศึกษาเป็นกระบวนการที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไทยให้เป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ เหมาะแก่กาลเวลาและบริบทของสังคมไทย

หมวดที่ ๑

หลักการและความมุ่งหมาย

หลักการ

การจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ มีหลักการที่สำคัญ ๔ ประการ ดังนี้

๑. การสร้างความเจริญงอกงามทางปัญญา ความคิด จิตใจ และคุณธรรม ของบุคคลเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเป้าหมายสำคัญ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล ระหว่างความเจริญทางจิตใจกับความเจริญทางวัตถุและความเติบโตทางเศรษฐกิจ

๒. ในฐานะที่มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและจะต้องดำรงอยู่ร่วมกัน กับธรรมชาติอย่างกลมกลืนและเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มนุษย์จะต้องตระหนักถึงการ ใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

๓. การก้าวทันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ และการรับ วัฒนธรรมจากต่างประเทศหรือจากภายนอกชุมชน จะต้องประสานควบคู่ไปกับ ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญา ภาษา และวัฒนธรรมดั้งเดิมของ ท้องถิ่นและของสังคมไทย เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาความรู้ใหม่ๆ ที่สอดคล้อง กับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

๔. ความสมดุลระหว่างการพึ่งพาอาศัยกันกับการพึ่งตนเอง เป็นหลักการ พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการประสานความร่วมมือร่วมใจกันทั้งในระดับบุคคล ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน อันจะช่วยส่งเสริมบทบาทของ ประเทศไทยให้โดดเด่นขึ้นในประชาคมโลก

ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน สามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีสันติสุข และสามารถเกื้อหนุนการพัฒนา

ประเทศได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านของประเทศ โดยนัยดังกล่าว ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาจึงเน้นการพัฒนาบุคคลใน ๔ ด้านอย่างสมดุลและกลมกลืนกัน คือ

๑. ด้านปัญญา บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงเป็นผู้มีปัญญา คือ รู้จักเหตุและผล รู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี คุณและโทษ สิ่งที่ควรกระทำและไม่ควรกระทำบนพื้นฐานของความจริง รู้จักแก้ไขปัญหาได้อย่างฉลาด และรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและหลากหลาย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และใฝ่เรียนรู้ใฝ่รู้เพื่อความก้าวหน้าทางความรู้และวิทยาการต่างๆ รู้คุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของสังคมไทย และรู้จักเลือกรับวิทยาการและวัฒนธรรมจากภายนอก

๒. ด้านจิตใจ บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงรู้จักฝึกฝนจิตใจของตนให้มีความเจริญงอกงามทางคุณธรรม ได้แก่ มีความละเอียดต่อการกระทำผิด รู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติตามกรอบความถูกต้องที่ดีงาม มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ รู้จักพอ มีสมาธิและมีความอดทนหนักแน่นอันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ การงาน และการดำรงชีพ

๓. ด้านร่างกาย บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงมีร่างกายที่เจริญเติบโต เหมาะสมกับวัย รู้จักดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของร่างกายทั้งของตนเองและสมาชิกในครอบครัว และสามารถพัฒนาสมรรถภาพของร่างกายให้เหมาะสมกับการงานและอาชีพ

๔. ด้านสังคม บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงมีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในการทำงานและการอยู่ร่วมกันในครอบครัว องค์กร และสังคม รู้จักการช่วยเหลือเกื้อกูลประโยชน์แก่กันและกันโดยไม่เห็นแก่ตัว มีความสามารถและทักษะในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการติดต่อสื่อสารกับนานาประเทศได้ สามารถดำรงรักษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย ตระหนักและปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบที่พึงมีต่อผู้อื่น ต่อสังคม และต่อมวลมนุษยชาติ มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและสร้างสรรค์สังคมให้มีสันติสุข รู้จักและเคารพในสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่นตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี ตลอดจนร่วมส่งเสริมบทบาทของประเทศในประชาคมโลกในทางที่เหมาะสม

หมวดที่ ๒

ระบบการศึกษา

ระบบการศึกษาตามนัยแห่งแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ เป็นระบบที่ทำให้บุคคลได้ศึกษาและเรียนอย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองทั้งในด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม อย่างสมดุล และสามารถสร้างเสริมความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๑. ระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ จะเปิดโอกาสให้บุคคลเรียนเพื่อพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสมกับวัย กล่าวคือ การศึกษาในช่วง**ปฐมวัย** เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการอบรมดูแล และพัฒนาความพร้อมของเด็กเพื่อการเรียนรู้ในขั้นต่อไป การศึกษาใน**วัยเด็กและเยาวชน** เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรม มีความรู้ และสามารถประกอบกิจการงานและอาชีพตามควรแก่วัย การศึกษาสำหรับ**ผู้ใหญ่** เป็นการศึกษาที่มุ่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม ควบคู่กับการพัฒนาความรู้ความสามารถในการประกอบกิจการงานและอาชีพ การมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนและประเทศ การมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ และข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม การศึกษาสำหรับ**ผู้สูงอายุ** เป็นการศึกษาที่ช่วยให้รู้จักปรับตัวเข้ากับสภาพและการเปลี่ยนแปลงของวัย สามารถเข้าร่วมในกิจกรรมของครอบครัวและสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีคุณค่าทั้งแก่ตนเองและสังคม

๒. ระบบการศึกษาจะเปิดโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยอาศัยรูปแบบต่างๆ ทั้งการศึกษาที่จัดตามแนวระบบโรงเรียนและการศึกษาที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิต

การศึกษาตามแนวระบบโรงเรียน เป็นการจัดโดยสถานศึกษา อาศัยระบบชั้นเรียนเป็นหลัก มีหลักสูตรกำหนดไว้ตามระดับและประเภทการศึกษาเพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การศึกษาที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิต เป็นการศึกษาด้วยตนเองจากแหล่งความรู้และสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของบุคคล ทั้งที่มีอยู่เอง และที่มนุษย์ตั้งใจสร้างขึ้นเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้หรือเป็นบริการของการเรียนรู้

๓. การศึกษาตามแนวระบบโรงเรียน แบ่งระดับการศึกษาเป็น ๔ ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา

๓.๑ การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา เป็นการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาความพร้อมของเด็ก ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม เพื่อรับการศึกษาในระดับต่อไป

การจัดการศึกษาระดับนี้อาจจัดในรูปของชั้นเด็กเล็ก อนุบาลศึกษา หรือในรูปของศูนย์พัฒนาเด็กประเภทต่างๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของแต่ละพื้นที่ และกลุ่มเป้าหมาย

๓.๒ การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ และความสามารถขั้นพื้นฐาน และให้สามารถคงการอ่านออก เขียนและคำนวณได้

๓.๓ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น ๒ ตอนคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

๓.๓.๑ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนความสามารถในการประกอบกิจการงานและอาชีพตามควรแก่วัย

๓.๓.๒ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาหรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบกิจการงานและอาชีพที่ตนถนัด ทั้งอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการประกอบกิจการงานและอาชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข

๓.๔ การศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาหลังระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี การศึกษาระดับปริญญาตรี และการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี

๓.๔.๑ การศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพในระดับกลาง รวมทั้งมีความสามารถในการริเริ่มประกอบการ

๓.๔.๒ การศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในสาขาวิชาต่างๆ ในระดับสูง โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ การริเริ่มการพัฒนาทั้งทางวิชาการและวิชาชีพ การสร้างสรรค์และเผยแพร่ความรู้ การริเริ่มการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการส่งเสริมบทบาทของประเทศในประชาคมโลก

๓.๔.๓ การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะในสาขาวิชาการเฉพาะทางให้มีความชำนาญมากยิ่งขึ้น มุ่งสร้างสรรค์ความก้าวหน้าและความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้า วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ การประยุกต์ใช้วิทยาการสากลและภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของสังคมไทย

๔. การจัดการศึกษาตามแนวระบบโรงเรียน อาจจัดเป็นการศึกษาประเภทต่างๆ ได้ตามความเหมาะสมและตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ชุมชน และประเทศ เช่น การฝึกหัดครู การศึกษาวิชาชีพ การศึกษาวิชาชีพพิเศษ การศึกษาวิชาชีพเฉพาะกิจหรือเฉพาะบุคคลบางกลุ่ม การศึกษาพิเศษ และการศึกษาของภิกษุสามเณร นักบวช และบุคลากรทางศาสนา เป็นต้น

การจัดการศึกษาประเภทต่างๆ เหล่านี้ไม่เพียงแต่จัดตามความเหมาะสมหรือเพื่อสนองความต้องการเฉพาะของกลุ่มเป้าหมาย แต่ยังคงคำนึงถึงการให้บุคคลได้พัฒนาทั้งในด้านคุณธรรม ความรู้ความสามารถและทักษะอย่างสมดุลควบคู่กันไปด้วย

๔.๑ การฝึกหัดครู เป็นการศึกษาที่มุ่งฝึกหัดและพัฒนาผู้ที่จะประกอบอาชีพครูและครูประจำการให้มีคุณธรรม ความรู้ความสามารถและทักษะในการสอนและการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ มีจิตสำนึกของความเป็นครู มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ และเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านความประพฤติ การดำรงชีวิต ตลอดจนจรรยาบรรณภาษาและวัฒนธรรมของชาติ มีความใฝ่รู้ มุ่งพัฒนาตนเองและการสอนอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชน การฟื้นฟูอนุรักษ์ และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของท้องถิ่นและประเทศ

๔.๒ การศึกษาวิชาชีพ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งในการประกอบอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งสามารถดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสม

การจัดการศึกษาวิชาชีพ อาจจัดในรูปแบบต่างๆ ทั้งประเภทในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน การจัดการศึกษาวิชาชีพในระบบโรงเรียน เป็นการพัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพที่สอดคล้องกับแต่ละระดับของการศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา ส่วนการจัดการศึกษาวิชาชีพนอกโรงเรียน เป็นการอบรมวิชาชีพเฉพาะด้านในระยะสั้นสำหรับผู้ที่ต้องการพัฒนาความรู้และทักษะเพิ่มเติม

๔.๓ การศึกษาวิชาชีพพิเศษ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดหรือพัฒนาทักษะวิชาชีพบางด้านที่ต้องการให้มีความชำนาญเป็นพิเศษตั้งแต่เยาว์วัย และต้องฝึกฝนเป็นระยะเวลาอันยาวนาน มีนาฏศิลป์ ดนตรี กีฬา เป็นต้น การจัดการศึกษาอาจจัดตั้งเป็นสถานศึกษาเฉพาะหรือจัดในหลักสูตรปกติ

๔.๔ การศึกษาวิชาชีพเฉพาะกิจหรือเฉพาะบุคคลบางกลุ่ม เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะวิชาชีพตามความต้องการของหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ หรือเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งจัดให้เหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะหรือความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งไม่อาจดำเนินการได้โดยสถาบันการศึกษาปกติ ในการจัดการศึกษาต้องจัดให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของรัฐด้วย

๔.๕ การศึกษาพิเศษ เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ ได้เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพร่างกาย จิตใจและความสามารถ และเป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษหรือมีปัญญาเลิศได้พัฒนาความถนัดและอัจฉริยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ การจัดการศึกษาพิเศษนี้อาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะ หรือจัดในสถานศึกษาปกติตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา

๔.๖ การศึกษาของภิกษุ สามเณร นักบวช และบุคลากรทางศาสนา เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างเสริมให้ภิกษุ สามเณร นักบวช และบุคลากรทางศาสนามีความเป็นผู้นำด้านปัญญา จิตใจ และศีลธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีและมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมและพฤติกรรมที่เหมาะสมแก่คนในสังคม ตลอดจนเป็นผู้นำหรือมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟู และเสริมสร้างวัฒนธรรมของท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม

หมวดที่ ๓

แนวนโยบายการศึกษา

เพื่อให้การศึกษาของประเทศบรรลุตามหลักการและความมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น รัฐจึงกำหนดนโยบายการศึกษาไว้ดังนี้

๑. จัดระบบเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง และต่อเนื่องตลอดชีวิต

๒. จัดการศึกษาและส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการของเด็ก ตามสภาวะความต้องการพื้นฐานตามวัยตั้งแต่ปฐมวัยและการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์

๓. ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับบริการเพื่อเตรียมความพร้อมอย่างน้อย ๑ ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา

๔. จัดการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึง มีคุณภาพ และสะดวกแก่ผู้เรียน สถานศึกษาของรัฐและของท้องถิ่นจะต้องจัดการศึกษาภาคบังคับเป็นบริการแบบไม่เปล่า การจัดการศึกษาในระดับใดให้เป็นการศึกษาภาคบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายการศึกษาที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ

๕. ให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชน รัฐพึงเร่งรัดและขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชนอย่างทั่วถึง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น

๖. ปฏิรูปการฝึกหัดครูและการพัฒนาครูประจำการ โดยมุ่งให้เป็นการพัฒนาวิชาชีพเฉพาะ เพื่อสร้างจิตสำนึกของความเป็นครู พัฒนาความรู้ความสามารถทั้งทางวิชาชีพครูและวิชาการให้ได้มาตรฐาน และยกฐานะของวิชาชีพครูให้สูงขึ้น

๗. ส่งเสริมให้การอุดมศึกษามีความเป็นเลิศในการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยี และให้มีการประสานวิทยาการสากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้การอุดมศึกษามีบทบาทนำการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปในทิศทางที่พึงประสงค์

๘. ปรับปรุงเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับและทุกประเภท การศึกษาให้สนองต่อหลักการ และสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่ตั้งไว้

๙. ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกระดับรวมทั้งประชาชนโดยทั่วไป มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมเพื่อการสื่อสาร เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาความคิดและองค์ความรู้ และเพื่อดำรงรักษาวัฒนธรรมของชาติ

๑๐. ส่งเสริมให้มีการเรียนภาษาต่างประเทศที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศอย่างกว้างขวาง เพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า การติดต่อสื่อสารในด้านวิทยาการการค้า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

๑๑. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษา และองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเนื้อหาสาระกระบวนการเรียนการสอน และต่อการส่งเสริมการเรียนรู้

๑๒. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ เพื่อขยายบริการการศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนและกระจายความรู้ข้อมูลข่าวสารไปสู่ประชาชน และชุมชนได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

๑๓. ส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของครอบครัว ชุมชน สถาบันสังคมอื่นๆ และสื่อมวลชนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการของการศึกษา การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑๔. สนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบและวิธีการที่เอื้อให้ผู้มีปัญญาเลิศ หรือมีความสามารถพิเศษได้พัฒนาอัจฉริยภาพของตน

๑๕. สนับสนุนการขยายบริการการศึกษาให้แก่ผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจ และสังคม และผู้ที่มีความบกพร่องทางกาย สติปัญญา จิตใจ และอารมณ์ ให้กว้างขวางและทั่วถึงโดยเร็ว

๑๖. ส่งเสริมการศึกษาของมิชชันนารี สามเณร นักบวช และบุคลากรทางศาสนา เพื่อให้สามารถเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นผู้นำในการปลูกฝังคุณธรรม ศีลธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมให้แก่บุคคลและสังคม

๑๗. ปรับปรุงระบบบริหารการศึกษาให้มีเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งให้กระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น และสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการภายในของสถานศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้บุคคลและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการจัดการศึกษาของชุมชน

๑๘. ส่งเสริมให้เอกชนจัดการศึกษาทุกระดับเพิ่มขึ้น ให้มีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการ สามารถพึ่งตนเองได้ โดยรัฐให้การสนับสนุนด้านวิชาการ ทรัพยากร การอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน และการรับรองมาตรฐาน

๑๙. ระดม จัดสรร และใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

หมวดที่ ๔

แนวทางการจัดการศึกษา

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามนโยบายดังกล่าวข้างต้น ให้ดำเนินการตามแนวทางดังต่อไปนี้

การจัดเครือข่ายการเรียนรู้และบริการการศึกษาเพื่อป้องกัน

๑. ขยายบริการการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยให้กว้างขวาง โดยเฉพาะในชนบทห่างไกลและชุมชนแออัดในทุกจังหวัด โดยให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนของรัฐและท้องถิ่น จัดบริการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กอย่างน้อย ๑ ปี ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา

๒. ขยายบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ข้อจำกัดและความสามารถพิเศษของผู้เรียน เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบทห่างไกล ในเขตชุมชนแออัดในเมือง เขตภูเขาและชายแดน รวมทั้งเด็กที่ต้องย้ายถิ่นตามพ่อแม่ผู้ปกครองไปประกอบอาชีพ สามารถได้รับการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาอย่างทั่วถึง

๓. ปรับปรุงและพัฒนาารูปแบบการรับเข้าศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา เพื่อกระจายโอกาสในการเข้ารับการศึกษาให้เป็นธรรม

๔. ส่งเสริมให้ชุมชนจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการศึกษา การแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสาร และการรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิทยาการอื่นๆ ให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของตน เพื่อให้พัฒนาชุมชนได้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการนั้น และหาวิธีการต่างๆ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาต่างๆ ระหว่างชุมชน

๕. พัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานของแหล่งความรู้ต่างๆ ที่ส่งเสริมการถ่ายทอดและกระจายความรู้ข้อมูลข่าวสารสู่ประชาชนและชุมชนอย่างกว้างขวาง

๖. ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานการศึกษา หน่วยงานอื่นๆ ของรัฐ และองค์กรเอกชน ประสานความร่วมมือและทรัพยากรระหว่างกันอย่างเป็นระบบในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและพัฒนาแหล่งความรู้ของชุมชนด้วยรูปแบบและวิธีการต่างๆ

๗. ใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร สารสนเทศ และสื่อมวลชนทุกประเภทในการให้บริการความรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ แก่ประชาชนและชุมชนอย่างกว้างขวาง และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมมือในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สื่อมวลชน หรือร่วมผลิตสื่อที่เหมาะสมสำหรับการเผยแพร่

เนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอน

๘. จัดหลักสูตรแต่ละระดับและประเภทการศึกษาให้มີเนื้อหาสาระ ทั้งส่วนที่เป็นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาบุคคลและสังคม และส่วนที่เสริมสร้างศักยภาพตามความแตกต่างของบุคคล

๙. นำความรู้ที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยในศาสตร์สาขาต่างๆ รวมทั้งจากแหล่งวิทยาการอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัด ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สื่อมวลชน เป็นต้น มาพิจารณาประกอบการจัดเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับ ประเภท และรูปแบบการศึกษา

๑๐. จัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรทุกระดับการศึกษาโดยให้ความสำคัญแก่ภาษาไทย และให้มีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาไทย

๑๑. พัฒนาเนื้อหาสาระด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าของโลก เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ สามารถประดิษฐ์ คิดค้นและนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทั้งในระดับพื้นฐานและเทคโนโลยีที่คิดค้นขึ้นใหม่มาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

๑๒. จัดเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอน โดยเน้นการฝึกปฏิบัติ หรือการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม มีเจตคติและพฤติกรรมที่เหมาะสมทั้งทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๑๓. จัดกระบวนการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเข้าใจและรู้จักคิดแบบวิทยาศาสตร์ และที่เอื้อให้ผู้เรียนใฝ่หาความรู้ รู้จักคิดริเริ่ม รวมทั้งมีความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์

๑๔. จัดการฝึกอบรมวิชาชีพ โดยเน้นการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จะประกอบวิชาชีพ และเป็นกำลังทางเศรษฐกิจที่มีคุณภาพของประเทศ

๑๕. ให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการจัดเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียน การสอนให้สัมพันธ์ สอดคล้อง และเกื้อกูลกับวิถีชีวิตของชุมชน โดยส่งเสริมให้องค์กรต่างๆ และประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนา

๑๖. ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และใช้ครูที่มีความสามารถในการฝึกทักษะทางภาษา

๑๗. ส่งเสริมการเรียนการสอนทั้งในรูปแบบการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพความพร้อมของผู้เรียน

๑๘. ส่งเสริมการให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูเด็ก และการเสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างวัย

๑๙. ส่งเสริมให้ครอบครัว สถานศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันในชุมชนและสื่อมวลชน ร่วมมือกันในการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่เหมาะสมและการชี้แนะแนวทางที่ดีแก่เด็กและเยาวชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

๒๐. ส่งเสริมให้มีการผลิตและใช้ประโยชน์จากสิ่งพิมพ์และสื่อการเรียนรูปแบบ ต่างๆ ที่ได้มาตรฐานอย่างกว้างขวาง

๒๑. พัฒนาระบบการให้คำปรึกษาและการแนะนำให้ครอบคลุม ทั้งด้านวิชาการ แนวทางการประกอบอาชีพ และการปรับตัวทางอารมณ์และสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความถนัดหรือความสนใจและเรียนได้อย่างเป็นสุข

๒๒. พัฒนาระบบการนิเทศ การติดตาม และการประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกระดับและประเภท พร้อมทั้งเร่งรัดให้มีการนำผลการประเมินมาใช้พัฒนากระบวนการเรียนการสอน

๒๓. ส่งเสริมให้มีการเทียบโอนผลการเรียนสำหรับผู้เรียนที่ประสงค์จะเปลี่ยนแนวการศึกษาหรือสถานศึกษา รวมทั้งจัดให้มีการเทียบประสบการณ์เป็นหน่วยการเรียนสำหรับผู้ที่มีประสบการณ์กลับมาศึกษาต่อ ทั้งนี้ให้สถานศึกษาที่จะรับเข้าเรียนพิจารณาเทียบโอนได้ตามเกณฑ์หรือตามความเหมาะสม

๒๔. ดำเนินการเกี่ยวกับการรับรองมาตรฐานวิชาชีพสำหรับผู้ที่มีประสงค์จะเทียบ ระดับความรู้และทักษะ พร้อมทั้งเร่งรัดให้มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพด้านต่างๆ อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

ครูและบุคลากรทางการศึกษา

๒๕. พัฒนาระบบการคัดเลือกผู้เข้าศึกษาวิชาชีพครู เพื่อให้ได้ผู้ที่มีความสนใจ ความถนัดและความตั้งใจจริงในการเป็นครูมาเรียนและประกอบอาชีพครู พร้อมทั้งสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพอื่นมาประกอบอาชีพครู โดยให้ได้รับการฝึกอบรมวิชาครูเพิ่มเติมก่อนประจำการ

๒๖. พัฒนาระบบการฝึกหัดครู การอบรมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเน้นให้มีการฝึกปฏิบัติและการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรม ความสามารถในการสอนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ การแสวงหาความรู้และการเรียนรู้ด้วยตนเอง การริเริ่มสร้างสรรค์ การสร้างการประยุกต์และใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาของชุมชน การฟื้นฟู อนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของประเทศ

๒๗. ส่งเสริมให้ครูมีบทบาทเป็นผู้นำทางความคิด และเป็นผู้ประสานความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน ตลอดจนประสานแหล่งความรู้วิทยากรสากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนและกระจายความรู้อย่างกว้างขวาง

๒๘. จัดอัตรากำลังของหน่วยงานทางการศึกษาต่างๆ ให้เหมาะสมกับปริมาณงาน เพื่อให้การใช้ครูและบุคลากรทางการศึกษาของแต่ละหน่วยงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒๙. พัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลของครูให้เหมาะสมกับวิชาชีพ พร้อมทั้งให้มีการกำหนดระเบียบ และวิธีการเพื่อยกฐานะอาชีพครู

๓๐. จัดให้มีการกำกับดูแลคุณภาพ มาตรฐาน และการปฏิบัติวิชาชีพตามจรรยาวิชาชีพครู โดยการพัฒนาองค์กรวิชาชีพให้เข้มแข็ง และให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูที่มีกฎหมายรับรอง

การบริหารและการจัดการ

๓๑. ให้หน่วยงานบริหารส่วนกลางทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย การวางแผนการศึกษาระดับชาติ การส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา การรับรองวิทยฐานะ การคุ้มครองผู้รับบริการการศึกษาและการให้ข้อเสนอแนะทางการศึกษาแก่สาธารณะ

ให้มีการมอบอำนาจจากส่วนกลางไปยังจังหวัดและสถานศึกษาในเรื่องของการบริหาร การวางแผนและการจัดการศึกษาระดับจังหวัด รวมถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การเงินและงบประมาณ

๓๒. ให้มีคณะกรรมการการศึกษาระดับจังหวัด ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนจากองค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรท้องถิ่น เพื่อวางแผนและจัดการศึกษาของจังหวัด โดยคำนึงถึงเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งความต้องการของท้องถิ่น

๓๓. พัฒนาระบบการวางแผน การติดตามและประเมินผล เพื่อปรับและประสานการบริหารและการจัดการศึกษาระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแนวนโยบายการศึกษาของแผนการศึกษาแห่งชาติ ในการประเมินผล ควรชี้ให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานโครงการต่างๆ รวมทั้งนำผลการประเมินดังกล่าวมาใช้ให้เกิดผลในการปรับปรุงการจัดการศึกษา

๓๔. ส่งเสริมให้มีการรับรองมาตรฐานความรู้ของบุคคลเพื่อการศึกษา อบรมหรือการทำงาน โดยไม่ใช้ระบบชั้นเรียนเป็นเงื่อนไข

๓๕. ดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ให้เอื้อต่อการประสานการใช้ทรัพยากรและการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในระดับชาติ ภูมิภาค ท้องถิ่น และชุมชน ตลอดจนการมอบอำนาจจากส่วนกลางไปยังจังหวัด ท้องถิ่น และสถานศึกษา

๓๖. สนับสนุนให้สถานศึกษาที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลมีระบบและโครงสร้างการบริหาร การจัดการศึกษา การจัดหาหรือใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาที่เป็นอิสระ โดยอยู่ในกำกับของรัฐ รวมทั้งให้มีเสรีภาพทางวิชาการ

กรณียาการและการลงทุนเพื่อการศึกษา

๓๗. ให้หน่วยงานการศึกษาประสานการวางแผนและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และต่างประเทศ มาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาให้มากที่สุด โดยให้สอดคล้องกับนโยบาย ความจำเป็นเร่งด่วน และทิศทางการพัฒนาการศึกษาของประเทศ

๓๘. จัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานการศึกษาของรัฐ โดยให้ความสำคัญแก่การศึกษาภาคบังคับ การขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษา

สำหรับผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม การดำเนินงานที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชน การศึกษาสำหรับผู้บกพร่องทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ การปรับปรุงคุณภาพการศึกษา การวิจัยและพัฒนา มากกว่าการขยายการจัดบริการการศึกษาในระดับสูง

๓๙. ให้ภาคเอกชนและชุมชนเพิ่มบทบาทในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาที่สนองความต้องการเฉพาะกลุ่มบุคคล ทั้งนี้ให้หน่วยงานของรัฐสนับสนุนด้านวิชาการ ทรัพยากร และการอำนวยความสะดวกอย่างเหมาะสม

๔๐. ให้สถานศึกษาปรับค่าบำรุงและค่าธรรมเนียมการศึกษาให้สอดคล้องกับอัตราผลตอบแทนส่วนบุคคลที่ผู้เรียนจะได้รับจากการศึกษาในแต่ละระดับ ประเภทและสาขาวิชา โดยคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่แท้จริงของการจัดการศึกษา ทั้งนี้จะต้องจัดมาตรการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเพียงพอ

๔๑. ส่งเสริมหรือสนับสนุนให้สถานประกอบการจัดการศึกษา และฝึกอบรมทักษะสำหรับการประกอบอาชีพ โดยรัฐจะต้องมีมาตรการจูงใจบางประการ

๔๒. ส่งเสริมให้องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพื่อใช้ในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนเพิ่มขึ้น โดยการปรับปรุงระบบภาษีรวมทั้งให้องค์กรดังกล่าวจัดสรรรายได้ เพื่อใช้ในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้นด้วย

เพื่อให้มีการนำแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๓๕ ไปปฏิบัติให้บังเกิดผลอย่างจริงจังตามหลักการ ความมุ่งหมาย และแนวนโยบายที่วางไว้ ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และแผนปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาตินี้สำหรับทศวรรษ ๕ ปี รวมจัดให้มีกลไกเพื่อกำกับดูแล ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๔๓

พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. ๒๕๕๒

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.
ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๒
เป็นปีที่ ๕๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ

พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ บรรดาบทกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งอื่นในส่วนที่ได้บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

“การศึกษาขั้นพื้นฐาน” หมายความว่า การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา

“การศึกษาตลอดชีวิต” หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

“สถานศึกษา” หมายความว่า สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ วิทยาลัย สถาบัน มหาวิทยาลัย หน่วยงานการศึกษาหรือหน่วยงานอื่นของรัฐหรือของเอกชน ที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา

“สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

“มาตรฐานการศึกษา” หมายความว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพทางการศึกษา

“การประกันคุณภาพภายใน” หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

“การประกันคุณภาพภายนอก” หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพและให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

“ผู้สอน” หมายความว่า ครูและคณาจารย์ในสถานศึกษาระดับต่างๆ

“ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียน การสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

“คณาจารย์” หมายความว่า บุคลากรซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการสอน และการวิจัยในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาของรัฐและเอกชน

“ผู้บริหารสถานศึกษา” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่ง ทั้งของรัฐและเอกชน

“ผู้บริหารการศึกษา” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษานอกสถานศึกษาตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป

“บุคลากรทางการศึกษา” หมายความว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา รวมทั้งผู้สนับสนุนการศึกษาซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการ หรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศ และการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่างๆ

“กระทรวง” หมายความว่า กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

บททั่วไป

ความมุ่งหมายและหลักการ

มาตรา ๖ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา ๗ ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการ

ประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเอง
อย่างต่อเนื่อง

มาตรา ๘ การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- (๑) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- (๒) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- (๓) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา ๙ การจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก
ดังนี้

- (๑) มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
- (๒) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น
- (๓) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการ
ศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา
- (๔) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากร
ทางการศึกษา และการพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- (๕) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
- (๖) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาน
ประกอบการและสถาบันสังคมอื่น

หมวด ๒

สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา

มาตรา ๑๐ การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันใน
การรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมี
คุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติ
ปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือ

ทุพพลภาพหรือบุคคล ซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ

การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

มาตรา ๑๑ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา ๑๗ และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา ๑๒ นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๓ บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ ดังต่อไปนี้

(๑) การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล

(๒) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายกำหนด

(๓) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา ๑๔ บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ตามควรแก่กรณี ดังต่อไปนี้

(๑) การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลรับผิดชอบ

(๒) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด

(๓) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

หมวด ๓

ระบบการศึกษา

มาตรา ๑๕ การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

(๑) การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

(๒) การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

(๓) การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

มาตรา ๑๖ การศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย การศึกษาซึ่งจัดไม่น้อยกว่าสิบสองปีก่อนระดับอุดมศึกษา การแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา

การแบ่งระดับหรือการเทียบระดับการศึกษานอกระบบหรือการศึกษาตามอัธยาศัยให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๗ ให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ด เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการนับอายุให้เป็นไปตามที่กำหนดใน

กฎกระทรวง

มาตรา ๑๘ การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

(๑) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษ หรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

(๒) โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนาหรือศาสนาอื่น

(๓) ศูนย์การเรียน ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

มาตรา ๑๙ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบันวิทยาลัย หรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้นๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๒๐ การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๒๑ กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐอาจจัดการศึกษาเฉพาะทางตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้นได้ โดยคำนึงถึงนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด ๔

แนวทางการจัดการศึกษา

มาตรา ๒๒ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา ๒๓ การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(๑) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๒) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(๓) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(๔) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

(๕) ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา ๒๔ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

- (๑) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- (๒) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
- (๓) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- (๔) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
- (๕) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ
- (๖) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา ๒๕ รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา ๒๖ ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคุมไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อและให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวาระหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์
ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น
คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และ
ประเทศชาติ

มาตรา ๒๘ หลักสูตรการศึกษาในระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษา
สำหรับบุคคลตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย
ทั้งนี้ ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับโดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิต
ของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัย และศักยภาพ

สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ และวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความ
สมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบ
ต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรค
หนึ่งและวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูง
และการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

มาตรา ๒๙ ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา
สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัด
กระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการ
แสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิชาการต่างๆ
เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการ
สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา ๓๐ ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มี
ประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่าง
เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

หมวด ๕

การบริหารและการจัดการศึกษา

ส่วนที่ ๑

การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ

มาตรา ๓๑ ให้กระทรวงมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท การศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

มาตรา ๓๒ ให้กระทรวงมีองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคลในรูปสภา หรือในรูปคณะกรรมการจำนวนสี่องค์กร ได้แก่ สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะกรรมการการศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อพิจารณาให้ความเห็นหรือให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี หรือ

คณะรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา ๓๓ สภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ มีหน้าที่พิจารณาเสนอแนะนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษาของชาติ นโยบายและแผนด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม การสนับสนุนทรัพยากร การประเมินผลการจัดการศึกษา การดำเนินการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งการพิจารณากลับกรองกฎหมายและกฎกระทรวงที่ออกตามความในพระราชบัญญัตินี้

ให้คณะกรรมการสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ ประกอบด้วยรัฐมนตรีเป็นประธาน กรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่นรวมกัน

ให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นนิติบุคคล และให้เลขาธิการสภาเป็นกรรมการและเลขานุการ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกกรรมการ
วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา ๓๔ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่พิจารณาเสนอ
นโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่
สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุน
ทรัพยากร การติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการการอุดมศึกษา มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนพัฒนา
และมาตรฐานการอุดมศึกษา ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและ
วัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมิน
ผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศ
ทางวิชาการของสถานศึกษาระดับปริญญา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถาน
ศึกษาแต่ละแห่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการการศาสนาและวัฒนธรรม มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบาย
แผนพัฒนาด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับแผนการศึกษา ศาสนา
ศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และ
ประเมินผลการดำเนินการด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

มาตรา ๓๕ องค์ประกอบของคณะกรรมการตามมาตรา ๓๔ ประกอบด้วย
กรรมการโดยตำแหน่งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทน
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรวิชาชีพ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีจำนวนไม่
น้อยกว่าจำนวนกรรมการประเภทอื่นรวมกัน

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธาน
กรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะ
กรรมการแต่ละคณะ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความแตก
ต่างของกิจการในความรับผิดชอบของคณะกรรมการแต่ละคณะด้วย

ให้สำนักงานคณะกรรมการตามมาตรา ๓๔ เป็นนิติบุคคล และให้เลขาธิการ
ของแต่ละสำนักงานเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการ

มาตรา ๓๖ ให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล
และอาจจัดเป็นส่วนราชการหรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ ยกเว้นสถานศึกษา
เฉพาะทาง ตามมาตรา ๒๑

ให้สถานศึกษาดังกล่าวดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหาร และการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษานั้นๆ

มาตรา ๓๗ การบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาให้ยึดเขตพื้นที่การศึกษา โดยคำนึงถึงปริมาณสถานศึกษา จำนวนประชากรเป็นหลัก และความเหมาะสมด้านอื่นด้วย

ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ มีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา กำหนดเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา ๓๘ ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญารวมทั้งพิจารณาการจัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษา ประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและส่งเสริมองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย รวมทั้งการกำกับดูแลหน่วยงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมในเขตพื้นที่การศึกษา

คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคม ผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคม ผู้ปกครอง และครู ผู้นำทางศาสนา และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา ๓๙ ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๐ ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา

ความในมาตรานี้ไม่ใช้บังคับแก่สถานศึกษาตามมาตรา ๑๘ (๑) และ (๓)

ส่วนที่ ๒

การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรา ๔๑ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น

มาตรา ๔๒ ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบายและได้มาตรฐานการศึกษา รวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ ๓

การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน

มาตรา ๔๓ การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ

มาตรา ๔๔ ให้สถานศึกษาเอกชนตามมาตรา ๑๘ (๒) เป็นนิติบุคคล และมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธาน กรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๕ ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภท การศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา

การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐ ของเขตพื้นที่การศึกษา หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน โดยให้รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับฟังความคิดเห็นของเอกชน และประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

ให้สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญาดำเนินกิจการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

มาตรา ๔๖ รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือ การยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์อย่างอื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้

หมวด ๖

มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา

มาตรา ๔๗ ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก

ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๔๘ ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา ๔๙ ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา ๕๐ ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่า เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา ๕๑ ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

หมวด ๗

ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

มาตรา ๕๒ ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการทำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาคู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง

รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาคู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ

มาตรา ๕๓ ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา

ให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่นทั้งของรัฐและเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด

การจัดให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

ความในวรรคสองไม่ใช้บังคับแก่บุคลากรทางการศึกษาที่จัดการศึกษาตาม
อัตรา ศักดิ์ สถานศึกษาตามมาตรา ๑๘ (๓) ผู้บริหารการศึกษาระดับเหนือเขตพื้นที่
การศึกษาและวิทยาการพิเศษทางการศึกษา

ความในมาตรานี้ไม่ใช้บังคับแก่คณาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้
บริหารการศึกษาในระดับอุดมศึกษาระดับปริญญา

มาตรา ๕๔ ให้มีองค์รกรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู โดยให้ครู
และบุคลากรทางการศึกษาทั้งของหน่วยงานทางการศึกษาในระดับสถานศึกษา
ของรัฐและระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นข้าราชการในสังกัดองค์รกรกลางบริหาร
งานบุคคลของข้าราชการครู โดยยึดหลักการกระจายอำนาจการบริหารงานบุคคลสู่
เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา ๕๕ ให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิ
ประโยชน์เกี่ยวอื่น สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้มีราย
ได้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและวิชาชีพ

ให้มีกองทุนส่งเสริมครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อจัดสรร
เป็นเงินอุดหนุนงานริเริ่มสร้างสรรค์ ผลงานดีเด่น และเป็นรางวัลเชิดชูเกียรติครู
คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๕๖ การผลิตและพัฒนาคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การ
พัฒนามาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ และการบริหารงานบุคคลของ
ข้าราชการหรือพนักงานของรัฐในสถานศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคล ให้เป็น
ไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๕๗ ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มี
ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและ
ยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

หมวด ๘

ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

มาตรา ๕๔ ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษาดังนี้

(๑) ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

(๒) ให้บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

ทั้งนี้ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุนและใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา ๕๕ ให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจในการปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และที่เป็นทรัพย์สินอื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการของสถานศึกษา และเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์ และภารกิจหลักของสถานศึกษา

บรรดาอสังหาริมทรัพย์ที่สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลได้มาโดยมีผู้อุทิศให้หรือโดยการซื้อหรือแลกเปลี่ยนจากรายได้ของสถานศึกษา ไม่ถือเป็นที่ราชพัสดุ และให้เป็นกรรมสิทธิ์ของสถานศึกษา

บรรดารายได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุ เบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการศึกษา และเบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการซื้อทรัพย์สินหรือจ้างทำของที่ดำเนินการโดยใช้เงินงบประมาณ ไม่เป็นรายได้ที่ต้องนำส่งกระทรวงการคลังตามกฎหมายว่าด้วยเงินคงคลังและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ

บรรดารายได้และผลประโยชน์ของสถานศึกษาของรัฐที่ไม่เป็นนิติบุคคล รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุ เบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการศึกษา และเบี้ยปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาการซื้อทรัพย์สินหรือจ้างทำของที่ดำเนินการโดยใช้เงินงบประมาณ ให้สถานศึกษาสามารถจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นๆ ได้ตามระเบียบที่กระทรวงการคลังกำหนด

มาตรา ๖๐ ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศโดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา ดังนี้

(๑) จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน การศึกษามัคคบังคับ และการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน

(๒) จัดสรรทุนการศึกษาในรูปของกองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย ตามความเหมาะสมและความจำเป็น

(๓) จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่มตามมาตรา ๑๐ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

(๔) จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการ และงบลงทุนให้สถานศึกษาของรัฐตามนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และภารกิจของสถานศึกษา โดยให้มีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้ให้คำนึงถึงคุณภาพและความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา

(๕) จัดสรรงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคล และเป็นสถานศึกษาในกำกับของรัฐหรือองค์การมหาชน

(๖) จัดสรรกองทุนกั๊ยมดอกเบียต้ให้สถานศึกษาเอกชน เพื่อให้พึ่งตนเอง
ได้

(๗) จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและเอกชน

มาตรา ๖๑ ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครั
วงศ์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ
และสถาบันสังคมอื่น ตามความเหมาะสมและความจำเป็น

มาตรา ๖๒ ให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผล การใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับหลักการศึกษ
แนวการจัดการศึกษาและคุณภาพมาตรฐานการศึกษา โดยหน่วยงานภายในและ
หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ตรวจสอบภายนอก

หลักเกณฑ์ และวิธีการในการตรวจสอบ ติดตามและการประเมิน ให้เป็นไป
ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด ๙

เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

มาตรา ๖๓ รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่
จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสาร
ในรูปแบบอื่น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การ
ศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมตามความจำเป็น

มาตรา ๖๔ รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน
ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการ
ศึกษาอื่นโดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการ
ผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้โดย
เปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

มาตรา ๖๕ ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อ
การศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้
เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

มาตรา ๖๖ ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

มาตรา ๖๗ รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนา การผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย

มาตรา ๖๘ ให้มีการระดมทุน เพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจากเงินอุดหนุนของรัฐ ค่าสัมปทาน และผลกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน รวมทั้งให้มีการลดอัตราค่าบริการเป็นพิเศษในการใช้เทคโนโลยีดังกล่าวเพื่อการพัฒนาคนและสังคม

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรเงินกองทุนเพื่อการผลิต การวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๖๙ รัฐต้องจัดให้มีหน่วยงานกลางทำหน้าที่พิจารณาเสนอนโยบาย แผน ส่งเสริม และประสานการวิจัย การพัฒนาและการใช้รวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๗๐ บรรดาบทกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งเกี่ยวกับการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ยังคงใช้บังคับได้ต่อไปจนกว่าจะได้มีการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๗๑ ให้กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานการศึกษา และสถานศึกษา ที่มีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับยังคงมีฐานะและอำนาจหน้าที่เช่นเดิม จนกว่าจะได้มีการจัดระบบการบริหารและการจัดการศึกษาตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๗๒ ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัติ มาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง และ มาตรา ๑๗ มาใช้บังคับ จนกว่าจะมีการดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังกล่าว ซึ่งต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่รัฐธรรมนูแห่งราชอาณาจักรไทยใช้บังคับ

ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ดำเนินการออกกฎกระทรวง ตามมาตรา ๑๖ วรรคสอง และวรรคสี่ ให้แล้วเสร็จ

ภายในหกปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้กระทรวงจัดให้มีการประเมินผลภายนอกครั้งแรกของสถานศึกษาทุกแห่ง

มาตรา ๗๓ ในวาระเริ่มแรก มิให้นำบทบัญญัติในหมวด ๕ การบริหารและการจัดการศึกษา และหมวด ๗ ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาใช้บังคับ จนกว่าจะได้มีการดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติในหมวดดังกล่าว รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติครู พุทธศักราช ๒๕๔๘ และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. ๒๕๒๓ ซึ่งต้องไม่เกินสามปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา ๗๔ ในวาระเริ่มแรก ที่การจัดตั้งกระทรวงยังไม่แล้วเสร็จ ให้ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของตน

เพื่อให้การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ในส่วนที่ต้องดำเนินการก่อนที่การจัดระบบบริหารการศึกษาตามหมวด ๕ ของพระราชบัญญัตินี้จะแล้วเสร็จ ให้กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย และคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทำหน้าที่กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามพระราชบัญญัตินี้ โดยให้ทำหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี

มาตรา ๗๕ ให้จัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเป็นองค์การมหาชน เฉพาะกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกาที่ออกตามความในกฎหมายว่าด้วย องค์การมหาชนเพื่อทำหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอการจัดโครงสร้าง องค์กร การแบ่งส่วนงานตามทีบัญญัติไว้ใน หมวด ๕ ของพระราชบัญญัตินี้

(๒) เสนอการจัดระบบครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาตามที บัญญัติไว้ในหมวด ๗ ของพระราชบัญญัตินี้

(๓) เสนอการจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔ ของพระราชบัญญัตินี้

(๔) เสนอแนะเกี่ยวกับการร่างกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการตาม (๑) (๒) และ (๓) ต่อคณะรัฐมนตรี

(๕) เสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ และคำสั่งที่บังคับใช้อยู่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตาม (๑) (๒) และ (๓) เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะรัฐมนตรี

(๖) อำนาจหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยองค์การมหาชน ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนประกอบด้วย

มาตรา ๗๖ ให้มีคณะกรรมการบริหารสำนักงานปฏิรูปการศึกษา จำนวนไม่เกิน ๑๕ คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการและกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา การบริหารธุรกิจ การบริหารงานบุคคล การงบประมาณการเงินและการคลัง กฎหมายมหาชน และกฎหมายการศึกษา ทั้งนี้ จะต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีไม่ซ้ำราชการหรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐรวมอยู่ด้วย ไม่น้อยกว่าสามคน

ให้คณะกรรมการบริหารมีอำนาจแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษา และแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการบริหารมอบหมายได้

ให้เลขาธิการสำนักงานปฏิรูปการศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการบริหาร และบริหารกิจการของสำนักงานปฏิรูปการศึกษาภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการบริหาร

คณะกรรมการบริหารและเลขาธิการมีวาระการดำรงตำแหน่งวาระเดียว เป็นเวลาสามปี เมื่อครบวาระแล้วให้ยุบเลิกตำแหน่งและสำนักงานปฏิรูปการศึกษา

มาตรา ๗๗ ให้มีคณะกรรมการสรรหาคณะกรรมการบริหารสำนักงานปฏิรูปการศึกษาคนหนึ่งจำนวนสิบห้าคน ทำหน้าที่คัดเลือกบุคคลที่สมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นคณะกรรมการบริหารจำนวนสองเท่าของจำนวนประธานและกรรมการบริหาร เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาแต่งตั้ง ประกอบด้วย

(๑) ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของจำนวนห้าคน ได้แก่ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ

(๒) อธิการบดีของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งคัดเลือกกันเองจำนวนสองคน และคณบดีคณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ หรือการ

ศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนที่มีการสอนระดับปริญญาในสาขาวิชาครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ หรือการศึกษา ซึ่งคัดเลือกกันเองจำนวนสามคน ในจำนวนนี้จะต้องเป็นคนบดีคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ หรือการศึกษาจากมหาวิทยาลัยของรัฐ ไม่น้อยกว่าหนึ่งคน

(๓) ผู้แทนสมาคมวิชาการ หรือวิชาชีพด้านการศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ซึ่งคัดเลือกกันเอง จำนวนห้าคน

ให้คณะกรรมการสรรหาเลือกกรรมการสรรหาคนหนึ่ง เป็นประธานกรรมการ และเลือกกรรมการสรรหาอีกคนหนึ่งเป็นเลขานุการคณะกรรมการสรรหา

มาตรา ๗๔ ให้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รักษาการตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา และมีอำนาจกำกับดูแลกิจการของสำนักงานตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยองค์การมหาชน

นอกจากที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

(๑) องค์กรประกอบ อำนาจหน้าที่ และวาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการบริหาร ตามมาตรา ๗๕ และมาตรา ๗๖

(๒) องค์กรประกอบ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสรรหา หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และการเสนอแต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร ตามมาตรา ๗๗

(๓) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามรวมทั้งการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการบริหาร เลขาธิการ และเจ้าหน้าที่

(๔) ทุนรายได้งบประมาณ และทรัพย์สิน

(๕) การบริหารงานบุคคล สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์อื่น

(๖) การกำกับดูแล การตรวจสอบ และการประเมินผลงาน

(๗) การขุบเล็ก

(๘) ข้อกำหนดอื่นๆ อันจำเป็นเพื่อให้กิจการดำเนินไปได้โดยเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ชวน หลีกภัย

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือโดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดการศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศพัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งในการจัดการศึกษาของรัฐให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นและเอกชนตามที่กฎหมายบัญญัติและให้ความคุ้มครองการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพและเอกชนภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ ดังนั้น จึงสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติเพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและจัดการศึกษาอบรมให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.รุ่ง	แก้วแดง	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
นายนพพร	สุวรรณรุจิ	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนากฎหมายการศึกษา
นายโพยม	วรรณศิริ	

บรรณาธิการ

นางสาวประภิน	วีระศิลป์
นายเนติ	รัตนกร
นางสาวณัฐิกา	นิตยาพร

ผู้ประสานงาน รวบรวมและเรียบเรียง

นางสาวประภิน	วีระศิลป์
--------------	-----------

ผู้จัดพิมพ์ต้นฉบับ

นางสาวภาณี	เปมะศิริ
------------	----------

คณะทำงาน

นางสาวประภิน	วีระศิลป์	นักวิชาการศึกษา
นายเนติ	รัตนกร	นักวิชาการศึกษา
นางสาวณัฐิกา	นิตยาพร	นักวิชาการศึกษา